

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Diyarbakırlı Hâmî Ahmed Divanı

Mùellifi: Diyarbakırlı Hâmî Ahmed

Hazırlayan: Kadri Hùsnù Yılmaz

Yayın Yılı: 2017

ISBN: 978-975-17-3985-8

Ana Yayın Numarası:3554

Kùltür Eserleri Dizisi-557

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA

Telefon: 00 90 312 3099001

Faks: 00 90 312 3098998

e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

DİYARBAKIRLI HÂMÎ AHMED DİVANI

Hazırlayan

Dr. Kadri Hüsni YILMAZ

Ankara

2017

Kısaltmalar

AKM Atatürk Kùltür Merkezi

bkz. Bakınız

C. Cilt

G. Gazel

H. Hicrî

hzl. Hazırlayan

K. Kaside

Kt. Kıta

M. Miladî

MK 1 MK 06 Mil Yz A 3389

MK 2 MK 06 Mil Yz A 641

Mf Müfred

MK Milli Kùtùphane

öl. Ölümü

s. Sayfa

S. Sayı

SBE Sosyal Bilimler Enstitüsü

TDK Türk Dil Kurumu

t.y. Tarih yok

vd. ve diğerleri

Yay. Yayınları

Yz. Yazma

HÂMÎ'NİN HAYATI, ŞAIRLİĞİ VE ESERİ

18. yüzyılda yaşamış şairlerden biri olan Hâmî hakkında en geniş bilgi, Ali Emirî Efendi'nin Diyarbakırlı ya da bir şekilde bu şehirde bulunmuş olan şairlere yer verdiği Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid adlı eserinde bulunmaktadır. Bu eser dışında şairle ilgili doğum ve ölüm tarihi ile memleketinin bilgilerinden ibaret çok kısıtlı bilgiler Râmiz, Şefkat ve Fatin tezkireleri ile Mehmed Tevfik'in Kâfile-i Şu'arâsı'nda yer almaktadır. Şair hakkında aşağıda yer alan bilgiler Ali Emirî'nin Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid'inden alınmıştır. Ali Emirî Efendi, Hâmî hakkında kendi zamanına kadar kimsenin yeteri kadar bilgi kaydetmediği için kendisinin bu işe başladığını söyler. O, Hâmî hakkında Diyarbakır'ın yaşlılarından topladığı rivayetler ile divanında yer alan şiirlerinden yola çıkarak şairin hayatını kaleme almıştır.

Ali Emirî Efendi, Hâmî'nin yaşadığı dönemde yeterince kıymetinin bilinemediğini ve tezkirelerde kendisinden bahsedilmemesini garip bir durum olarak karşılar. Ali Emirî'ye göre, Osmanlı şairleri içinde önemli bir yeri olan Hâmî, ne yazık ki yaşadığı dönemde yazılan biyografik eserlerde yer alamamıştır. Ali Emirî Efendi, Sâlim Efendi ve Safâyî Efendi'nin tezkirelerini yazdıkları sırada 40 yaşını geçkin olan Hâmî ile divan kâtibi olduğu Köprülü-zâde Hacı Abdullah Paşa'nın (Ali Emirî'ye göre Ferezdak'a muadil divanı vardır) bu tezkirelerde yer almıyor olmalarının bir mazereti olamayacağını söyler¹. Bu duruma çarpıcı bir örnek olarak; Sâlim ve Safâyî'nin tezkirelerini yazmadan 20 sene önce Nâbî gibi bir şairin bile övgüyle bahsettiği ve bu konuda bir kıt'a kaleme aldığı Hâmî'nin kıymetini bilememelerinin yine mazeretinin olamayacağını söyler.

Nâbiyâ Âmid'e şâyândur ezelden dimek
Tuhfe-i nâdire zây çemenistân-ı kadîm

Tâze Hâmî'si zuhûr eyledüğün gûş itdük
Eylemiş hüsn-i himâyetle harâbın termîm

Böyle Hâmî'si var Âmid ne 'aceb şimdiye dek
Çalmadı gayrı bilâd üstine kûs-ı takdîm

Ben dahî gam mı çekerdüm nazar-ı a' dâdan
Bâzû-yı vaslda ta'vîzüm olaydı Hâmî'm

¹ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 187.

Bunların yanında Hâmî, Sâlim ve Safâyî tezkirelerinin yazıldığı dönemde Diyarbakır valisi olan Köprülü-zâde Abdullah Paşa'nın eşinin vefatına “Kaside Berây-ı Mersiye-i Zevce-i Hacı Abdullah Paşa Eş-şehr Be-Köprüli-zâde” başlıklı nefis bir mersiye yazmıştı. Mersiyei çok beğenen Paşa merhume için yaptırdığı türbenin kapısına bu şiiri yazdırmıştı. Paşanın aynı yıl içinde vefat eden kız kardeşinin vefatına yazdığı “Bülbül-i gülzâr-ı cennet eylesün Leylâ'yı Hak” mısraını da yine kardeşinin mezar taşına yazdırmıştı. İşte Hâmî gibi bir ustanın şiirleri Nâbî gibi bir şairin beğenisini kazanmış ve Zübeyde Hanım ile Leyla Hanım'ın mezarlarına kadar tesir etmiş fakat Sâlim ve Safâyî tezkirelerine girememiştir². Tüm bu anlattıklarından hareketle Ali Emirî Efendi, Hâmî hakkında kendi zamanına kadar kimsenin yeteri kadar bilgi kaydetmediği için kendisinin bu konuda çalışmaya başladığını söyler. O, Hâmî hakkında Diyarbakır'ın yaşlılarından topladığı rivayetler ile divanında yer alan şiirlerinden yola çıkarak şairin hayatını yazmıştır.

Şairin ismi Ahmed'dir. 1090/1679 yılında Âmid şehrinde doğmuştur. İbrahim Hâsım Âmidî'den ve Hafız Bulak Âgâh Semerkandî'den ilim tahsil etmiştir. 1121/1709 yılında sadaret kethüdası Muhsin-zâde Abdullah Paşa'ya intisâb ederek divan kâtibi olmuştur³. 1129/1717 yılında Diyarbakır valiliğine atanan Köprülü-zâde Hacı Abdullah Paşa'nın divan kâtibi olarak memleketine dönmüştür. Bir süre sonra Van Kalesi muhafızlarının isyanını bastırmak üzere Van'a tayin olan paşa ile birlikte Hâmî de Van'a gitmiştir⁴. İsyân bastırılıp Abdullah Paşa Diyarbakır'a döndükten sonra geniş bir çadır yaptırmış, Hâmî de bu çadır için bir kaside kaleme almıştır. Bu kasideyi çok beğenen paşa Hâmî'ye büyük miktarda ihşanda bulunmuş ve kasidenin bazı bölümlerini çadırına işletmiştir. 1132/1720 yılında Erzurum'a atanan Paşa'nın yanında Hâmî de bu şehre gitmiştir. Hâmî Erzurum'da bulunduğu üç sene zarfında buradaki şairlerle dostluklar kurmuştur. Günden güne şöhreti artan Hâmî, bu sıralarda paşanın kethüdası Mehmet Ağa tarafından iftiralara uğramış, bir süre sonra gözlerinden rahatsızlanmıştır. Bu rahatsızlığını anlattığı;

Bir bî-emân göz agrısına mübtelâ olup
Oldum esîr-i zulmet-i vahşet zuhâl gibi
Oldum veca‘-ı ‘ayna giriftâr efendim
Hûn-âb döker dîde-i giryân iki yüzden

² Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 188.

³ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 189.

⁴ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 190.

beyitlerini içeren şiirini o sırada söylemiş; bunun üzerine kethüda azledilmiştir⁵.

Hâmî'nin divan kâtipliğini yaptığı Abdullah Paşa 1136/1724 yılında İran seraskeri olarak atanır. Bir yıl kadar sonra Tebriz'in fethedilmesiyle Paşa ve Hâmî birlikte Tebriz'e giderler. Burada Hâmî'ye hâcagânlık rütbesi verilir. Hâmî'nin bu fethi anlattığı "üzre" redifli 370 beyitlik kasideyi Abdullah Paşa o kadar beğenmiştir ki; Hâmî'ye bir daha dünyada ihtiyaç yüzü görmeyecek kadar altınla ihsanda bulunmuştur. 1138/1726'da Abdullah Paşa'nın azledilmesiyle Hâmî de memuriyetten çekilmiş, elde ettiği ihsanlarla Dicle nehri kıyısındaki konağının inşasıyla meşgul olmuştur. 1140/1728 yılında tamamlanan konağın şadırvanlı sofasının sağ ve sol taraflarına şair Lebîb ile birlikte yazdıkları kıt'aları yazdırmıştır.

Tarih-i Lebîb-i Âmidî

Seyr-i eser-i Hâmî Efendi'ye meh ü mihr
Zâl-i felege 'înün nezdik-nümâdur

Tebşîr-i tamâmında Lebîb eyledi tarih
Nev kasr-ı safâ-dâda irem müjde-bahâdur

Tarih-i Hâmî-i Âmidî

Ahmed Hâmî bu 'işret-nâme-i dîrînede
Bezl-i maktûr eyleyüp yapırdı kasr-ı bî-mânend

Hüsn-i itmâmın görüp Hâmî didüm târihini
Ahmed-âbâd oldı himmetle bu kasr-ı dil-pesend

Hâmî 1143/1731 yılında İstanbul'a gittiğinde III. Ahmet tahttan inmiş, I. Mahmut cülûs etmiştir. Sarayın karışıklığını fark eden Hâmî, memleketine dönmek istemektedir⁶. O esnada efendisi Köprülü-zâde Abdullah Paşa'nın biraderi Köprülü-zâde Numan Paşa'nın oğlu Hâfız Ahmed Paşa'nın vezir olmasına bir kaside yazarak Diyarbakır'a gönderilmeyi talep etti. Evinde misafir olarak kaldığı Giritli Tîbî Efendi ve Hafız Ahmet Paşa'nın desteğiyle yola koyuldu. Bu konuyu anlattığı şiirinden anlaşıldığına göre Hâmî'nin yanında altı at, Büyük Ali, Küçük Ali ve Hasan isimlerinde hademeleri vardı. O sırada İstanbul'dan Bolu'ya kadar çok

⁵ Ali Emîrî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 191.

⁶ Ali Emîrî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 192.

şiddetli bir tâ'ûn (veba) salgını vardı. Ali Emirî Efendi, Hâmî'nin bu yolculuk boyunca yaşadıkları maceraları anlattığı 266 beyitlik mesnevi nazım şekliyle yazdığı manzumesini “pek acıklı bir seyahatname” olarak tanımlamaktadır⁷.

Hâmî on iki sene kadar Diyarbakır'ın şair ve âlimleriyle bir arada vakit geçirdikten sonra 1156/1744 yılında bazı dostlarının daveti üzerine Erzurum'a gitmiştir. Altı ay kadar burada kaldıktan sonra Diyarbakır'a dönmek üzere yola çıkar. Erzurum ile Kiğı arasında bir vadide eşkıya saldırısına uğrar. Yanındakilerden iki kişi ölmüş, kendisi de yaralanmıştır. Paraları, atları, değerli eşyaları ve silahları yağmalanır. Ali Emirî'nin ifadesine göre, “Yalın ayak başı açık bir şekilde dağ başında sıkıntılar çekerek güçlüğüle memleketine dönebilmiştir.” Başından geçen bu olayları da Ahmed Paşa'ya sunduğu 122 beyitlik kasidesinde anlatmaktadır. Diyarbakır'a dönüşünden altı ay kadar sonra Rakka valisi Cemâli-zâde Ahmet Paşa Erzurum muhafızı ve şark seraskeri olarak Erzurum'a gitmek üzere önce Diyarbakır'a geldi. Yağmalanan malları geri almak için 1157/1745 yılında Hâmî'yi de yanında götürür. Hâmî, Paşa'ya hitaben bir kaside yazar, Paşa da huzurunda okuması için Hâmî'ye söz verir. Hâmî kasideyi o kadar güzel okumuştur ki; orada bulunanlar hayran kalmıştır. Kasidenin en beğenilen beyti ise şu olmuştur:

Var ise şübhen eger ur mehekk-i tecrübeye
İşte levh işte kalem işte kütüb işte fuhûl⁸

Bunun üzerine paşa Hâmî'ye keseler dolusu altın ve kıymetli eşyalar hediye etmiştir. Hâmî Diyarbakır'a döndükten sonra 1160/1747 yılında vefat etmiştir. Mezarı Rum Kapısı civarındadır. Cenazesinde şair Lebîb de bulunmuştur. Diyarbakırlı Azmî, Hâmî'nin vefatına şu beyti söylemiştir:

Hâmî'yi Vâlî'yi bir kimse getirmez kâle
Âmid'i tâ bu kadar itdi pür âsâr-ı şeref

Ali Emirî Efendi Hâmî'nin fizikî yapısı ve evi hakkında da bilgiler vermektedir. Hâmî, kısa boylu, şişman, siyah parlak gözlü, güler yüzlü bir kimseydi. Hal tercümesinden anlaşıldığına göre yetmiş yıl kadar yaşamıştır. On yaşından sonra yirmi yıl kadar ilim tahsil etmiş, yirmi yıl kadar memuriyette bulunmuş ve bazı seyahatlere çıkmış, son yirmi yılını da memleketinde

⁷ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 193.

⁸ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 196-197.

inziva halinde geçirmiştir. Onun Diyarbakır'daki evini bizzat gidip gören Ali Emirî Efendi, evini şöyle tarif eder: Evi Mardin Kapısı semtinde Hacı Ahmedli mahallesinde Lebîb Efendi merhumun evinin karşısında bulunan çeşmenin yanındadır. Harem kısmının bazı aksanı mevcuttur, selamlık kısmı viran durumdadır.

Ali Emirî Efendi, Hâmî'nin şöhreti ve itibarı ile ilgili olarak şu sözleri sarf eder: "Hâmî'nin şöhreti o derece yüksektir ki; henüz on yaşındaki masum çocuklar arasında bile onu duymayan ve bilmeyen yoktu. Hâmî'nin makam sahibi kişilerden talepleri derhal yerine getirilirdi. Diyarbakırlı Vâlî gibi bir zât bile bazı zamanlar işlerini halletmesi için Hâmî'ye ricada bulunurdu. Şu beyit Vâlî'ye aittir⁹:

Hâmî himâye eylese Vâlî bir iş midür
Me'mûlumuz hasûle gelürdi Lebîb'den

Hâmî âlimler, edipler ve şairlerle meclislerde sohbet etmeyi pek severdi. Kış mevsiminde evi, yaz mevsiminde de konağı bir encümen-i dâniş haline gelirdi. Orada müşâareler yapılır, tarihler okunur, edebî ve ilmî makaleler söylenirdi.

Servetinin çokluğuyla da meşhur olan Hâmî için Ali Emirî şöyle der: Hâmî, makam sahibi kişiler için yazdığı şiirlere çok önem verirdi. Bu şekilde çok defa yüklü ihsanlar almıştı. Özellikle Köprülü hanedanındaki kişilere sunduğu kaside ve tarihler sayesinde keselerce caize, bohça bohça elbise ve hil'atler almıştı.

Hâmî misafirlerini memnun etme konusunda da meşhurdu. Konağında her zaman hizmetkârları bulunurdu. Ayrıca ahırında çok güzel atları vardı. 1156/1743 yılında Erzurum'dan dönerken uğradığı yağmada on iki keselik malının gittiğini;

On iki kîselik eşyâ vü nükûdum gitdi

Bu kadar eslihâ vü elbise âlât u huyûl

beytinde beyan ettiği kayıpları şimdiki kıymet ve rayiçe karşılaştırıldığında haylice servet demek olur¹⁰.

⁹ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 198.

¹⁰ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 199.

Hâmî'nin Şairliği ve Şairliğine Katkısı Olan Şairler

Ali Emirî Efendi, Hâmî'nin hak ettiği değeri görmediği düşüncesindedir. O, özellikle Sâlim Efendi ve Safâyî Efendi'nin tezkirelerini yazdıkları sırada kırk yaşını geçkin olan önemli devlet adamlarının himayesinde çeşitli görevlerde bulunan Hâmî'nin bu tezkirelerde yer almıyor olmasına şaşırmakta ve bu durumun bir mazereti olamayacağını söylemektedir. Kendisine yer verilen diğer tezkirelerde Hâmî hakkında verilen bilgileri de yetersiz bulmaktadır¹¹.

Râmiz, Hâmî'nin şiirlerinin âşıkâne edalı olduğunu fakat Rum veya Acem terbiyesinde olmadığını söyler¹². Mehmed Tevfik, şiirde edası şâirânedir demektedir¹³. Faik Reşad'a göre, Hâmî maharetli bir şairdir fakat Nâbî ile muâsır olsa da şairlik bakımından onunla eş tutmak doğru değildir¹⁴. Fatin'e göre fazilet sahibi usta bir şairdir¹⁵. Şefkat ise Hâmî'nin on gazeline yer vermiş fakat şairliğiyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır¹⁶.

Hâmî'nin kasidelerinde etkisi hissedilen şair Nefî'dir. Nefî'nin kasidelerinin fahriye bölümlerinde ve gazellerinde beliren kendinden emin üslubu Hâmî'de de görülmektedir. Hâmî, "Târih-i Ra'na Berây-ı Feth-i Tebrîz der-Medh-i Sultân Ahmed Gâzî vü Vezîrân" isimli "üzre" redifli kasidesinin, okunursa Nefî¹⁷'nin yine "üzre" redifli "Bahâriyye der-Medh-i Merhûm Sultân Ahmed Hân" isimli kasidesine tercih edileceğini söylerken, Nefî'nin "mu'ciz beyan" olduğunu da ifade eder.

Kelâm-ı pâkine insâf idüp tercîh ider şâyed

Okunsa ger kasîdem Nefî-i mu'ciz-beyân üzre K.2/258

Şair bazen şairliğinden çok ilminden bahsetmektedir. Ona göre güzel şiirler yazmak çocuk oyuncağı gibidir.

‘İlm ü fazlum şi‘r ü ‘irfânımdan efvînter benüm

Tab‘uma bâziçe-i tıflâne şi‘r-i dil-pevîr K.1/89

Eğer bu dünyadan göçerse eksikliğinin kıyamete kadar doldurulamayacağını söyler.

¹¹ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 187.

¹² Sadık Erdem (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı*. Ankara: AKMB Yay. 72.

¹³ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, Müjgan Çakır, Hanife Koncu (2012). *Mehmed Tevfik Kâfile-i Şu'arâ*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Edebiyat Dizisi. 199.

¹⁴ Faik Reşad (1893). *Eslaf*. İstanbul: Alem Matbaası. 129.

¹⁵ Ömer Çiftçi (t.y.). *Fatin Davud, Hatîmetü'l-Eş'âr (Fatin Tezkiresi)* <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0> [erişim tarihi:10.11.2017]. 99.

¹⁶ Filiz Kılıç (2017). Şefkat Tezkiresi (Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdî). <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0> [erişim tarihi:10.11.2017] 86.

¹⁷ Akkuş, Metin (1993). *Nefî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.

Benüm ol fazl-ı yektâ ki cihândan gitsem

Gedigüm mahşere dek kala mu‘attal mahlûl K.5/ 102

Hâmî, abanoz ağacından sert ve kırılmaz asa gibi olan kalemiyle irfan hazinesinin bekçisi olduğunu ifade eder.

Destümde âbnûsî-asâ hâme Hâmiyâ

Şimdi benüm hazîne-i ‘irfânı bekleyen G.51/10

Aşağıdaki beyitte ise mana incilerini beyan ipliğine dizerse, benzersiz tarzıyla dünyada güzel söz söyleyenlerin sesinin kesileceğini söylemektedir.

Olur mülzem fasîhân-ı cihân tarz-ı bedf‘ümle

Ma‘âni dürlerüñ nazm eylesem silk-i beyân üzre K.2/257

Şairin gazellerinde de bu durumla karşılaşmaktadır. Ona göre yaratılan her varlığın bir sebebi vardır ve bunu da ancak hikmet sahibi olanlar anlayabilirler. Kendisi de bu hikmetin sahibidir.

Ne sihr ü ne efsûn ne velâyet bilürem ben

İllâ ki suhan satmada san‘at bilürem ben G. 46/1

Bir peşşenüñ îcâdı nedendür bilemezsün

Ey cehl-i mürekkeb dime hikmet bilürem ben G.46/3

Döneminin ve edebiyatımızın en önemli şairlerinden biri olan hikemî tarzın temsilcisi Nâbî'nin Hâmî üzerindeki tesiri özellikle gazellerinde kendini gösterir. Ali Emirî Efendi, Âgâh biyografisinde, Nâbî'nin Diyarbakır'da şairlerin toplandığı muhite katıldığını, “Melikü’ş-şu‘arâ Nâbî gibi bir üstad defâ‘atle şehrimize gelerek o encümen-i dânişde musâhabet-pîrâ olmuş idi”¹⁸ sözleriyle kaydetmektedir. Bu durumda diğer şairlerle birlikte Hâmî'nin de Nâbî ile aynı ortamda bulduklarını söylemek mümkün gözükmektedir.

Çoğunlukla hikemî tarzda yazdığı şiirleri ve Nâbî'nin şiirlerine yazdığı nazirelerden hareketle en beğendiği şairin Nâbî olduğu ve onun etkisinde şiirler yazdığı söylenebilir. Tespit edilen bu gazellerin redifleri ve divanlarındaki gazel numaraları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

¹⁸ Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu‘arâ-yı Âmid*. İstanbul: Matbaa-yı Âmidî. 23.

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
çıkâr	Hâmî 6 – Nâbî ¹⁹ 16
-în olmaz	Hâmî 21 – Nâbî 303
-e çek	Hâmî 31- Nâbî 453
-caya dek	Hâmî 33 – Nâbî 406
olduğın	Hâmî 47 – Nâbî 606
-îl gibi	Hâmî 60 – Nâbî 848

Edebiyat tarihçilerinin hikemiyât diye adlandırdıkları tefekkür ve hikmete yönelik şiirin özelliğini, genellikle öğüt ve nasihat içeren, halkın dilinde söylene söylene klişeleşmiş ve onun hayat anlayışını yansıtan atasözleri ve deyimler, kelâm-ı kibarlar, insanların hafızasında yaşayan adet ve geleneklerin gerçek hayata yansımaları, ahlakî ve tasavvufî bir takım kavramların öğüt verici tarzda işlenerek insanlar arasında oluşturduğu anlayış birliği gibi konular teşkil eder²⁰.

Bu geleneğin içinde olan Hâmî de şiirlerinde pek çok konuda nasihat veren bir tutum içindedir.

Aşağıdaki beyitte sır saklamanın öneminden bahsetmektedir.

Hem çıkâr nakşuñ beyâza hem olur rûyuñ siyâh

İtme râzuñ herkese i‘lâm mânend-i nigîn G.50/13

Aşağıdaki beyitlerde de nasip ve rızık kavramlarını sorgular.

Nasîb sâhibini bulmaga bahâne arar

Sebeb bu ki gedâ rızkını hâne hâne arar

Egerçi rızkı anı bulmaga bahâne arar

Niçün gedâ tolaşup anı yana yana arar G. 20/1, 2

Aşağıdaki beyitte ise, insanın haddini bilmesi halinde kazanç sağlamasa da zarar etmeyeceğinden bahseder.

Kişi tavruñ gözedüp olmasa hadden hâric

İntifâ itmez ise bâri mazarrat çekmez G.23/7

¹⁹ Ali Fuat Bilkan (1997). *Nâbî Divanı I-II*. Ankara: MEB Yay.

²⁰ Hüseyin Yorulmaz (1996). *Nâbî Ekolü, -Eski Şiirde Hikemiyat-* İstanbul: Kitabevi Yay. 12.

Añlayan ‘âlemi tahsîline zahmet çekmez
‘Âkil olan kişi âb üstine sûret çekmez G.23/1

beytiyle de dünyayı anlayan akıllı kişinin onun tahsili için zorlanmayacağını ve yine akıllı kişinin su üzerine resim yapmayacağını söyler.

Zann itme kâr rişte-i tedbîre bağlıdır
Hablü’l-metîn sikke-i takdîre bağlıdır G.8/1

beytinde ise şair kaza ve kaderden bahsetmektedir. Burada da tedbirin takdiri bozmayacağını belirtir.

Hâmî’nin şiirlerinde işlediği bir diğer konu aşktır. Divan edebiyatının geleneksel anlam çerçevesi içinde, sevgili-rakip-âşık üçgeninde aşkı ele almış, döneminde dilde sadeleşmenin ve mahallî akımın öncülerinden olan Nedim’in tesirinde kalmıştır. Hâmî’nin daha ilk gazelinin Nedîm’in “olmuş sana” redifli gazeline nazire olması onun üzerindeki Nedim etkisini göstermektedir. Bunun yanında iki gazelinin daha (Hami 55, 63 - Nedim²¹ 130, 161. gazeller) Nedîm’e nazire olarak yazıldığı görülmektedir. Hâmî nüktedanlıkta Nedîm’i geçtiğini söyler.

Sürüp meydâna esb-i tab‘umı meydânı almışken
Tek-â-pû eyleyüp geçdüm Nedîm-i nükte-dân üzre K. 2/259

Şairin âşk konulu şiirlerinde, rind-meşreb bir tavır içinde olduğu görülür.

Safâdayuz hum-ı bâdeyle hem-civâr olalı
Dâhil-i meykede pîr-i muğâna câr olalı G. 57/1

Sevgilinin aşığına acı çektirmesi Divan şairlerinin sıkça işlediği konulardan biridir. Aşağıdaki beyitte de şair sevgilinin cefa oklarından yaralıdır ve âh etmektedir.

Sihâm-ı cevri ile açduñ tenümde yâreleri
Hadeng-i âhuma sen de tayan tayan güzelüm G.41/5

²¹ Muhsin Macit (1997). *Nedim Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.

Divan şiirinin belirgin özelliklerinden biri de, aşğın sevgilisinin verdiği acı ve sıkıntılara tahammül ederek vefa göstermesidir. Aşağıdaki beyitte şair, gonca ağızlı, yüzü lale gibi sevgiliden rakibe bûse, kendisine de gönül yarasının nasip olduğunu söyleyerek kaderine razı olmuş bir görüntü vermektedir.

Rakîbe bûse bize dâg-ı dil nasîb oldu

O şûh-ı gonçe-femûñ rûy-ı lâle-renginden G.45/4

Şu beyitte ise sevgili aşığına ayağını bile öptürmezken, rakibe yüzünü sunacak kadar ileri gider.

Sâkî-i bezmüñ helâk-ı vaz‘-ı nâ-bercâsıyam

Baňa öpdürmez ayagın gayra ol meh rû virür G.17/3

Şiirlerinde sade bir dil kullandığını Hâmî'nin kendisi söylemektedir.

Tahrîr idince hâme görüp sâde nazmumu

Hâmî bu ‘arz-ı hâli didi mürteçil gibi G. 58/8

Hâmî *dü-matla/zü'l-metâli* gazellere rağbet eden bir şair olmuştur. Toplam 66 gazelin 21 tanesinde *dü-matla/zü'l-metâli* kullanmış olması dikkat çekicidir.

Kaynaklar 18. yy.'da Diyarbakır'da âlim, şâir ve fâzılları bir araya getiren bir akademinin, şairler topluluğunun varlığını haber vermektedir. Bu edebiyat topluluğunun reisi Hacı Hâfız Mehmed Bulak Âgâh-ı Semerkandî-i Âmidî'dir. Arapça, Farsça ve Türkçeyi çok iyi bilen Âgâh zamanında Diyarbakır, zengin bir edebiyat muhiti haline gelmiştir. Âgâh yazdığı şiirlerle dönemindeki Ümnî, Hâmî, Hamdî, Fâmî, Lebîb ve Vâlî gibi birçok şaire üstadlık etmiş ve bu şairlerin yetişmelerine vesile olmuştur. Âgâh Efendi bu şairlerce takdir görmüş ve kendisine nazireler yazılmıştır²².

Köksal, bir dostluk nişânesi olarak nazireleşmek ifadesiyle, aynı edebî muhitte bulunmak, hemşehrîlik, arkadaşlık, aynı tarikata mensup olmak gibi herhangi bir sebeple yakınlıkları olan şairler arasında da yazılan nazireler olduğunu belirtir²³. Buradan hareketle Hâmî'nin de içerisinde bulunduğu yukarıda bahsedilen muhitte şairlerin birbirlerine birçok nazire

²² İdris Kadioğlu (2010). "Diyarbakır Encümen-i Dânişinin Üstad Şairi Âgâh ve Devrindeki Şairler Üzerindeki Etkisi". *Dicle Üniversitesi, SBE Elektronik Dergisi (DÜSBED)*. 2 (4): 36.

²³ M. Fatih Köksal (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz. Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yay. 103.

yazdıkları tespit edilmiştir. Tespiti yapılabilen bu nazirelerin kafiye/redifleri ve üzerinde çalışılan divanlardaki şiir numaraları²⁴ aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir.

Hâmî - Lebîb

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
bağlıdur	Hâmî 8 – Lebîb 34
-malıdur/melidür	Hâmî 18 – Lebîb 33
istemez	Hâmî 22 – Lebîb 57
basdı	Hâmî 65– Lebîb 138

Hâmî – Vâlî

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
söylerüm sana	Hâmî 3 - Vâlî 6
bu şeb	Hâmî 5 – Vâlî 22
-e bak	Hâmî 29 – Vâlî 198

Hâmî - Âgâh

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
arar	Hâmî 20 – Âgâh 81
çekmez	Hâmî 23 – Âgâh 151

Hâmî - Lebîb - Vâlî

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
-âsâ	Hâmî 2 - Lebîb 4 - Vâlî 5
-eşe/aşa	Hâmî 57 - Lebîb - 117 - Vâlî 314
-âr olalı	Hâmî 58 - Lebîb 135 - Vâlî 385

Hâmî - Âgâh - Vâlî

Gazelin Redifi	Divandaki Gazel Numarası
bak	Hâmî 29- Âgâh 206 – Vâlî 198
-lara/lere	Hâmî 55 - Âgâh 319 – Vâlî 304

²⁴ Tablolarda şair mahlaslarının yanında verilen şiir numaralarının alındığı yayımlar şunlardır: Orhan Kurtoğlu (2017). *Lebîb Divanı (İnceleme-Tenkitledi Metin-Sözlük)* <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55756,lebibi-divanipdf.pdf?0> [erişim tarihi:10.11.2017]; Mustafa Okur (2006). *Divan-ı Vâlî-i Amedi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi; Şerife Akpınar (2006). *Âgâh (Semerkandî-i Âmidî) Divanı*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10589,agah-divanipdf.pdf?0>[erişim tarihi:10.11.2017].

Ayrıca Nedîm'in "olmuş sana" redifli gazeline Hâmî, Lebîb ve Vâlî'nin de birer nazire yazdıkları görülmektedir.

Bunların dışında Ali Emirî Efendi'nin de Hâmî biyografisinde tespit edip matla beyitlerini kaydettiği bazı nazireler vardır. Bunlardan bir kısmı Hâmî'nin Diyarbakırlı olmayan şairlere yazdığı nazireler veya şairin şiirlerine yazılan nazirelerdir.

Hâmî'nin başka şairlere yazdığı nazireleri ve çağdaşı şairlerle müşâareleri olduğu gibi kendisine de nazireler yazılmıştır. Ali Emirî'nin tespit edip tezkiresine kaydettiği matla beyitleri şunlardır:

Hâmî-i Âmidî

Ehl-i dil ârâm ider her kande kim ragbetlenür
Gâh olur gurbet vatan, gâhî vatan gurbetlenür

Râgıb Paşa Sadrazam

Kâse-i fagfûr lebrîz olsa da virmez sadâ
Devlet efzâyîş bulunca agniyâ hissetlenür

Fitnat Hanım

Nefs olur ta'ât Hakda gerci bî-tâb ü tüvân
Vâdi-i 'isyâna basdikca kadem kuvvetlenür

Câmî-i Âmidî

Bir sitem-kâruñ esîri olmuşuz insâfı yok
Her zamân 'arz-ı niyâz itdükce ol âfetlenür

Azmî-i Âmidî

Zâ'ik-i sekr mezâk-ı âlem-i tecrîd olan
İhtiyâr-ı genc-i uzlet eyleyüp halvetlenür

Kâmî-i Âmidî

Sebz-i hat oldu bahâr-ı ârızında rû-nümûn
Eşk-i çeşmümde zümürüd rîzesi sûretlenür

Nâbî-i Ruhâvî

Sirişinde anuñ kim nûr var kalbinde kîn olmaz
Musaffâ uynetânuñ taraf-ı ebrûsında çîn olmaz

Vak‘a-nüvîs Sâmî

Hayâl-i çîn-i zülfî mâye-i hâmûş-ı dildür
Sevâd-i müy-ı çîni olsa çînîde enîn olmaz

Hâmî-i Âmidî

Nişân-ı intihâb olmaz ser-â-pâ nüsha pâk olsa
Anunçün ba'zı gül-ruhlarda hâl-i anberîn olmaz

Azmî-i Âmidî

Fürû-mâye olanlardan mürüvvet eyleme me'mûl
Gerek billûr-ı sâfî sâde şîşe-i dûrbîn olmaz

Kâmî-i Âmidî

Melekde bu melâhât yok perîde bu sabâhât yok
Hele nev‘-i beşerde böyle şûh-ı nâzenin olmaz

Fehîm-i Kadîm

Çeşm-i bîmârından özge kimse bilmez hâlümü
Nice demdür olmışum bî-çâresi bir kimsenüñ

Hâmî-i Âmidî

Tîr-i gamzeñ zülf-i müşgînüñle bend itdün meger
Kim oñulmaz hayli demdür yâresi bir kimsenüñ

Azmî-i Âmidî

Nice demdür dilde işler pâresi bir kimsenüñ
Var mıdur eyâ bu zahma çâresi bir kimsenüñ

Kâmî-i Âmidî

Bî-emân ebrû-kemân mirrîh-i gamze hûn-feşân

Bu edâda nerde var hûn-h^vâresi bir kimsenûn²⁵

Diyarbakırlı Hâmî'nin Divanı

Hâmî'nin bilinen tek eseri divanıdır. Divanda 7 kaside, 2 mesnevi, 67 gazel, 21 kıt'a, 2 rubaî, 7 matla, 1 müfred bulunmaktadır.

Kasidelerin sunulduğu kişiler tablodaki gibidir.

Kaside Nu	Yazıldığı Kişi	Beyit Sayısı
1	Köprülü-zâde Abdullah Paşa	95
2	Sultan III. Ahmed (Tebriz'in fethi münasebetiyle)	268
3	Köprülü-zâde Abdurrahman Paşa (Vezir)	155
4	Köprülü-zâde Abdurrahman Paşa (Vezir)	32
5	Ahmed Paşa	122
6	Nu'man Paşa (Vezir)	59
7	Ahmed Paşa	16

Bir şikâyet-nâme edasında başından geçen olayları anlattığı 266 beyitten oluşan mesnevisi şairin adeta hâl tercümesi gibidir.

Hâmî'nin padişahların cülûsları, bina, kasır, bahçe ve çeşme gibi yapıların tarihleri, divan kâtipliği yaptığı Köprülü-zâde Abdullah Paşa'nın eşi ve kızının vefat tarihleri, dönemindeki önemli devlet adamlarının vefatları gibi çeşitli olaylar için yazdığı 21 tarih kıt'ası bulunmaktadır.

Diyarbakırlı Hâmî'nin Divanı'nın Nüshaları

Divanın bir nüshası 1272/1855 yılında Cerîde-i Havâdis Matbaası'nda basılmış olmak üzere kütüphanelerde 10 nüshası tespit edilmiştir. Baskısı yapılan söz konusu nüshanın Millet Kütüphanesi, AE Manzum 100 numarada kayıtlı olan nüsha esas alınarak oluşturulduğu düşünülmektedir. Millet Kütüphanesi 593/2 ve 101 numarada kayıtlı nüshalar, Diyarbakır İl

²⁵ Ali Emîrî (1328). *Tezkire-i Şu'ara-yı Amid*. İstanbul: Matbaâ-yı Âmidî. 201-205.

Halk Kütüphanesi 104/2 numarada kayıtlı nüsha ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 1710/3 numarada kayıtlı bir mecmuanın 91-102 varakları arasında kayıtlı olan nüsha oldukça eksiktir.

Tenkitli metin oluşturulurken en hacimli ve klasik divan tertibi gözetilerek istinsah edilen en uygun nüshaların Milli Kütüphanede 06 Mil YzA 3389 ve 06 Mil YzA 641 numaralarda kayıtlı iki nüsha olduğu kanaatine varılmıştır. İlk nüsha MK1, ikinci nüsha MK2 olarak kısaltılmış, nüsha farklılıkları dipnotlarda gösterilmiştir. Tenkitli metnin oluşturulduğu nüshalarda bulunmayıp diğer nüshalarda olan tek bir gazel tespit edilmiştir. Bunun dışında, her iki nüsha da diğer nüshaları kuşatıcı durumdadır. Divanın tespit edilebilen nüshalarının künyeleri aşağıdaki gibidir:

1. Milli Kütüphane 06 Mil YzA 3389

232x175 mm ölçülerinde sırtı ve kenarları açık kahverengi deri, pembe desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. 69 varak, 15 satır.

Müstensihi Mustafa b. Mehmed Emin Erdebilî'dir. Ta'lik hatla yazılmıştır.

2. Milli Kütüphane 06 Mil YzA 641

220x152 mm ölçülerinde sırtı, sertabı ve kenarları bordo deri satırları ebru kâğıt kaplı, miklebli mukavva bir cilt içerisindedir. 55 varak, 19 satır.

Müstensihi Süleyman Bahri'dir. Rik'a hatla yazılmıştır.

3. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi no: 2620

247x142 mm ölçülerinde, arka ve kenarları deri, üstü kâğıt kaplı miklepli bir cilt içerisindedir. 48 varak, 23 satır.

Müstensihi Nazif-zâde Ahmed Hamid'dir. Ta'lik hatla yazılmıştır.

4. Millet Kütüphanesi, AE Manzum 99

229x155 mm ölçülerinde, kahverengi deri şemseli, zencirekli cilt içerisindedir. 63 varak, 17 satır.

Müstensihi Mehmed Şerif'tir. Ta'lik hatla yazılmıştır.

5. Millet Kütüphanesi, AE Manzum 100

185x134 mm ölçülerinde, siyah cetvelli, ebru kağıt kaplı cilt içerisindedir. 81 varak, 12 satır.

Ta'lik hatla yazılmış olan nüshanın müstensihi belli değildir.

6. Millet Kütüphanesi, AE Manzum 101

203x115 mm ölçülerinde, mor renkli kağıt kaplı cilt içerisinde olan nüsha baştan ve sondan eksiktir. 15 varak, 29 satır.

Ta'lik hatla yazılmış olan nüshanın müstensihi belli değildir.

7. Millet Kütüphanesi, AE Manzum 593/2

230x161 mm ölçülerinde, baştan ve sondan eksik olan nüsha ciltsizdir.

Rik'a hatla yazılmış olan nüshanın müstensihi belli değildir. 21 varak, satır sayısı değişkendir.

8. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 506/2

207x152 mm ölçülerinde, kahverengi deri cilt içerisindeki bir mecmuada bulunmaktadır. 45 varak, 23 satır.

Rik'a hatla yazılmış olan nüshanın müstensihi belli değildir.

9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 1710/3

215x135 mm ölçülerinde, kahverengi deri cilt içerisinde bir mecmuada bulunan nüsha oldukça eksiktir. 12 varak, 21 satır

Ta'lik hatla yazılmış olan nüshanın müstensihi belli değildir.

10. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi 21 Hk 1041/2

240x145-185x95 mm ölçülerinde ciltsiz olan nüsha sondan eksiktir. 19 varak, 21 satır.

KAYNAKÇA

Akkuş, Metin (1993). *Nef'î Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Akpınar, Şerife (2006). *Âgâh (Semerkandî-i Âmidî) Divanı*.
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10589,agah-divanipdf.pdf?0> [erişim tarihi:12.10.2017]

Bilkan, Ali Fuat (1997). *Nâbî Divanı I-II*. Ankara: MEB Yay.

Çiftçi, Ömer (t.y.). *Fatin Davud, Hatîmetü'l-Eş'âr (Fatin Tezkiresi)*
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0> [erişim tarihi:10.11.2017]

Ali Emirî (1328). *Tezkire-i Şu'ara-yı Amid*. İstanbul: Matbaâ-yı Âmidî.

Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*. Ankara: AKMB Yay.

Faik Reşad (1893). *Eslaf*. İstanbul: Alem Matbaası.

Fırat, Selma (1998). *Divan-ı Hâmî-i Âmidî*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

İpekten, Haluk vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.

Kadıoğlu, İdris (2010). "Diyarbakir Encümen-i Dânişinin Üstad Şairi Âgâh ve Devrindeki Şairler Üzerindeki Etkisi". *Dicle Üniversitesi, SBE Elektronik Dergisi (DÜSBED)*. 2 (4): 35-45.

Kılıç, Filiz (2017). *Şefkat Tezkiresi (Tezkire-i Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdî)*.
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55753,sefkat-tezkiresi-pdf.pdf?0> [erişim tarihi:10.11.2017]

Kurnaz, Cemal ve Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nail Tuman, Tuhfe-i Nailî*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Kurtoğlu, Orhan (2017). *Lebîb Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10623,Lebîb-divanipdf.pdf?0> [erişim tarihi:16.11.2017]

Köksal, M. Fatih (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz. Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yay.

Kutlar OĞUZ, Fatma Sabiha, Hanife KONCU, Mújgan ÇAKIR (2012). *Mehmed Teyfik, Kâfile-i Şu'arâ*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Edebiyat Dizisi.

Macit, Muhsin (1997). *Nedim Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.

Okur, Mustafa (2006). *Divan-ı Vâli-i Amedi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi.

Yılmaz, Kadri Hüsnü (2011). *Hâmî Ahmed Diyarbekrî Divanı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Yorulmaz, Hüseyin (1996). *Nâbî Ekolü, -Eski Şiirde Hikemiyat-* İstanbul: Kitabevi Yay.

Diyarbakırlı Hâmî Divanı

Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-râḥîm²⁶

Hâmî-i nazm-revişüñ divân-ı belâgat-^c unvanlarıñ evvelinde olan kaçıdedür²⁷

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Aşafâ ferḥunde-sîmâ dâver-i ferruḥ-semîr
Şîr-i düşmen-gîr ^c Abdu'llâh Paşa-yı dilîr
- 2 Kaḥramân-peyker Nerîmân-fer ḥıdîv-i dâd-ger
^c Âtıfet-perver zafer-rehber vezîr-i bî-naẓîr
- 3 Tehmten-i düşmen-şiken şemşîr-zen-i a' dâ-figen
Şîr-i dil ḥallâl-i müşkil kâşif-i emr-i ḥaṭîr
- 4 Cengini itse temâşâ zehresin çâk eyleyüp
Pîr-i Zâl olurdı vehminden giriftâr-ı zarîr
- 5 ^c Anter-i ḥayl-i ^c Arabdur Rüstem-i ḥayl-i ^c Acem
Rezmde kişver-güşâlıkda mişâl-i Erdeşîr
- 6 Pîş-i şemşîrinde ḥurd-ı âheneyn hem-çün kedü
Tîrine nisbetle cevşen sūzına nisbet ḥarîr
- 7 Bir sebük-pervâz murğ nâme virdi tîre kim
Düşmene peygâm-ı merg işâline olmuş şafîr
- 8 Dâne-i ^c ömr-i ^c adūyî ḥurd idüp ardın arar

²⁶ - MK2

²⁷ Hâmî-i nazm-revişüñ divân-ı belâgat ^c unvanlarıñ evvelinde olan kaçıdedür.] - MK1

6a ḥurd-ı] ki MK1

7a virdi] vardır MK1

8a arar] olur MK2

Āb-1 şemşiri zaḥm-ı cerebe olmışdur müdîr

- 9 Dîn ü devlet arka virmiş şanki Kūh-ı Āhene
Oldı dîn ü devlete çün böyle bir rüyîn-vezîr
- 10 Rezm-i a^c dā bezm-i ^c işretde o şîr ü şerzeye
Bādesi hūn cāmı miğfer nuḳlı peykān ile tîr
- 11 Şaḥn-ı gül-geşt-i çemen olmuş aña meydān-ı cenk
Hāne-i zîn қаşr-ı nüzhet dır^c haftān-ı ḥarîr
- 12 Şan semenderdür tûfengle olsa rezm âteş-feşān
Şaḥn-ı cenk olsa neyistān tîreden olur şîr
- 13 Rezm-i cān-fersā bunuñ gūyā teferrüç-gāhıdur
Gonce peykān gül siper bülbül sesi nāy-ı nefîr
- 14 Oldı cevşen pister-i ber-kirde bālîn der-siper
Tābya çün қаşr-ı ḥavernaḳ sāḥa-i meydān-serîr
- 15 Çok yemiş kanlı pilāvı rezm-i a^c dānuñ henüz
Ekl-i hūnîn-i veğādan olmamışdur çeşm-sîr
- [MK1-2a]
- 16 Emr-i mifzal beyza-i fülāddan şa^c b olsa da
Қабzasında pençe-i Dāvūd veş olur ḥamîr

8b zaḥm] recā MK1

9b ü] - MK2

10b ile] - MK1

11b қаşr-ı] - MK2

11b dır^c -ı] der-i ^c ayne MK2

12b tîreden] nerreden MK2

16a şa^c b] saḥt MK2

- 17 İdemez ordusına Behrām-ı bî-pervā duḡūl
Terkeşinden almadıkça destine bir dāne tîr
[MK2-2a]
- 18 Cānı var mı sa‘ d-ı zāc-ı kişverinden giçmeye
Almayınca yanına tā leşkerinden bir ḡazîr
- 19 Ceng-i cūda ra‘ de tekbîr ile olsa na‘ ra-zen
Bîşede gūyā hüner bir şaf-şiken eyler zebîr
- 20 Tās-ı pür-ḡūn diyü monşer dehen-i ejder mişāl
Cenk içinde üştür-i ser-mest veş eyler müdir
- 21 O neheng-i ejdehā cenk o peleng-i şîr-cenk
Nemçe küffār ile itdi nice demler dār u ḡîr
- 22 Berķ-i şemşîr-i ‘ adū tedmîr ile kāfirlerün
Ḥufresin çah-ı cehennem eyledi bessü’l-maşîr
- 23 Oldı tîḡıyla livā-yı dîn ü devlet ser-firāz
Ḳatı çok başlar kesüp kanlar döküp aldı esîr
- 24 Tiḡ-ı ser-tîz ile çün serḡadd-i İslāmiyyede
Ol mücāhid fî sebîli’llāh olup şöhret-pezîr
- 25 Şarf olındı rāfîz-i serḡaddine ol şîr-dil
Oldı çün mesmū‘ Nādir Şāh şarf-ı gūş ḡarîr

21a o] - MK2

23a ü] - MK2

25b şarf-ı gūş] - MK1

- 26 Düşmen-i dīnūñ bunı evvel atarlar gögsine
Tīr-i rūyı terkeş-i devletdür ol çāpük mesīr
- 27 Qāriş-ı tīgıyla mīh-ı düşmeni qarş itmege
Qarş'a geldi dīde-i ceyš oldı teşrīf ile sīr
- 28 Qarş'da üç yıl muhāfız bekledi ser-ḥadd için
Def idüp sükkānınuñ dehşetleri oldı mucīr
- 29 Müslimīne çün emīrū'n-naḥl idi na' mü'l-emīr
Dīne nuşret eyledi seyf ile ol na' mü'n-naşīr
- 30 ' Ācizānuñ rāḥatıçün rāḥatın terk eyleyüp
Eyledi şīrāne ol serḥadda bī-ḥad dād-gīr
- [MK1-2b]
- 31 Tabyalardan pās-bān olmışdı ḥalka rūz u şeb
Ser-be-ṭopraqdur hem-āğūş tūfeng ü şemşīr ü tīr
- 32 Çaldı senden āhenin tīg ile İskender gibi
Fitne-i Ye'cüc-i düşmen olıcaq āfāk-gīr
- 33 Qahr-mān-ı ' aşrdur bu şaf-der ammā n'eylesün
Ruq' a-ı himmet şağīr ü raḥne-i hücnet kebīr
- 34 Fī sebīli'llāh bundan ḡayrı yoq sa' y idici
Cümle ḥubb-ı māla sa' y-ı zābt-ı serdār-ı mīr

33b ü]- MK2

34b yoq] yoqdur MK1

34b idici] iden MK2

- 35 Cümlesi çālāk peyker cümledendür sīm ü zer
Yanlarında sürme çalmağ dīdeden emr-i yasīr
- 36 Ğayret-i dīn ile hep ceng itmede dermādedür
Mānde olmağda o mānda gāvlar ammā dilir
[MK2-2b]
- 37 Cümlenüñ meyli müdevvir finduğ altūnındadur
Sözleri hep aḥsenü'l-eşkāl şekl-i müstedir
- 38 'Avn-ı yārıyla yine bu şaf-der-i 'ālī-himem
Oldı birkaç def' a Nādir Şāh ile bālā vezir
- 39 Her biri ger dāver-i zī-şān-şıfat sa'y itseler
Şāh-ı Nādir nā-bedīd olurdı çün karn-ı ba'ir
- 40 Bu şecā' atde o mekr ü hīleden ḥālī degül
Cengde zīrā bu genc arslandur ol rübāh-ı pīr
- 41 Bāreka'llāh ḳalbi gūyā beyza-ı fūlād imiş
Eyledi peygār yüz biñ ḥük ile bir nerre-şir
- 42 Dost düşmen dest-berd-i tīgına taḥsīn idüp
Lem'a-i şemşiri oldı āfitab-āsā şehir
- 43 Vāşıl-ı sem'-i hümāyūn-ı cihānbānī olup
Gūş-i gūş itdi çün ol ḥüsrev-i devlet-serir

35a sīm ü zer] sīm-i zere MK2

37a finduğ altunındadur] finduğı altundadur MK2

39a ger] bir MK1

43a cihānbānī] cihāntāb MK2

- 44 Sa' y-1 meşkür-1 şehen-şāhī olup ol serverüñ
Şānına tevķir olunmaķ oldu ħatm-i nā-güzir
- 45 Tāc-dār-1 ma' delet-perver o şir-i şaf-derüñ
MİR-i mīrānlıķ libāsın ķaddine gördi ķaşir
[MK1-3a]
- 46 Pāye-i ķadriñ vezāret evcine terfī' idüp
Görmedi lāyık ki bir böyle zeber-dest ola zir
- 47 Ol dilirüñ ħizmeti zımnında dīn ü devlete
Döşene gördi vezāret ħil' atin şāh-1 cedir
- 48 Ķaddine ħaķķā vezāret bir biçilmiş cāmedür
Ķaķ mübārek eyleye oldu liyāķatle vezir
- 49 Tāli' oldu maṭla' -1 kilik-i cevāhir yārdan
Bu ħazel ol āşafuñ ħaķında çün mihr-i münir
- 50 Defter-i şücā' da mīm-i mecd ile ey nerre-şir
Mimlendi naķş-1 nāmuñ şir iken oldu müşir
- 51 Çün müşir olmışdı pinhān maḥzen-i şemşirde
Sen bu bābı fetḥ idüp şemşirden çıķdı müşir
- 52 Şöhretüñ için dilāverlikledür zann eyleme
Cümle aḥlāķun müzehheb cümle vaşfuñ dil-pezir

47a dilirüñ] dilirün MK1

47b şāh-1] olsa MK2

49a cevāhir] cevher MK2

- 53 Pās-bān-ı dīn ü devlet kılk ile şemşirdür
Hāfız-ı dīn ü düvel şemşir-zensin hem debir
[MK2-3a]
- 54 Ey efendüm bir vezir-i müşterî-tedbîrusin
Destüñe hem hāme çespān hem ‘uṭārid gibi tîr
- 55 Haṭṭ-ı Yāqūt’uñ görince hāme-i gevher-feşān
Bāreka’llāh dir lisān-ı hāl ile şanma şarîr
- 56 Ey ‘uṭārid hāme gör ḥüsn-i ḥaṭṭında kıṭ‘ asın
Dest-i Yāqūt hezz-perver olur idi ra‘şe-gîr
- 57 Ümmehāt-ı ḥüsn-i aḥlāk ile zātuñ muttaşif
Hem ‘afife hem kerîm ü hem zekî vü hem dilîr
- 58 Cümleñüñ ḳadrin bilürsin ger vazî‘ ger şerîf
Pîş-i çeşm-i himmetüñde sîm ü zer ammā ḥaḳîr
- 59 Olsa her kişverde sultānum gibi bir genc-i baḥş
Şaḫḫa-i ‘ālemde ‘anḳā gibi olurdı faḳîr
- 60 Ebr-i nîsān veş güher-pāş-ı keremsin heft yevm
Feyz-i dest-i cūduña nisbetle bir şūrābe-gîr
[MK1-3b]

52b aḥlāḳuñ] aḥlākın MK1
56a ḥaṭṭuñda] ḥaṭṭıñuñ MK2
57b ü] - MK2, ü] - MK2
58b ü] - MK2
60b dest-i] āb MK1

62a rütbe] hirre MK1

- 61 Virse bir miskîne bir hırmen kadar dürr-i yetim
Dirdi gūyā ‘ıyd-ı şavma fiṭre bir ölçek şî‘ir
- 62 Hiddet-i zihnün serî‘ü’l-intikāl ol rütbe kim
Ḳalbüne düşen huṭūt-ı cebheden māfi’l-zāmīr
- 63 ‘Ārız-ı eflākde hūrşid olur ḡāl-i siyeh
Olsa bu gök ḡubbe rācī düşmende ār setīr
- 64 Olsa mazhar luṭfına dī māh-ı ferverdīn olur
Ḳahrına tūş olsa ferverdīn olurdu zemherīr
- 65 Dest-i tedbiri ‘arūs-ı mülke olmuş mü-be-mū
Şāne-i meşşāta-āsā hem selīm ü hem ḡabīr
- 66 Bādeden keyfiyyetün tefrīḡına emr eylese
Ḳabs-i ḡumda ḡalsa biñ yıl neş’edār olmaz ‘aşīr
- 67 Naḡme-i devr-i sūrūruñ tehniye emr eylese
Bāḡda mürḡān-ı ḡoş-elḡān ider terk-i şaḡīr
- 68 Vardığı yirlerde giryān yoḡ meger çeşm-i seḡāb
Olduḡı kişverde sūzān yoḡ meger ‘ūd-ı ‘abīr
- 69 Va‘deye eyler vefā ammā va‘ide ḡalf ider
Cevrini bī-līk icrā-yı ‘uḡūbāt itse dīr

64b tūş] düş MK2

64b ferverdīn] dīn MK2

65b selīm] ‘alīm

69a Va‘deye eyler vefā] Va‘de-yābdur MK1

- 70 Āşafâ deryâ kefâ rûyin tenâşir efgenâ
 Ey kefi ihsân-ı gevher-bârı çün ebr-i maîr
- 71 Rezmine ‘azm itdigün şâh-ı cedîd-i hayl-ger
 Mülhid-i bed-kîş-i Nâdir Şâh kezzâb ü aşîr
- 72 Olmış istidrâc-ı kâmil ‘an-ķarîb ol ħârici
 Yâ helâk olur ya dest-i ehl-i sünnetde esîr
- 73 İsm-i şümnından iki gûne tefâ’il eyledüm
 Vaķti gelmişdür ider Mevlâ anun ‘ömrin ķaşîr
- 74 Nâmı olmuşdur mürekkeb nefy ile işbâtdan
 Nefyi işbât itdi yokdur ol sük-i düzaķ maşîr
- [MK2-3b]
- 75 Nâmı Nâdir nâdir olan nesne ke’l-mâ’ dūmdur
 Emr-i Ħaķ’la ‘an-ķarîb olur yiri nâr-ı sa’îr
- [MK1-4a]
- 76 Āşafâ emr-i ķudūmuñ müjdesiyle oldı şâd
 Ħayr-ı maķdem didiler mesrūr olup bernâ vü pîr
- 77 Ķalîb-ı efsürdeye gūyâ ki geldi tâze cân
 Yâ münevver oldı feyz-i nūr ile çeşm-i ħarîr
- 78 Şeşper-i zūlm ile olmuşdur re‘âyâ münkesir
 ‘Adl ile ol mūmiyâ sâzende-i ķalb-i kesîr

72a kâmil] bāṭıl MK2

75a nesne]şeyde MK2

78b sâzende] sâbîde MK2

- 79 Sizden evvel ruḥṣat-ı hükkām zulm-ı ceş ile
Miskin-i yevm-i ğurāb olmuş bu iqlīm-i ḥaṭīr
- 80 Bir nefes kalmış kara ḥalkında ol da vā-pesīn
Bir ramaḫ kalmış re' āyāda o da nabz-ı aḫīr
- 81 Bāz-ger deryā ber-āyed çīst fermān-ı şümā
Cān-be-leb gelmiş re' āyā pāyuña ey dest-gīr
- 82 Muḫtezā-yı ğayret-i ḥākiye var kıl merḥamet
Maşkat-ı re's-i şerīfūndür bu ḥāk-i dil-pezir
- 83 Yir tütün tutmaz velīkin cümle 'ālem gök tütün
Āh-ı mazlūmān ile olmuş cihān mānend-i kır
- 84 Ehl-i cāhuñ dergehünde şanma meş'aldür yanan
Hep re' āyā dāda gelmiş başına yakmış ḥaşīr
- 85 Geldi dāmen-būs u rıf'at-baḫş ile Cāmī daḫı
Bir ḫaşıdeyle gelür Maḫsūd u Selmān u Zāhīr
- 86 Nice Selmān u Zāhīr ol nükte-sencem ben k'olur
Āfitāb-ı nazmımuñ ḥuffāş-ı bişār ü ḫarīr
- 87 Olıcaḫ gülgün-ı kilke Ḥusrev-i nazmum süvār
Ġaşıye berdüş olur kilk-i rikābumda zāhīr

82a ḥākiye-dār] ḥākinde var MK2

82b şerīfūndür] şerīfünde MK2

86a u] - MK2

86b beşār] - MK1

87b kilk] piş MK1

- 88 Kesb-i fer için durur nazm-ı Ferezdağ dıkk ider
Pâyuma olmuş mülâzım cerr-i Nef' i için Cerir
- 89 'İlm ü fazlum şî'r ü 'irfânımdan efzûnter benüm
Tab'uma bâzîçe-i tıflâne şî'r-i dil-pezir
- 90 Geldi hengâm-ı du'â terk eyle lâfi Hâmiyâ
Hod-fürüş olmak hüner-perverlere olmaz cedir ²⁸
- [MK1-4b]
- 91 Bezl idüp mādām h'ân-ı dehre tennür-ı felek
Kurş-ı mihr ü mäh-ı bedrin geh hamir ü geh faşir
- 92 Zülmet-i şebde çerâgân rûzda mādām kim
'Arz ider nîlüferin bu nîlgün-ı vâlâ gadir
- 93 Haq Te'âlâ kadr ü iclâlin firāvân eyleyüp
Eylesün müy-ı ser-i tûguñ kadar 'ömrin keşir
- 94 Fethe miftâh eyleyüp şemsir-i hün-âşamuñı
Her umûrında ola tevfiq-i Bârî dest-gir

[MK2-4a]

Târîh

- 95 Her kaçan çıkdıysa üç tûğıyla târihin didüm

88a fer] nazm MK2

89a ü] - MK2

²⁸ 89. ve 90. beytler MK2de yer değiştirmiştir.

91. beyit] - MK2

93a eyleyüp] eylesün MK2

93b Eylesün] Eyleyüp MK2

93b tûguñ] tûgın MK1, 'ömrüñ] 'ömrin MK1

Târîh] - MK1

Merd-i ‘Abdu’llāh Paşa seyf ile oldı vezir

2

Tārīḡ-i Ra‘nā Berāy-ı Feth-i Tebriz der-Medḡ-i Sulṡān Aḡmed Ğāzī vü Vezirān
[MK1-15b]

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefāilün

- 1 Olur geh ma‘reke-perdāz geh emn ü emān üzre
Meger oynar mı canbāz-ı felek bir rismān üzre
- 2 Hevā-yı sāz-ı Zühre ceng-i ḡarbi eylesün k’āviz
Kılıçlar bağlayup Mirriḡ ḡabl-i kehkeşān üzre
- 3 Düşürsün Müşteri seccādesin miḡrābdan zirā
Ki şimdi efḡal-i ṡā‘at ḡazādur mü‘minān üzre
- 4 Zamān-ı şulḡ gitdi şimdi ceng eyyāmıdur çeksün
Kemān-keşler ‘arūs-ı tiri müjgān-ı kemān üzre
- 5 Bu ceng eyyāmıdur rāmiş-gerān cengin şikest itsün
Kemānuñ ibrişimin bağlasun ḡuş-ı kemān üzre
- 6 Bu dem ḡül-ḡün-ı mey çeksün ayaḡın bezm-i ‘işretten
At oynatsun şeh-i ḡam naṡ‘-ı şaṡranc-ı cihān üzre
- 7 Bu dem ḡanlar dökülsün cur‘a veş ‘azm itmesün söyleñ
Mey-āşāmān-ı pür-ḡam dergeh-i pır-i muḡān üzre
- 8 Çıķarsun bezm-i ‘işret penbesin minā ḡulaḡından
Ḗosun mecrūḡ olanlar zaḡm-ı dāḡ-ı ḡün-çegān üzre

Tārīḡ-i Ra‘nā Berāy-ı Feth-i Tebriz der-Medḡ-i Sulṡān Aḡmed Ğāzī ü Vezirān]- MK1
4b müjgān-ı kemān] āḡuş-ı kemān MK1
MK2’de 4. ve 5. beyitler yer deḡiştirmiştir.

[MK1-16a], [MK2-13a]

- 9 Görindi başka şüret merd olan terciḥ ider şimdi
Siper āyīne-bendin sīne-i sīmin-berān üzre
- 10 ‘ Araḡ-çīn içre pinhān eylesün kāküllerüñ sākī
Ki şimdi tūḡlar gīsūların dökmiş sinān üzre
- 11 Bu ol sā‘ at degül kim ditrede raḡḡāşlar cismüñ
Bu bir demdür ki ditrer nīm-bismil naḡd-i cān üzre
- 12 Açarsa müy-ı mātem nevḡa-gerler bilmezem yoksa
Urıldı ‘ uḡdeler zülf-i girih-gīr-i bütān üzre
- 13 Taḡayyürle yürürken bu ne cünbişdür diyü eyā
Güzergāhum müşādif düşdi şaḡn-ı büstān üzre
- 14 ‘ Aceb ḡāletde seyrān eyledüm ‘ işretgeh-i bāḡı
Biri biriyle iḡvān-ı çemen hep ḡaşd-ı cān üzre
- 15 Tüfeng-endāz veş yakmış fitīlin cā-be-cā lāle
Çeküp leşker şeh-i nevrüz ḡān-ı mihr-i cān üzre
- 16 Olup āmāde-i peygār giymiş ḡās-ı zerrīnin
Ḥaḡınmış ser-be-ser nergis fişekler ḡaylasān üzre
- 17 Degüldür şāḡ-ı gül bīd ser-nigūn şāḡ-ı ḡazān güyā

MK2’de 7. ve 8. beytler yer deḡiştirmiştir.

11b naḡd-i cān] murḡ-ı cān MK2

12a bilmezem] bilmez MK1

14a ḡāletde] ḡayretde MK2

17a gül]- MK2

- 18 Koyup zenciri topa atdı ceyš-i gülsitân üzre
Şeh-i nevrüz ider elbetde mermer ƙal' asın berfüñ
Benefşe dökdi bārüt-1 siyeh naƙb-1 nihân üzre
- 19 Yine neşr-i şerâr-1 fitne eyler gerdiş-i gerdün
Yine çerh oldu âteş-zen bu köhne neysitân üzre
- 20 Degüldür hâr-1 ' ayyârâne hañçerler taƙup yer yer
Gören şâh-1 güli tercih ider gerden-keşân üzre
- 21 Degül lâle idüp la'1 ile pür-kühsâr-1 dāmânın
Çelenk eyler müheyyâ miğfer-i cengâverân üzre
- 22 Başında ƙırmızı fes ayağında altı yapraƙdur
Bu dem ƙanlar döker gül ' âdet-i Bektâşiyân üzre
- 23 Virüp târâca çün naƙdine-i evrâƙ-1 eşcârı
Aƙın şalmışdı bâğa meşreb-i yağma-gerân üzre
[MK1-16b]
- 24 İdüp şad pâre cismün hañçer-i süsen degül şebnem
Ƙomış gül merhem-i kâfûrı zaħm-1 hûn-feşân üzre
- 25 Fezâ-yı gülbün üzre ğonce hûn-âlûde peykândur
Şeh-i gül tîr-i bārân itdi naħl-1 erguvân üzre
- 26 Gözin aç itmesün şâh-1 hazân şeb-hûn diyü ğâfil

18a ider] atar MK1

19. beyt MK2'de yer almamıştır.

22a yapraƙdur] sürrâƙdur MK1

24b kâfûrı] kâfûr MK1

25a Fezâ-yı gülbün] Firâz-ı gül MK2

- Şeh-i gül nergisi def^f itdi cāy-ı dīdebān üzre
- 27 Urılmış hançer-i ser-tīzi yāre dāğ-ı dil şandum
Meger bārūt koymış lāle zaḥm-ı hūn-çegān üzre
[MK2-13b]
- 28 Zırh-pūş oldı gūyā rezm için serkeş dilāverler
Şarılmış ser-be-ser pīr ü civān serv-i çemān üzre
- 29 İdüp ser-bāzlık teller taḫınmış başına zanbaḫ
Şecā^c atle ser-efrāz oldı vird-i uḫhuvān üzre
- 30 Fenā bāğın temāşā eyleyen kūteh-nazar bilmez
Gül-i ḥamrā şanur evrāḫı sebz-i gülsitān üzre
- 31 Ḥazān Efrāsiyāb'ı dökdi ḫanın şāh-ı nevrūzuñ
Şeh-i nevrūz gibi taḫt-ı zümürüd nerd-bān üzre
- 32 Degül lāle sipeh-büdūñ görüp şāh-ı kızılbaşuñ
Ser-i maḫtū^c -ı hūn-ālūdesin nevk-i sinān üzre
- 33 Sirişk-i şebnemi ezhār-ı gülşen aḫıdup gözden
İderler nevḫa murḡān-ı çemen resm-i zenān üzre
- 34 Temāşā eyleyüp gülzār-ı dehri çeşm-i ^c ibretle
Benān-ı ḫayreti ḫoydum ta^c accüble dehān üzre

28a gūya]- MK2

28b pīr ü] her dem MK2

30b Gül-i ḥamrā] Gül-i aḫmer MK2, gülsitān] dilsitān MK2

32a sipeh-büdūñ görüp] sipehdür gönderür MK1

33b nevḫa] müye MK2

MK2'de 32. ve 33. beytler yer deḡiştirmiştir.

- 35 Didüm bu ‘arbede-āşüb dehre bir ‘alāmetdür
Muqarrerdür felek bir naqş atar bu hākdān üzre
- 36 Zebān-ı hāl ile peyk-i şabā pāsuḥ-serā oldı
Didi āyā vuḳūfuñ yoḳ mı esrār-ı cihān üzre
- 37 K’olupdur şimdi ceng āşārı cism-i ‘āleme sārī
Ser-ā-pā gönderür sultān-ı Rüm İrāniyan üzre
- 38 Ğurūb-ı mihr-i raḥşān ile leyl ihdāş olur şanma
Zemīnūñ zıll-ı maḥrūṭı çıqınca āsmān üzre
[MK1-17a]
- 39 Felek bārūt ile memlū ider ceb-hāne-i dehri
Döker yek-pāre üsrüb-dāne bām-ı āsmān üzre
- 40 İdüp şarḳa sefer şems oldı sūy-ı ğarbdan ṭālī‘
Ḳızılca bir kıyāmet ḳopdı şan sürḥ-serān üzre
- 41 Saña müjde sipeh-sālār olup Tebrīz’e devletle
Efendūñ fetḥe me’mūr oldı Āzerbāycān üzre
- 42 Didüm bu müjdeye cānum fedā itsem deger zīrā
Ne devletdür ğazā itmek mihīn-i ḥānedān üzre
- 43 Olup aşḥāba istiġfār-ı ḥükm-i naşş ile vācib
Huşuşān Ḥazret-i Şeyḥeyn-i pervīn-iḳtirān üzre

37a ceng]- MK2

37b gönderür] gönderüp MK1

39a ider] idüp MK1

- 44 Ne zehreyle olurlar herze-gū bu kavm-i bī-mezheb
‘ Aceb ezvāc u aşhāb-ı Rasūl-ı ins ü cān üzre
- 45 Serüñ kaç‘ eylemekdür hadd-i kaçfı şol la‘ inüñ kim
Döker çirk-āb-ı ifk ü kaçfı ümmü’l-mü’minān üzre
- 46 Hezārān herze-gūluqlar iderler vācib olmışdur
Bu kavmüñ kaçr u tedmīri şeh-i İslāmiyān üzre
[MK2-14a]
- 47 Senüñdür cāh-ı zıllu’llāh Sulţān Aḥmed-i Ğāzī
K’olupdur sāye-i ‘ adlinde ḥalk emn ü emān üzre
- 48 Sipāh-ı bī-şümārāñunda genc ü baḥt-ı ḥurremle
Bülend-iqbāl iken sā’ir selāṭin-i zamān üzre
- 49 Dururken şāh-ı bī-hemtā ḥidiv-i Yesrib ü Baḥā
Ki ḥükmin eylemiş icrā Ḥudā kevn ü mekān üzre
- 50 Niçün bir böyle emr-i ḥayra āḥir kes kıyām itsün
Niçün şāh-bāz kondursun gurāb-ı aşiyān üzre
- 51 Koyar mı gayret-i şāhen-şehi ‘ örf-i ḥudāvendī
Ki herkes ked-ḥudālīk eyleye mülk-i cihān üzre
- 52 Degül göstermesün Ḥaḥ sāye-endāz olmağa lāyık
Hümā-yı salţanat her şahş-ı bī-nām u nişān üzre

47b ü]- MK2
48a ü]- MK2
49b ü]- MK2
52b ü]- MK2

- 53 Serîr-i hüsrevî tâc-ı cihan-bân-ı vezâretle
Sezâ ancak hidiv-i kişver-i ‘Osmâniyân üzre
[MK1-17b]
- 54 Çü mihr-i ‘âlem-ârâ münhaşırdur şahşına nev‘ i
‘Adilüñ görmedi gerdün serîr-i ‘izz ü şân üzre
- 55 Bu ol dādârdur kim fazlı sâ’ir şehlere nisbet
Mişâl-i fazl-ı maḥdüm oldı nev‘ i ḥād-mân üzre
- 56 Alaydı ‘adlinüñ dārın eger Hüşenk-i dād-âver
Bunuñ piş olduğın añlardı piş-i dād-hân üzre
- 57 Göreydi ‘âlem-i ervāḥda dārātını Dārâ
Dökerdi eşk-i ḥasret dīdeden eşkāniyân üzre
- 58 Cihân-gīr olduğın seyr eylese ḥurşid-i iḳbālî
Nişân-ı dāğ-ı ḥasret ki olur fark-ı keyân üzre
- 59 Göreydi şehd-i ‘adli ‘âlemi şirîn-mezāk eyler
Olurdı niş-i müjgân dīde-i Nüşirevân üzre
- 60 Gören dir çerḥ-i devvâr üzre mihr-i ‘âlem-ârâdur
Muraşşâ‘ taḥtını bend itseler pîl-i demân üzre
- 61 Kıbâb-ı bârgâh-ı şevketinden nüh felek güyâ
Toḳuz rüyına ḥamdur üştür-i gerden-keşân üzre
- 62 İder mefhüm veş işbât-ı kesret ferd-i ḥurşide

54b ü]- MK2

61a Kıbâb-ı] Cenâb-ı MK2

- İden ta' dād mencūk-ı otaķuñ sāyebān üzre
- 63 Çeküp Fārūk-ı a' zam rāyet-i İslām'ı Īrān'a
N'ola ķoyduysa hāki ol direfş-i Kāviyān üzre
- 64 Şehā encüm-sipāha sidre-dergāha senüñ şimdi
Sipāhuñ oldu āteş-bār Āzerbāycan üzre
[MK2-14b]
- 65 Muhaşşal her devāb-ı tīg-i mecrāsında cārīdür
O a' nāķ-ı mecūs üzre bu fark-ı mülhidān üzre
- 66 Ararken Hıżr-ı hāme zulmet-i çāh-ı devātumda
Olup āb-ı beķā veş bir ğazel cārī zebān üzre
- 67 Düşerse şu' le-i şemşiri Āzerbāycān üzre
Olur lebrīz-i bīm-i satvetüñ rūh-ı revān üzre
- 68 Sesi çıķmaz daķı gerd-i siyāhun sürme-rīz olur
Gelū-yı kürre-nāy-ı devlet-i Īrāniyān üzre
[MK1-18a]
- 69 Teninde sürme eyler üstüh^vānuñ mīr-i Maħmūd'uñ
Düşerse sāye-i gürz-i girānuñ İsfahān üzre
- 70 Nüfūs-ı mülk-i Īrān şimdi düşmiş hālet-i nez' e
Melā'ik veş cünüduñ ķabza hāzırdur revān üzre

62b İden] İder MK2

64b āteş-bār] āteş-bāz MK2

65a her] bir MK2

66b āb-ı]- MK2

67b lebrīz-i] Tebrīz MK1

68a olur] oldu MK1

- 71 Kızılıрмаğ olup nehr-i Aras h n-ı rev fızdan
Ağar ordı-gehinden seyl-i h n- b-ı rev n üzre
- 72 Şehen-Őaha beğ -yı devlet n Mevl  mur d itmiş
Seni kılmış muvaffağ bir vezir-i k rd n üzre
- 73 Niğ m 'l-mülk-i İbr h m Paşa  Őaf-ı yekt 
Aristo görse tedbirin ben nın  or deh n üzre
- 74 Kef-i tedbirine teslim olaldan h tem-i devlet
Um r-ı k 'in tı döndürür kihter-ben n üzre
- 75 Ne mümkin meclis-i i'ğada ma' n-ı H tem   Yahy 
Tefevvuğ eyleye ol m n' im-i b -imtin n üzre
- 76 Bunun  hs nı zir  rütbe-i i' c za b liğd r
C d  olsa keremden bezl iderdi s 'ilün üzre
- 77 Ged  mes' lini h zır bulur dest-i  midinde
Henüz harf-i temenn  olmadan c r  zeb n üzre
- 78 Ziy fet-h ne-i c dında yek-ser ni' met-i d ny 
 ur -yı m -h zar adını n zld r mihm n üzre
- 79 M nevver olsa re'y-i r Őeniyle ' lem-i b l 
Olur h l-i siyeh h ŐŐid r y-ı  sm n  zre

71b h n- b]  b-h n MK1

73b ben nın  or] ben n  ordı MK2

74a olaldan] oldan MK2

77b c r  zeb n] ț r  cen n MK2

- 80 Bunun re 'iyle Āzerbāycān'ı zamm idüp Rūm'a
Şeh-i fermānde olduñ a' zam-ı mülk-i cihān üzre
- 81 Şehen-şāh-ı ' Irāqeyn oldu çün vaşf-ı hümāyunuñ
Yazılsun sikkede olsun kırā'at minberān üzre
- 82 Niçe şeh kim felek nüh şandalıdur pāy-ı tahtında
Geçüp Mirrīḡ oturmış mesned-i şāhib-ķırān üzre
- 83 Ğalaḡ didüm ğalaḡ Mirrīḡ'e çün mesned-i lāyıkdur
Dururken tiĝ-i ' Abdullāh Paşa'nuñ miyān üzre
[MK2-15a]
- 84 Niçe paşa ki gūyā bir ufukdan ḡālī' olmuşdur
Sa' ādet kevkeb-i baḡtiyle resm-i tev'emān üzre
[MK1-18b]
- 85 ' Adīmü'l-mişl-i düstūr-ı mükerrem Köprüli-zāde
Du' ā-yı ḡayrı vācibdür şaf-ı kerrūbiyān üzre
- 86 Ebān ' an-cedd aşl-ı pāk güher-i ' ırķ-ı ḡāhirdür
Budur maḡdūm şimdi mişli yok bir ḡānedān üzre
- 87 Bu dil-keş ḡānedān maḡbūbdur her bir ḡulūb içre
Bu bī-hem-tā neseb memdūḡdur her bir lisān üzre
- 88 Selāmet sāḡilüñ bulmazdı taht-ı baḡt-ı ' Oşmānī
Cisir-sāz olmasa ecdādı seyl-i iftinān üzre
- 89 Eb u ecdādınuñ şemşir-i emr-i tiĝ-i fermānuñ

81a oldu] olur MK2, vaşf]- MK2

83a çün] ol MK1

- Götürdi çok zamān çāsār-ı Nemçe baş u cān üzre
- 90 Neseb tursun anı ‘ālem bilür ta‘ rife hācet yoğ
Ne mümkün şems ola mestür bām-ı āsmān üzre
- 91 Neseb ammā ki teşrīf-i izāfiyle faḥūr olmaz
Hümā-yı himmeti itmez tenezzül üstüḥ^vān üzre
- 92 Bu dürr-i bī-bahādur dür şadefle iftiḥār itmez
İder dür ile gevher belki faḥr-ı aşdıḳān üzre
- 93 Bu ‘adl ü bu kerem bu faẓl u dāniş bu şecā‘atle
Olur sermāye-i faḥr u şeref ol düdmān üzre
- 94 Kümeyt-i hoş-ḥirāmuñ çehresinde ğurredür ğüyā
Meh-i tābān baḥt-ı devlet-i ‘Oşmāniyān üzre
- 95 Olup nā-būd-ı iṭbāl u gezend eyyām-ı ‘adlinde
Lifāfe ḥ^vāceler mehtābdan eyler ketān üzre
- 96 Şu kişverlerde kim ḥırz-ı emāniyle olur muḥrez
İderler gürgi aşḥāb-ı reme nāzır şubān üzre
- 97 Dem-i rübāhdan bir şa‘re zāyi‘ olsa devrinde
Zamān ḥükmüñle ḥükm eyler қаzā şır-i jiyān üzre
- 98 Nesīc-i tār u pūd u şu‘le-i şem‘-i şeb-ārādan

91b himmeti] devleti MK2

92b İder] Olur MK2,

93a bu]- MK2

95a iṭbāl u] iṣālMK2, ‘adlinde] ‘indinde MK2

97a bir] yek MK1

- 99 Giyer pervâne atlas cāme cism-i nā-tüvān üzre
‘ İbādul’lāha hayr-endîş u müşfik zîr-i destāna
Laţif ü hāzım u rāhat-resāndur merdümān üzre
- 100 ‘ Aceb mi pister-i keyvān-şifat eyyām-ı ‘ adlinde
İderse h^vāb-ı rāhat merdüm-i dīde duĥān üzre
[MK1-19a], [MK2-15b]
- 101 Hıacāletle olur āyīne āb āb üzre kef zanbaĥ
Şu‘ ā‘ -ı mihr-i re ‘yi düşse bir āyīnedān üzre
- 102 Dıraĥt-ı himmeti hırş-ı keremle ihtirāz itme
Zer-efşānlıkda ġālibdür kefi faşl-ı hazān üzre
- 103 Şehāb-ı nā ‘ilinden düşse ger bir kıatre deryāya
Olur dīnār u dirhem fūls-i pūşt-i māhiyān üzre
- 104 Budur zannum ki itmez baĥşiş yek-rüzına ifā
Yemen’de fā ‘izin zamm itseler maĥşūl-i kān üzre
- 105 İşitmişdür kef-i gevher-feşānuñ la‘ l zann itme
Hasedle kıan oturmuşdur dil-i mecrūh-ı kān üzre
- 106 Zamān-ı ĥaşre dek eczā-yı cismi birbirin kıutmaz
Tıkunsa berķ-i tīġi ĥāk-i ġūr-ı kıahramān üzre
- 107 Şerār-efşān olurdı kürre-i zerger gibi sūnbül

99ab u]- MK2

101a āb āb] āb MK2

MK2’de 102, 103, 104, 105 ve 106. Beyitler birbirleriyle yer deġiştirmiştir.

102b Zer-efşānlıkda] Zer-feşānlıkda MK1

107a zerger] zer MK2

- Vezān olsa semūm-ı ahrı an-ı būstān ūzre
- 108 Benāt-ı na  ve irāz'a bend-i iztimā olmaz
Dūserse sāye-i emiri fark-ı farkadān ūzre
- 109 Cenān-i one ve ad-pāre vaz itmek muarrerdür
Zen-i ablī gürürse ābda tīgū miyān ūzre
- 110 Gierse ir-māde ātırından tīr-i dil-dūzu
Olur ün ār-pūt ebāl-i sākī-i niān ūzre
- 111 Yem-i adri vasī ol delū kim gūm-gete rāh olmi
Felek fūlk-i tebāhī ve o bar-ı bī-kerān ūzre
- 112 Beha anma izār-ı mehde būs itdükde dergāhu
Bulamı gird-i pīānī-i māh-ı āsmān ūzre
- 113 Bulaydı gökde āk-i āstān-ı anber-efānu
Hilāl-i ıyd iderdi vesme āk-ı ebruvān ūzre
- 114 Alayū seyr iden farzā felek itmi anur ihdā
Kemerdür ūyiyā cevzā miyān-ı ātırān ūzre
- 115 Yedekler cilve-sāz olduda her zerrīn-siper ūyā
Birer uriddür eh-bāl-i āvūs-ı cinān ūzre
[MK1-19b]
- 116 Daı vird-i sa ādet u beyinlū olmasa būlbūl
Alay avulıgū tercī ider bā-ı cinān ūzre

111a Yem-i adri] Yem-i ahrı MK2

115a olduda] olduçaMK1

116b avulıgū] avularu MK2

- 117 Nerīmān nerm olur peygār qaşdıyla süvār olsa
Semend-i kūh-ı peyker bādınıñ lāgar miyān üzre
- 118 Tenākuż ańlama ger kūh-ı peyker bādınıñ dirsem
Muğāyir der-cihet şadıǵdur ol çāpük-‘ inān üzre
- 119 ‘ İnānuñ çekse çün kūh-ı girān şābit-ķademdür bu
İder sebķat tek-ā-pū eylese bād-ı vezān üzre
- [MK2-16a]
- 120 O deńlü cüst u çāpükdür ki ger ol berk-reftāruñ
‘ İnānın eylese pīçide raķş eyler ‘ inān üzre
- 121 Muħīti yek ķademde devr ider pergār veş keşti
Muşavver şüretüñ taşvīr iderse bād-bān üzre
- 122 Olinca ħūn ehli bid‘ ata germ-iştiħā tīgi
Edā-yı Ħaķķı seyf itse sezā sebbābiyān üzre
- 123 Cihānı dest-bürdi ser-be-ser deryā-yı ħūn eyler
Güneş fülk-i felekle devr ider āfāķı ķan üzre
- 124 Cenāb-ı şehr-yārīden gelüp Tebrīz içün ħil‘ at
Olup serdār-ı Cem ü dār-ı ceyš-i kāmurān üzre
- 125 Yüz otuz altıda bir def‘ a geldi dökdi āteşler
Otuz beş gün ķadar ol firķa-i düzaħ meķān üzre

120a cüst] rüz MK2, ki]- MK2, ol] evvel MK2

122a bid‘ āta] bid‘ ā MK2

122b sezā] ser-i MK2

- 126 Pes-i dīvārda zen-mānend maḥşūr oldılar a‘ dā
Çıķup merdāne ceng itmezdi āyīn-i yılan üzre
- 127 Kemāl-i kıllet-i leşker olup teşhīrine māni‘
Muķadder olmadı fetḫi ne ceng ü ne emān üzre
- 128 Niçe kıllet ki üç biñ şaḫş ile ol şīr-i āhen-dil
Gelüp ceng eyleye bir böyle şehr-i bī-kerān üzre
- 129 Bular bir nebze ‘ asker kūh-ı şahrā ser-be-ser düşmen
Mesāfe dūr reh mesdūd a‘ dā kaşd-ı cān üzre
- 130 ‘ Aceb ğayret ‘ aceb himmet zihī cūr’et zihī miknet
Hezārān āferīn ol şaf-der-i şāhib-kırān üzre
[MK1-20a]
- 131 Bu kılletle yine çıķdıķça bozdı cünd-i şeytānı
Döküldi tūde tūde kelle ferş-i sāyebān üzre
- 132 Başup cünd-i şitā şavutdı böyle germ-i bāzārı
İķāmet oldu müşkil çökdı sermā neysitān üzre
- 133 Rücū‘ a ızın olup ceb-ḫāne vü ālāt ü top ile
Dönüp leşker taşūc meştāsına emn ü emān üzre
- 134 O kış ārām idüp anda refāhiyyetle ol āşāf
Bahār oldu tarāvet-baḫş olup pīr ü cevān üzre

125b fırķa-i dūzāḫ] fırķa-i āteş MK2

126a oldılar a‘ dā] olup dūnyā MK1, zen-mānend] mānend-i zen MK1

129a ser-be-ser] ser-te-ser MK2

133a ü]- MK2

134b olup] çün MK1

- 135 Țasūc'dan göç idüp kōndı kenār-ı baħr-ı Şāhīd'e
Otuz gün mekş idüp tanzīm-i emr-i ġāziyān üzre
- 136 Pil-i şūrābede şūrā idüp mekş eyledi bir gün
Olup rāħat-resān ħayl ü rikāb u rācilān üzre
- 137 İdüp tertīb-i leşker mevzi' -i ceng eyledi ta' yīn
Koyuldu toplar gerdūne-i gerden-keşān üzre
- 138 Gören dirdi ne bal yermiş hele seyr eylesün ferdā
Kuşarsa bal yemezler yutduğın sebbābiyān üzre
[MK2-16b]
- 139 Hele bir ħumbara mānend-i cādū ħum-süvār olsun
Hevādan döksün āteşler ser-i sürħ-i serān üzre
- 140 Bu ħ^vāhişle o menzilden seħer āheste āheste
Olup 'āzīm tevekkül eyledi nuşret-resān üzre
- 141 Alaylar eyledi sürħ-āb u serheng beynini memlū'
Yürüttdi ġāħ leşker ġāħ tābur Şi' iyān üzre
- 142 Çıķup Tebrīz'e kuruşun menzili bir püşteye leşker
Sipeh-sālār idüp nezzāre şehri müfsidān üzre
- 143 Ğuzāt-ı dīni yaķın eyledi eṭrāfına şehriñ

136b ħayl ü rikāb u rācilān] ebdān-ı cünd-i mü' minān MK2

137b gerden-keşān] gerdūn-nişān MK2

138a seyr] şabr MK2

139a bir ħumbara] ħumbāreler MK2

141a itdi] eyledi MK1

141b küh leşker küh tābur-ı] küh-tā-ber-küh leşker-i MK1

- İdüp tenbîhler mîr-i vezîr ü zâbitân üzre
- 144 Hüdûd-ı Şâm Kazân'a gönderüp 'Osmân Paşa'yı
Revâfîz rağmına baş eyledi 'Osmâniyân üzre
- 145 Varup bâzâr-ı haşmı rûbehi bozmağa gönderdi
'Alî Paşa-yı şîri cânib-i yekke dükân üzre
[MK1-20b]
- 146 Ğazâ fazluñ idüp taqrîr-i taħrîs eyledi cenge
İdüp va' d ü va' id ol cünd-i manşûr-ı ma'ân üzre
- 147 Olinca kalb-i ilham-âşnâsı cânib-i Haq'dan
Zuhûr-ı nuşret-i feth-i qarîbe itminân üzre
- 148 İdüp gâzîlere yürişle fermân feyz-i nuḡkıyla
Bi-emri'llâh cesâret geldi şüc'ân ü cebân üzre
- 149 Eñ evvel orta koldan ol sipeh-sâlâr-ı haşm-efken
İdüp şîrâne cünbiş geldi hışn-ı mülhidân üzre
- 150 Elinde tîğ-i âteş-tâb-ı eşheb zîr-i rânında
Semender-vâr cevelân eyledi nâr u duḡân üzre
- 151 İdüp tekbîr yer yer bî-muḡâbâ 'ankebût-âsâ
Şarıldı gâzîler dîvâr-ı hışn-ı mülhidân üzre

143a eyledi] eyleyüp MK2

143b ü]- MK1

146a Ğazâ] Kazâ MK1

146b ü]- MK1

148b ü]- MK2

150b eyledi] eyleyüp MK1

151b mülhidân] düşmenân MK1

- 152 Kevākib-vār bālā-yı burūca çıqđı Sünniler
Urup mirrīh veş el tīg ü tīz-i cān-sitān üzre
- 153 Mişāl-i lāle-reng teşne-leb-i sīr-āb-ı hūn oldı
Olup qanlar revān der-vāze-i rīk-i revān üzre
- 154 Hābāb-ı bāde-i gül-fām veş maqtū^ç olan serler
Ölöp nişfi bu yirde nicesi qalmışdı qan üzre
- 155 Şikār-ı zaḥm-dārumdur diyü Tebrīz idüp sür^ç at
‘Uqāb-āsā^ç alemler qondı burc u püştüyān üzre
- 156 İdüp iqdām ayağı tozı ile girdiler gerçi
Ġuzāt-ı ehl-i sünnet şehre luḥf-ı müste^ç ān üzre
- 157 Velī tozlar qopup qavs-i qazādan yağıdı bārān veş
Ecel tiri pey-ā-pey ol gürūh-ı cān-feşān üzre
- 158 Esüp bād-ı ḥarīf mevt oldı gāhī ol ḥıyābānda
Düşen ḥāk-i helāke gālīp evrāq-ı ḥazān üzre
- [MK2-17a]
- 159 Mişāl-i kebk leşker tā-be-zānū ğarq olup qana
Muḥannā pāy ile reftār iderdi mürdegān üzre
- 160 Buḥār-ı hūn gerd-i tīre vü dūd-ı siyeh yek-ser
Tekāsūf eyleyüp oldı zemīn peydā zamān üzre
- [MK1-21a]
- 161 Tırāqa ḥāk-ı gerdüne çıqup esvāq-ı Tebrīz’i

152b ü]- MK1

153a reng-i] rīk MK2

155b u]- MK2

159a olup qana] olupdur ḥūna MK2

Gören terciḥ ider dükkānçe-i āhengerān üzre

- 162 ‘Ali cengin idüp ‘Osmān Paşa germ iken nā-gāh
Tıoıundı irci‘ -i emriyle müjde ğūş-ı cān üzre
- 163 Deger bu müjdeye cānın nişār itmek ki mevşüldur
Kıuşūr-ı kâşırātü’ı-ı-tarf-ı ḥayrāt-ı Ḥasan üzre
- 164 Dükenmiş āb u dāne ceng iderken nerre-şirāne
İdüp ḥikmetle bir kırışun işābet ebruvān üzre
- 165 Nice bī-mezhebi nār-ı caḥīme gönderüp āḥir
Şehādetle teveccüh eyledi bāğ-ı cinān üzre
- 166 Bu ker ü fer ile ceng iderek serdār-ı ḥaşm-efken
Hümā veş sāye şaldı cāmi‘ -i şāḥib-zamān üzre
- 167 Ḥasan Şeh Cāmi‘ i’nde ol gice ol şir-i āhen-dil
Mişāl-i āyet-i seyf oldu nāzil ‘ izz ü şān üzre
- 168 İrince ol gice anda sıpeh-sālār beytütet
Mehābet başdı dehşet ‘ arız oldu düşmenān üzre
- 169 Nice şeb bir şeb-i müḥiş ki ger berātınuñ hevli
İderdi pīr işābet itse bir nevres-cevān üzre
- 170 Sirişt-i kalb-i pāki beyza-i fülāddur gūyā

164a u]- MK2

165b eyledi] eyleyüp MK2

166a kerr ü fer] kīr-dār MK2

167a āhen-dil] āhen ol MK2

- Ki kaldı ol gice bir öyle cāy-ı bī-emān üzre
- 171 Revāfız toptolu fetḥ olmamışdı‘ öşr-i Tebrīz’üñ
Sipeh-sālāra cümle kīne-perver kaşd-ı cān üzre
- 172 ‘ Aceb ol pīşe-zār-ı hevı-nāk içre niçe tırdı
Çırar tırmazdı zencīr ursalar şīr-i jiyān üzre
- 173 İḥāta eyleyüp eṭrāfını yıldız kadar düşmen
Çalan da ḥānelerde kaldı yorgun bīm-i cān üzre
- 174 Olup s̄abit kadem üç yüz kadar adamla bī-pervā
Tevehhüm olmadı reh-yāb ol encüm mekān üzre
- 175 Alup zīrā esīr ü mālı döndi orduya leşker
Şüreyyā gibi tenhā kaldı güyā āsmān üzre
[MK1-21b]
- 176 Şabāḥ oldı çıkup ḥūrşīd veş tecdīd-i ḥarb itdi
Ziyā veş dökdi leşker sū-be-sū sebbābiyān üzre
[MK2-17b]
- 177 Muḥaşşal ol sene Tebrīz alınmazdı eger ol şeb
İkāmēt itmeseydi ol muṭāf-ı ḳudsiyān üzre
- 178 Çalup bir hafta ol cāmi‘ de mihmān-ı Ḥudā oldı
Gerek mihmāna ikrām eylemek lik mīzbān üzre
- 179 Bu mihmān-ı ‘ azīze eyledi ikrām nuşretle

172a pīşezār] pūştezār MK1, tırdı] tırdı MK1
MK2’de 171. ve 172., 174. ve 175.beytler yer değiştirmiştir.
178b lik] çün MK2

O şāhib-hāne ki qādirdür emr-i *kün-fekān* üzre

- 180 Bu minvāl üzre qol qol ceng idüp aḥşāma dek leşker
Ḥarām olmışdı ḥürd u ḥ^vāb-ı rāḥat gāziyān üzre
- 181 Olup peygār ile Tebrīz-i leb-rīz uçsa bir peşşe
Düşerdi yā dem-i tīg üzre yā nevk-i sinān üzre
- 182 Gürūh-ı Rāfīzī ḥinzīr veş şavlet iderlerdi
Ḥayātından olup me'yūs ceyš-i Sünniyān üzre
- 183 ' Aceb mi itse evlād-ı 'ıyāl için bular şavlet
Qoyar mı kimseyi el urmağa seg peçegān üzre
- 184 Hücüm eylerse ehl-i sünnete mülhid n'ola dirler
Kemāl-i dehşetinden ḥar gelür şīr-i jiyān üzre
- 185 Çekildi ḥumparayla toplara dünyā kadar zaḥmet
Mu' aṭtal oldı hep şükr ol Ḥudā-yı kārđān üzre
- 186 Qılıç bāzārı rāic oldı top u ḥumpara kāsīd
Döküldi taşra qaldı bār veş pes-māndegān üzre
- 187 Tüfenk ammā ki münfek olmadı dā'im atılmağda
Şihāb-ı şāqıb-āsā ol şeyātin-i cihān üzre

179b *kün-fekān*: O hemen olur. *İmran*, 3/47

181a Tebrīz-i leb-rīz uçsa bir peşşe] leb-rīz Tebrīz olsa püşte MK2

181b dem-i tīg] müdn-i tīg MK2

183. beyt] - MK2

185b hep]- MK2, ol]olsun MK2

187b cihān] mehān MK2

- 188 Sehāb ebr-i siyāh oldu döküldi dāne-i üsrüb
Bahāruñ pençesi āsā gürüh-ı mülhidān üzre
- 189 Tüfenkler ‘ālem-i imkāna ser-tā-pā şikem gelmiş
Meger bilmiş nüzül itdüklerin bir böyle h^vān üzre
- 190 Olurdı ger Revāfız küştesinden yapsalar püşte
Hümā-yı evc-i pervāz āşiyān-sāz üstüh^vān üzre

[MK1-22a]

- 191 Cihān teng oldu üç gün üç gice yek pāre ceng oldu
K’ecel giryān olup mevt itdi mātem mürdegān üzre
- 192 Olup dördüncü gün peygār vaqt-i ‘aşra dek kâ’im
Yine tiğ eyledi bāzī riqāb-ı Şī’iyān üzre
- 193 Hizebrān-ı vegādan yan virüp on biñ kadar mülhid
Çapanmışlardı semt-i Şām Çazān’a bīm ü cān üzre
- 194 Sipeh-sālār o Şām-ı meymenet-encāmda itdi
‘Alī Paşa’yı sekbānyla ta’yīn ol mekān üzre
- 195 Çazup biğ-i şebātın revzeni Şām itdi a’ dānuñ
Olinca tīşe-i qahrı havāle Şām Çazān üzre

188a Sehāb] Cihān MK2

188b Bahāruñ pençesi-āsā] Tekerüñ nev-bahārı veş MK1

189b bir]- MK2

190b evc-i pervāz] bī- pervāz MK1

191b mürdegān] üstüh^vān MK2

- 196 Helāküñ cezm idince Rāfīzī rāyāt-ı menhūsuñ
İdüp ma^c kūs-ı feryād itdiler bām-ı emān üzre
[MK2-18a]
- 197 Şadā-yı el-amān eflāke çıkdı Rāfīzīlerden
Nisā şiven-serā eṭfāl feryād ü figān üzre
- 198 Görüp bu hāleti serdār-ı ekrem eyledi şefkat
Amān virdi velī iclā vü terk-i hānmān üzre
- 199 Alup mevcūd olan ehl ü ^c iyālin Rāfīzī çıkdı
Mücerred belde-i Tebrīz'den zıll-ı hevān üzre
- 200 İdüp mülhidleri qahr itdi ehl-i sünneti vāriş
Cenāb-ı Hāzret-i Haq māl ü mülk ü hānmān üzre
- 201 Hāmiyyet-perverā kişver-güşāyā şir-peygārā
Alup Tebrīz'i aşduñ tıği tāk-ı āsmān üzre
- 202 Alup Tebrīz'i taḥīr eyledüñ çirk-i dalāletden
Olup gassāle tığ-i ābdāruñ Şi^c iyān üzre
- 203 Alup sebbābilerden tığ-i tizüñ kīn-i aşhābı
Kıyāmetler koparduñ Rāfīzī-i bed-gümān üzre
- 204 Ecel sūqında bir bāzār kurdı tığ-i tizüñ kim
Metā^c -ı cān şatıldı anda narḥ-ı rāygān üzre

196a Helāküñ] Helākin MK2

197b ü]- MK2

199a ü]- MK2

200b ü]- MK2

201. beyt MK2'de yer almamıştır.

- 205 Eb ü ceddüñ aḡ u ‘ ammuñ fütühât-ı ‘ azîm itdi
Çalup şemşîr-i ser-tîzi riķāb-ı müşrikān üzre
[MK1-22b]
- 206 Hele Ḥaḡ böyle bir fetḡ-i ‘ azîme eyledi mazḡār
İdüp fā’ik seni ol fırķa-i cennet-mekān üzre
- 207 Bu ġarrā fetḡ ile şadrü’ş-şehîdüñ şād idüp rûḡın
Yed işbāt itdi ol destür-ı firdevs āşiyān üzre
- 208 Ḳalup na‘ t-ı şerîfüñ fâtiḡ-i Tebrîz-i ‘ âlemde
Yazıldı şafḡa-i mecmû‘ a-i āḡir zamān üzre
- 209 Sezādur kışşa-perdāzān-ı āşār-ı selef söylen
Bu cengi zîb-i ‘ unvān eylesünler dāstān üzre
- 210 Bu ġüne itmedi kişver-güşālîḡ pūr-ı güştā-seb
Ġazā emrine ‘ azm itdükde rāḡ-ı heft-ḡvān üzre
- 211 Şihāb-ı tiġ-i tîzinden kaçup Ṭahmasb-ı bî-dîn
Döküp ġerd-i nuḡūset dîv veş Māzenderān üzre
- 212 N’ola tenhāda erlik şatsa evbāş u kızılbaş
Ḥurūs itmez mi merbūḡlarda şavlet mākiyān üzre
- 213 Bilür ḡaddin düşerse pençe-i ser-tîz-i şeh-bāza
Mişāl-i murġ-ı bî-hengām olur sūdî ziyān üzre

205a Eb ü ceddüñ āḡ u ‘ ammuñ] Eb ü cedd ü āḡ u ‘ ammuñ MK1

205b ser-tîzi] tîzini MK1, riķāb] niķāb MK1

210b Ġazā emrine] Yine MK1

- 214 Girüp ecdād-ı şūmı tekyesinde münzevī olsun
Olup şeyḥ-i dalālet-pīşe mülḥid şūfiyān üzre
- 215 Varup Māzenderān'a yoḫsa çāk eyler cigergāhın
Sipeh-dār emr idüp Rüstem gibi bir pehlevān üzre
[MK2-18b]
- 216 Bu nām u şān ile serdār-ı ekrem ʿār ider zīrā
Sipehrān olmaḡa Ṭahmās veş bir ḳarṭabān üzre
- 217 Bu ol şīr-i ciger-derdür ki aldı mülk-i Tebrīz'i
Ḳodı ḥāk-i mezellet tāc-ı şāh-ı Şīʿiyān üzre
- 218 O şaf-derdür ki nār-ı ḥarbde sīḥ-i kebāb-āsā
Dizer mülḥidleri destinde rümḥ-ı cān-sitān üzre
- 219 Sipeh-dāra ṭulūʿ itmekle ki ḥūrşid-i evşāfuñ
Yine bir tāze maṭlaʿ geldi kilik-i zer-feşān üzre
- 220 Çekide ḳaṭre-i ḥūn cā-be-cā nevk-i senān üzre
Gören ḳann itdi ḥāk-i surḥ-ı sīb-i Işfehān üzre
- 221 Ser-i aʿ dā ölüp tiḡüñle her dem ḳan bulaşmışlar
K'ola burc-ı bedende dem-be-dem bunlar ḳırān üzre
[MK1-23a]
- 222 ʿAdū-yı tīre tabʿ uñ sīnesinde ḡarḳ olup tīrūñ

213a ser-tīz-i şeh-bāza] ser-tīzine anuñ MK2

216b] Ne mümkin mecrā-ı icrā eylemek bir nerdbān üzre

220a nevk] kaʿ b MK2

220b ḥāk] ḥāl MK2

221a her-dem] hem dem MK1

- Seri ancak çü mîl-i sürme kalmış sürmedân üzre
- 223 Girer mânend-i mîl-i sürme çeşm-i cevşene tîrûñ
Çeker gerd-i siyāhuñ resm-i ebrû-yı kemân üzre
- 224 Felek cāhā řu‘ ūd-ı bām-ı evşāfında kâşırdur
Burāk-āsā çıkarken berķ-i fikrüm āsmān üzre
- 225 Başar idrāk-i iclālünde murġ-ı rişte ber-pādur
Düşüp peyk-i hıred dem-beste kalmış āstān üzre
- 226 Verā-yı küh-ı efďālũñ temāşā eylerüm dirse
Olur şemşîr-i şehper tã’ir-i dirhem dükān üzre
- 227 Verā-yı ‘uhde-i vařfuñda bilmiş ‘acz ü taķşîrũñ
Kalem sîr-āb-ı hũn-ı şehdür levh-i beyān üzre
- 228 ‘Araķ-rîz-i hacālet olsa hāmem vechi var zîrā
Ne mümkün baħr-ı icrā eylemek bir nāvdān üzre
- 229 Düşünce feth-i Tebrîz’ũñ müşādîf ‘ıyd-ı adħāya
Dü bālā neř’e peydā oldu ceyš-i řādmān üzre
- 230 Mey-i teşhîr ile Tebrîz lebrîz-i neřāt oldu
Hilāl-i ‘ıyd resm-i sāġar-ı řahbā-keřān üzre

226a efďālũñ] efďāle, eylerüm dirse] eyleyem dirsem MK2

226b dirhem dükān] vehm ü gümān

227a taķşîrũñ] taķşîrin

227b sîr-āb-ı hũn-ı şehdür] mîzāb-ı cüy-ı şermdür MK2

228a hāmem] hāme MK2

228b nāvdān] nerdbān MK2

230a teşhîr ile Tebrîz lebrîz-i neřāt] teşhîr-i Tebrîz ile lebrîz neřāt MK1

- 231 Bu ŧevk a¸durdı y¸ari bir g¸azel tar¸ eylesem b¸ar¸i
Es¸iri oldıgum ol k¸afir-i n¸a-mihr-b¸an ¸zre
- 232 Ceb¸in-i n¸il¸ufer h¸urŧidd¸ur ‘ayn-ı ‘ay¸an ¸zre
Dehen bir no¸ta-i mevh¸umdur n¸un-ı nih¸an ¸zre
- 233 Dil-i p¸ur-s¸uza fikr-i b¸use gelse ŧol k¸adar n¸azik
K’olur teb¸h¸aleler peyd¸a o la‘l-i dil-sit¸an ¸zre
[MK2-19a]
- 234 Yağardı nergis-i ŧehl¸a felekden berk veŧ itse
O eŧm-i mest ile nezz¸are bir kez ¸sm¸an ¸zre
- 235 O kebk¸¸n reng-i p¸ay¸ı za‘fer¸an m¸ıdur h¸ıram itse
H¸uc¸m-ı h¸andeden g¸¸ft¸ara yer k¸almaz deh¸an ¸zre
- 236 Hil¸al-ebr¸sına ta¸kl¸id ider ol ŧeh-s¸¸v¸ar amm¸a
Hil¸al¸¸n er¸-i ihd¸a itse ta¸k¸maz h¸izer¸an ¸zre
[MK1-23b]
- 237 ŧeh-i h¸am¸un-ı ‘aŧk¸um eŧm-i dilber ba¸na m¸unisd¸ur
C¸un¸un-ı fa¸z-ı h¸¸km¸um c¸ar¸i ¸h¸¸-y¸ı zam¸an ¸zre
- 238 Alındı kiŧver-i Tebr¸iz s¸¸k¸i c¸am¸ı lebr¸iz it
Meded ber-g¸¸ŧm¸al it mu¸trib¸a g¸¸ŧ-ı kem¸an ¸zre

231a a¸durdı] ald¸ırdı MK2

233a fikr] ŧevk MK2

235a kebk¸¸n] kebk MK2

236b ihd¸a itse ta¸k¸maz h¸izer¸an] ta¸k¸maz itse ihd¸a hayrg¸an MK2

237b fa¸z] fey¸ MK2

238b Meded ber-g¸¸ŧm¸al it mu¸trib¸a] Meded b¸¸d g¸¸ŧm¸al-i mu¸trib¸a MK2

- 239 Müşerref vaqt-i şeh̄r-āyīndür ğam ger helāk olsun
Vebāli sākī-i mey gerden-i rāmişgerān üzre
- 240 Mey-āşāmāna göster bezm-i ‘ aşkuñ telḡ ü şirīnūñ
Şunup naql-i lebūñ sākī şarāb-ı erguvān üzre
- 241 ‘ Aşīrān u ‘ acemden al ‘ arākı muṭribā şu teg
Uşūlün fetḡ-i ḡarb it vir qarārı Isfahān üzre
- 242 Göñül pür-derd-i ğamdur bir ayāġuñ virme ey sākī
Bana rıtl-ı girān şun cāmı sākīr mey-keşān üzre
- 243 Dil ü şabr u ḡayālüm ‘ aql ü fikrüm eyledi yaġma
Baña itmez o şūḡuñ itdüġin Tatārḡhān üzre
- 244 Sözüüm yoġ cev̄r-i yāre var mı bu recm çerḡ-i ġaddāra
Ġamuñ olmaz ‘ ilāve çekdigüm bār-ı girān üzre
- 245 Ḥaṭādur gerçi şekvā şabr ġāyet telḡdür ammā
Ṭayandı tiġ-i evzā‘ -ı felek çaġ üstüḡvān üzre
- 246 Yeter ey çerḡ-i ḡodrā yoġsa ref‘ -i ruġ‘ a-i şekvā
Elinden eylerüm ol dād-ḡvāh-ı ‘ ācizān üzre
- 247 Beni bī-kes mi şandın ey zebun-keş çerḡ-i bī-re’fet
Meger bilmez misin yüz sürdigüm ol āstān üzre

239a Müşerref] Meserret, şeh̄r-āyīndür ğam ger] ‘ ays-āyīdür ġamlar MK2

240a ü]- MK1

241b vir] ber MK2

242a ayāġuñ virme] ayāġa şorma MK1

245b tiġ-i evzā‘] tīr-i evzā‘ uñ MK2

- 248 Rızāsı var mı zulme zālīmūñ gelmez mi haqqından
Meger toz kondırur mı bād-ı luḫfi bendegān üzre
- 249 ‘Ulüvv-i ḳadr ile bir mişli yoḳ dürr-i yetīm ammā
Pederdür zümre-i eytāme kesdür bī-kesān üzre
- 250 Efendüm dil-pesendüm melce ’üm devletlü sulṫānum
Ser-efrāz it beni luḫfuñla raḡm-ı ḫāsīdān üzre
- 251 Şaflanmaz ṫama‘ -ı ḫāmeyle zīrā cūduña nisbet
Olur puḫte ne gelse ḫāṫır-ı ḫ^vāhişgerān üzre
[MK1-24a], [MK2-19b]
- 252 Benüm ol şeh-süvār-ı ma‘ rifet kim rā ’iz-i fikrüm
Süvār olsa eger gülgün esb-i tiz-rān üzre
- 253 Olur lā-büd ḳaşab-gīr-i belāḡat müdde‘ ĩlerden
Feres-rān olıcaḳ mızmār-ı baḫş-ı imtihān üzre
- 254 Cihāt-ı ‘ilm ü fażlum şi‘ r ü irfānumdan efzūndur
Kütüb ḫāzır gelürse şübhe iḫvān-ı zamān üzre
- 255 N’ola olsa ḫaṫādan ‘ işmet üzre köhne sencīdem
Mürā‘ āt eyledüm çoḳ mantıḳ-ı mizāniyān üzre
- 256 Felātuñ zār olur ḫum-ı devātum olsa hikmet-gū
Ḫaṫ-ı buṫlān çeker ḫāmem şaf-ı Yūnāniyān üzre

250b Serefrāz] Serfirāz MK1

251a Şaflanmaz] Şaffetlenmez, ḫāmeyle] ḫām ile MK1

252b esb-i] kilik-i MK2

254a fażlum] fażl kim MK2, ü]- MK1

- 257 Olur mülzem faşihân-ı cihân tarz-ı bedî' ümle
Ma'ânî dürlerüñ nazm eylesem silk-i beyân üzre
- 258 Kelâm-ı pākine inşâf idüp tercîh ider şâyed
Oğınsa ger kaşidem Nef'î-i mu'ciz-beyân üzre
- 259 Sürüp meydâna esb-i tab' umı meydânı almışken
Tek-â-pū eyleyüp geçdüm Nedim-i nüktedân üzre
- 260 Yeter Hâmî tavîlü'z-zeyl olup dîbâce-i nazmuñ
Dolaşdı sâķ-ı pây-ı hâme-i gevher-feşân üzre
- 261 Leţâfetle suhan bûy-ı gül olsa keşret-i şemmi
Şada' irâş ider lâ-büd şimâh-ı sâmi'ân üzre
- 262 Hikâyetdür murâdum vaķ' a-i Tebrîz'i 'ayb olmaz
Suhan iksârı tekrâr-ı kavâfi kışşa-h'ân üzre
- 263 Suhan-pâyâna yetdi kaşide bunda temâm oldu
Du'â kıl söyleyüp târih-i resm-i şâ' irân üzre
- 264 Sevâd-ı şâmı zerrîn top ile hürşid açdıķça
Felek çekdikçe Rûm'uñ leşkerüñ Hindüstân üzre
- 265 Dem-â-dem fetihine şemşir-i tizüñ şadme-i gürzüñ
Ola A'câm veş nâzil ser-i sürh-i serân üzre

259a tab' umı meydânı] tab' ı çün meydân MK2

260b Dolaşdı] Tolaşdı MK2

261b şimâh] dimâğ MK1

262a 'ayb] 'aceb MK2

263a temâm oldu] karar itdi MK1

- 266 Hüdā-yı lem-yezel iqbāl ü iclālūñ füzūn itsūñ
İdüp her maṭlabuñ āmāde ‘ömr-i cāvidān üzre
[MK1-24b]
- 267 Meh-i zi’l-ka‘ denūñ on yedisi ŧenbe gūni tāriḥ
Alındı cā-be-cā Tebriz ‘ıyd oldı cihān üzre
- 268 ‘Adūdan çekdi Sulṭān Aḥmed aldı mülk-i Tebriz’i
Olur tāriḥ a‘ dā ser virince āstān üzre

[MK2-20a] 3

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Eyā kefi keremi dūr-feṣān çü ebr-i maṭir
Şükür Hüdā’ya ki gördüm seni cihānda vezir
- 2 Mübārek ola vezāret eyā sūtūde-şiyem
‘Uyūn-ı munṭazırān oldı müjdesiyle qarir
- 3 Bu müjde pīrehen-i Yūsuf oldı gūş-ı dile
Mişāl-i dīde-i Ya‘kūb açıldı çeşm-i darir
- 4 Ḥayāt-ı tāze virüp müjdegāna hoş geldūñ
Eyā berid-i mübārek eyā ḥuceste beşir
- 5 Şemim-i kākül-i cānān mı tūğ-ı şāhi midür
Meşām-ı cānı ider būy-ı dil-keşi ta‘tir

1a keremi]- MK2

2a sūtūde-şiyem] destür-şiyem MK2

5a cānān mı] cānāna, şāhi] şāh MK2

- 6 Cihāna tükme-i zerrīn-i tūġ-1 ūāhi yeter
Çıkarımasun daġı nilūferūñ bu köhne ġadīr
- 7 İrişdi ūādliġum ūād-1 murġ rütbesine
Beşīr idince nüvīd-i vezāretūñ tebşīr
- 8 Seni vezīr görüp cūybār-1 midġatūñe
Duġūl eyledi dil sāk-1 ġāmeden teşmīr
- 9 Didi felek göricek kaṭ‘-1 ġāme eyledigüm
Yine ne emre ‘aceb ced-i enf ider bu kaşīr
- 10 Bu dil-ġüşā ġaberi ġüş idüp didüm iderüm
Na‘īm-i mevhibe-i Ĥaġ’a ġamd u şükr ü keşīr
- 11 ‘Aceb mi ‘unşur-1 pākīze bulsa merkezini
Vezīr olursa n’ola ibn-i vezīr ibn-i vezīr
- 12 Aransa sen gibi var mı cihānda necl-i necīb
K’ola verāset ile tūġ-1 pūr-fürūġa cedīr
- [MK1-25a]
- 13 Bülend pāye vezīr olmayup ne olmalıdır
Şu zāt ki ola eb ü cedd ü ‘ammi cümle vezīr
- 14 Çerāġ-1 ‘adle şafā-dād-1 Köprülizāde
Şerāfet-i nesebī hem çü āftāb-1 şehīr

6a ūāhi] ūāh MK2

11b ibn-i vezir ibn-i vezīr] ibn-i ibn-i vezīr MK1

12a necl] naġl MK1

- 15 Sipih-r-i mecd ü mekârim cihânda devr ideli
Bu nesl-i bî-bedel olmışdur âftâb-ı mesîr
- 16 Hemîşe târik-i a' dâ siper bu zümre Yusûf
Müdâm sîne-i düşmen hedef bu tã'ife tîr
- 17 Bularla oldu müzeyyen cemâl-i tâc-ı nigîn
Bularla oldu müşeyyed esâs-ı taht ü serîr
- 18 Binâ-yı dîn ü düvel Köprüliler olmasa ger
Hürüş-ı seyl-i fitenle olurdu raḡne-pezir
- 19 O bellü bir yaña tursun nijâd-ı gevher-pâk
Verâ-yı perdede pinhân olur mı mihr-i münîr
- [MK2-20b]
- 20 Egerçi var nesebün medḡali necâbetde
Neseble faḡr degüldür velî giryeme cedîr
- 21 Egerçi hem çü şüreyyâ-bülenddür nesebün
Velî meh-i ḡasebün daḡı bedr daḡı münîr
- 22 Neseble faḡr u mübâhâta ihtiyâcuñ yok
Ḳalem mehâsin-i aḡlâḡuñ idemez taḡrîr
- 23 Vezârete ola mı senden elyaḡ-ı evfaḡ
Berât-ı kevne vücûduñ gibi gelür mi müşîr

15b olmışdur] olmuş, mesîr] şehir MK1
MK2'de 19. beyt yer almamıştır.
22a u]- MK1

- 24 Görüp vezāreti çespān nihāl-i kāmētüñe
Geyürdi düşuñā hayyāt-ı cāme-i taqdīr
- 25 Sen itdügün hüneri ‘arşa-i şecā’ atde
Ne pūr-ı Zāl ne İsfendiyār ider ne zerīr
- 26 Şebüster u zenūy-ı ħarb-ı tīg ile alduñ
Gürüh-ı mülhid-i bed-kīşi eyleyüp tedmīr
- 27 Oğutdı düşmene ve’l-‘ādiyāt süresini
Şebüster içre olup şubĥ-dem cünūd-ı muğīr
- [MK1-25b]
- 28 Zenūz Ħiřarı’nı bir demde çāk çāk itdün
Benān-ı kahr ile mānend-i hüccet-i tezvīr
- 29 Eger bu mertebe kişver-güşā olur tīgün
Cemāl-i nuşrete ħāl-i siyāh olur keşmīr
- 30 Simāt-ı maḥbaĥ-ı rezminde bir kılıç yidi kim
Gürisne-çeşm ü kızılbaş ħaşre dek kıala sīr
- 31 İdüp mu‘ānaķa maĥşerde berk-i lāle-şıfat
Teber rü’ūs-ı kızılbaş u rüfeķā şemşīr
- 32 Olinca tīg be-kef pīşvā-yı ehl-i sünen
Gürüh-ı Rāfiziye dūzaĥ oldı maşīr
- 33 Helāk olan refiķāsın görince dūzāĥda

29a Eger] Egerçi MK1

31a mu‘ānaķa] mu‘āyene MK2

‘ Aceb mi ğarqa-i hūn olsa hufresinde naşīr

- 34 Varınca yanuna aḥzāb u şī‘ ası çün ḥar
Saḡarda kāşī-i mülhid ider şehīḡ ü zefīr
- 35 Şebāt u şabr [u] şecā‘ atde var mı aḡrānuñ
Keremde dest-i güher-pāşuña olur mı naẓīr
- 36 Cenāh-ı ceşş-i zafersin ki vālid-i pākūñ
Senüñle kişver-i Tebrīz’i eyledi teşḡīr
- 37 Senüñle vālid-i pākūñ ki atdı tıtdı ḡazā
O dest-i nuşrete güyā kemān idi sen tīr
- 38 Olinca ‘ āzim-i Īrān zemīn çü Zü’l-ḡarneyn
Kim oldu kiş-i Revāfīz mişāl-i ḡarn-ı ba‘ ĩr
- [MK2-21a]
- 39 Sen itdigüñ hūner-ārālıgun muḡābelesi
Şehen-şeh itdi vezāretle şānuña tevḡīr
- 40 Ne deñlü ḡil‘ at-i behcet tırāz ise görinür
‘ Ulüvv-i rütbe-i bālā-yı himmetinde ḡaşīr
- 41 Ḥulāşa kedd-i yemīnūñle ey hizebr-i vegā
Bu şayd-gāhda alduñ şikāruñı çün şīr

34a u]- MK2

34b Saḡarda] Seferde MK2

35a şabr] cūd MK2

36a Cenāh-ı] Cenāb-ı MK2

40a tırāz] dırāz MK2

- 42 ‘İnāyet ile velī vālid-i mūkerremiñ
Vücūda gelse efendim n’ola bu emr-i ḥaṭīr
[MK1-26a]
- 43 Bu müdde‘āya şehādet ider kemān ile tīr
K’ider merāmına vāşıl civānı himmet-i pīr
- 44 Kemāl-i muntaẓaruñ cümle bi’l-fi’il mevcūd
Ḥurūf-ı şart ile olmaz meḥāsinüñ taşdır
- 45 Ne ḥaddi var gele meydān-ı rezmüñe mülḥid
Olur mı şīre muḳābil gürūh-ı gāv-ı ḥamīr
- 46 Umūr olursa şu‘ūbetle beyza-i fülād
Mişāl-i pençe-i Dāvūd olur elinde ḥamīr
- 47 Düşerdi şīr ise de şīr-pençe ‘illetine
Şalarsa şiddet-i baş ile ḥaşm pençe-i şīr
- 48 Derinde ḥādim-i dārū’s-sa‘āde luṭf u ḡazab
Birinüñ ismi Beşīr ü birinüñ adı Neẓīr
- 49 Yasağ-ı nūş-ı şarāb itse bezm-i gülşende
Piyāle-i gül-i ḥamrā olur piyāle-i şīr
- 50 Olur künām-ı ufuḳda nihān ḡazāl-ı mihr
Şikāra ḳaşd ile olsa ḡāzem-i naḥcīr

42b bu]- MK2

44b taşdır] ta‘bīr MK2

48b ü]- MK2

48b naẓīr] nezīr MK2

50a künām-ı] kenār-ı MK2

- 51 Düşerse kaçtre-i cüdi zemîne hem çü şadef
Olurdu pür dür-i şeh-vâr dâne-i incîr
- 52 Sükût ider müteşâbih dimiş görüp keremüñ
Nüşûs-ı muşhaf-ı ahlâkuñ eyleyen tefsîr
- 53 Ümid-vâr-ı nem-i re'fetüñ faķîr ü ğanî
Zebûn-ı kâhire-i sařvetüñ kebîr ü saĝîr
- 54 Sitâre-gân ü kamer-dîde rûz-ı cûd-ı kerem
‘Aķâ-yı ‘âmuña muhtâcdur kalîl ü keşîr
- 55 Menâfî‘îde olursa olur şada‘ âķîr
Mey-i hîlâf-ı rızâsın tenâvül işm-i kebîr
- 56 Şafâ-yı âyine-i taḅ‘ına keder virene
Gerek her âyine taķrîr olunmasa tekfîr
- 57 Vezâretiyle idüp mîm-i mecdi efsürde
Cihânda şimdi müşîr-i mufahḥam oldu o şîr
- [MK2-21b]
- 58 Hârîm-i vaşfına ta‘zîm için olursa daķı
Muḥâldür k’ola reh-yâb-ı şîĝa-i taşĝîr
- [MK1-26b]
- 59 Mişâli düşmese mir’ata ḥânîş olmaz idi

50b ĝâzem] ‘âzîm MK2

54a cûd-ı kerem] cûduñdur MK2

55a âķîr] âver MK2

56a virene] virme MK1

57a Vezâretiyle] Vezâret, efserde] efsersüz MK2

57b müşîr]- MK2

- Çasemle zātına şā^ç ir idince nefy-i nazīr
- 60 Vezīr egerçi debistān-ı ^ç ilm ü fazlında
Mişāl-i tıfl-ı nev-āmūz ^ç ālem-i taħrīr
- 61 İrüp o mertebe kim lehce-i naşīhatden
Edeb ta^ç allüm iderler Ferezdağ ile Cerīr
- 62 Nevāl ü mālā saħī edeb rūy-ı arza baħıl
Şecā^ç at ile civān re^çy-i dil-küşā ile pīr
- 63 İder va^ç īde teħallūf velīk-i va^ç de vefā
İder mekārimi der-pey ^ç uķūbeti te^çħīr
- 64 Şarīr-i kilik-i ^ç alā ħande-rīz olunca semī^ç
Cemāl-i berķ-i necābet idince cilve başīr
- 65 Aķıtsa ağızı şuyun selsebīl-i firdevsūn
^ç Aceb mi sende olan ol selāset-i taķrīr
- 66 Hizebr-i şaf-şikenā şerze şīr-i Tehmetenā
Eyā kef-i keremi mūmyā-yı ħalb-i kesīr
- 67 Şu^ç ā^ç -ı mihr-şıfat evvelīn tūlū^ç ında
Bilād-ı şarkı dem-i tīgūn eyledi teşħīr
- 68 Tūlū^ç -ı evveli kim oldu reşķ-i Tūr-ı kelīm
Yaķın zamānda olur mihr-i nāmı ^ç ālem-gīr

62a edeb rūy-ı] ebrū mı MK2
62b ile pīr] eyleme tīr MK1
66a şerze]- MK1
67a Şu^ç ā^ç -ı] Şu^ç ā^ç at-ı MK1

- 69 Hilāl-i ʿıyd resim-i naʿl-mūzesin göricek
İder bu emre şehādet benümle cemm-i ğafır
- 70 Görince tūġuñ olur ıumrı servden bızār
Alay-ı bülbül-i gülzārdan ider tenfir
- 71 Biraz da sūz-ı dili ħāk-i pāy-ı devletüñe
Nişāra bir ğazel-i sūz-nāk idüp taştır
- 72 Velī o ğüne ki mānend-i ŧemʿ ola sūzān
Zebān-ı kilik-i güher-pāşı ŧuʿle-i taʿbır
- 73 Dil oldu silsile-i zülf-i dil-rübāya esır
Zamāne dil mi ıodı bende kʿolayım dil-ġır
- 74 Reh-i ŧalebde nice dil ki ıatre-i ŧebnem
Sipıhr-i ħüsne nice dil-rübā ki mihr-i münır
- [MK1-27a], [MK2-22a]
- 75 Yanup yaıılmadayum rüz u ŧeb mişāl-i tenūr
Bu mihman-kedede görmedüm ħamır ü faıtır
- 76 Kıyās itmedigüm ŧekle ġirdi ŧimdi felek
Muıaddemāt-ı ümīd olmadı netice-pezir
- 77 Benüm ġibi suħen-ārā ki yokdur aıranum
Sezā mı eylemek aıran içinde ħūr u ħaıır

72a ola] ide MK1

75b mihmānkedede] mihmān-ġırde MK1

76a ŧimdi felek] ŧüret-i çerħ MK2

76b ümīd] ümīdüm MK2

- 78 Eger günāhumı bilsem mükedder olmaz idüm
Hıtaḡamı bilmedigümdür beni iden tekdır
- 79 Ŗu' ūrum olmadıđı cürme āşafā tövbe
Bilinmedük güneḡ olsun mı mücib-i ta' zır
- 80 Tegāfilüñle efendüm revā mı ḡāke düşüp
Bu dil-şikeste zeber-dest iken müdām ola zır
- 81 Hıumār-ı derd-i serüm cümleden efzūnter iken
Mey-i neşāḡ ola aḡbāba zūd-res baña dır
- 82 Bu ' abd-i şāf-dili ḡāk-i pāy-i devletüñe
Ne ġam ġiçerse efendüm ḡasūd-ı pür-tezvır
- 83 Benüm ḡulūşuma virmez keder nifāk-ı ḡasūd
ḡulū' -ı māha ne māni' kilāb iderse herır
- 84 Hırır-i bezm-şifat çalsa dağı kesdiremez
Ne sūd-ı zaḡm-ı dile diş bilirse her ḡunzır
- 85 Ola sürür-ı neşāḡumla muttaşıl ġamġin
Benüm ġamumla sürür eyleyen seg-i şırır
- 86 Edā-yı uḡde-i vaşfuñda kāşır ehl-i suḡen
Yine tedārik iderse şikeste-beste ḡaķır

80b ola] ü MK2

81a efzūnter] füzūnter MK1

81b iken]- MK1

- 87 Döker ħurūş idicek mevce-i midād-ı hüner
Sevāh̄il-i yem-i medħūnde tūde tūde ʿ ab̄ir
- 88 Bu āb u tāb ile ħayfā ħar̄ir-i nazm-ı terüm
Olur helāküme bāʿ iş mişāl-i germ-i ħar̄ir
- 89 Metāʿ -ı nādir iken nazm-ı dil-keşüm iderüm
Dükān-ı raġbeti gerd-i kesād ile taʿ m̄ir
[MK1-27b]
- 90 Efendimüze degül ħāk-i ber-dehen diyemem
Velī ya baĥt-ı siyehde ya bendedür taqş̄ir
- 91 Varup efendimüze rüz [u] şeb duʿ ā idelüm
Olup ħanāʿ at ile künc-i ħamda zāviye-ḡir
- 92 Çözül-di ʿ uq̄de-i dil daĥı ħalmadı derdüm
İrüp murāduma gördüm seni cihānda vez̄ir
- 93 Devā-yı derd-i dile sen taḃīb-i ħāzıĥ iken
Revā mı ħamla olam ben es̄ir-i renc-i zaĥ̄ir
[MK2-22b]
- 94 İderdi böyle mi ref̄tār kilik-i gülç̄inüm
Efendüm olmasa ger ħār-ı ħuşşā dāmen-ḡir
- 95 ʿ Ataş niçün k'ola pür-teşne iki nehr-i ʿ aẓim
Elem nedür k'ola bir nükte-senc iki vez̄ir

87b tūde tūde] tūdede MK2

91a idelüm] iderüm MK2

- 96 ‘ Aṭā-yı evvele şimdi olur mıyım kâni‘
Berâber ola mı cūd-ı vezîre bahşış-i mîr
- 97 Kef-i kerîmüñe nisbetle ma‘ n pinti Ḥamîd
‘ Aṭā-yı Ḥâtem-i Ṭayy nedür o şey’-i haḳîr
- 98 Bir iş midür yire giçsün hazîne-i Ḳârûn
Degül nevâle-i cūduñ yanında nîm şa‘îr
- 99 Haḳâret-i ni‘am-ı dehr pîş-i çeşmüñden
Zebân-ı sâ’ili küstâh ider gedâ-yı dilîr
- 100 Şaḳîfe-i keremüñ rûyı yok bir âyinedür
Su’âl-i sâ’il olup hûb u zîşt-i nakş pezîr
- 101 Mişâl-i âyine-i çeşm-i ‘ aşık-ı hayrân
Hemîşe dergeh-i cūduñ bulur küşâde faḳîr
- 102 Mülâzım-ı deri topraḳ tutarsa altun olur
Harîm-i dergeh-i ‘ ulyâsı ma‘den-i iksîr
- 103 Görür mi bir daḳı nokşân muşavver itse eger
Şaḳîfe-i kamere dest-i cūdını taşvîr
- 104 Bisâṭ-ı h^vân-ı sehâsında meh nemekdândur
Simâṭ-ı süfre-i cūduñda ḳurş-ı mihr nazîr

96b vezîre] vezîr MK2

97b Ḥâtem-i Ṭayy] Ḥâtem tıynet MK2

100a rûyı] derdi MK2

101. beyt MK2’de yer almamıştır.

104b nazîr] faṭîr MK2

- 105 Basîṭ-i ḥākde baṣṭ-ı bisâṭ-ı cūd ideli
Gedāya göstere ḥāṣā ki çin-i cebhe ḥaṣîr
[MK1-28a]
- 106 Muhāl-i kîse-i cūdında bir nefes ārām
Çü sikke sîm ü zere kat kat ursalar zencîr
- 107 Nüḳūd-ı aḥrete bey^ç itse çerḥ-i ḥāk-i derüñ
İderdi bâyi^ç -i maḡbūmı Müşterî taḡrîr
- 108 Nişân-ı pençe-i fermānı şöyle nāfiẓ kim
Benān-ı ḳahrına nisbet bulunmaz emr-i ^çasîr
- 109 İder nüfūzda emr-i cihān meṭā^ç ında
Ḥadeng-i tîr-i ḳāzā isti^ç āre-i te 'şîr
- 110 O deñlü ^çuḳde-küşā kim bürîde nāḥunını
Küşād olur ḳosalar ^çuḳde-i umūr-ı ^çasîr
- 111 Mişāl-i şāne-i meşşāṭa dest-i tedbîri
Nizām-ı memlekete mû-be-mû ^çalîm u ḥabîr
- 112 Görürse kec-ḥareket i^ç tidālden ḥāric
Hemān o sâ^ç at ider pāy-ı çerḥi der-zencîr
- 113 Yapıssa leyyin ider her umūr-ı mu^ç ṭili kim
K' olur aña göre ḥarṭ-ı fütāde mess-i ḥarîr

105a Basîṭ-i ḥākde baṣṭ-ı bisâṭ-ı cūd ideli] Basîṭ-i ḥāk basîṭ-i bisâṭ-ı cūdā ideli MK2

106b ursalar] olursa MK2

109b ḳāzā] ider MK2

111a şāne] ḥāme MK2

[MK2-23a]

- 114 Felek şahīfe-i dehri delik delik getürür
İletse ger legen-i dest-şūyına kefgīr
- 115 Simāt-ı bezmine salar h^vānı itse qabūl
Sipīhr-i mehden ider süfre hāleden peşgīr
- 116 Girift ü aḥzine emr itse şahş-ı tımşālin
Olurdu cevher-i āyīne boynına zencīr
- 117 Faḳīh ‘āṭıfeti nehy-i münker eyler ise
K’olur mı merḳad-ı mevtāya Münker ile Nekīr
- 118 Bu ḥāl-i peyker-i dilber de dirse nā-bercā
Maḥall-i dil-keşe kilik-i ḳazā ider mi yesīr
- 119 Beḳā-yı mevsim-i gül giçse ḥāṭırından çün
Olurdu pāy-ı kümeyt-i bahārda zencīr
- 120 Derinde ḳahr-ı siyāset ‘aşā be-kef derbān
Nigīn-i zer gibi kihter benānına tedbīr

[MK1-28b]

- 121 Sürüş-ı ‘ālem-i bālā derinde ḥuddāmı
‘Uḳūl-ı cerbeze dīvān-ı ḥaşmetinde debīr
- 122 Semā vü ḳadr refi‘ ünde ḥis ider mi fütūr
Başar teḳallüb ider her ne deñlü baḳsa ḥabīr

- 123 Telâṭum-ı yem-i ḥulḳ-ı laṭîfine nisbet
Ḥurûş-ı lücce-i ‘anber-mişâl çeşme-i ḳîr
- 124 Şafâ-yı zihnine beñzer dimiş güher bahruñ
İder dehânını seyl-âb-ı ḥâk ile ta‘ ṭîr
- 125 Degül sevâd-ı kamer ‘ıṭr-ı ḥ^vâb-gâhuñ için
Sipîhr micmere-i câme-ḥ^vâba şaldı ‘abîr
- 126 Giçince ḳâfile-i luṭfi bâğdan çü ceres
Derûn-ı beyzada eyler hezâr beçe-i sağîr
- 127 Zamân-ı ma‘deletinde ‘aceb mi şîr-i jiyân
Olursa gâfil-i esbâb-ı ‘ayş-ı rûbeh-i pîr
- 128 Ḳalem-revinde ḥazîn yok meger ki ehl-i fesâd
Eyâletinde mükedder ola meger ki şerîr
- 129 Şükûfte gülşen-i ‘âlem nesîm-i luṭfuñ ile
Ḥasûd-ı câh u celâlûñ ola meger dil-gîr
- 130 Öñünde rezm-i ‘adû naṭ‘-ı bâzî-i şatranc
Elinde mel‘abe-i temşiyet umûr-ı ḥaṭîr
- 131 Ğubâr-ı leşkeri zehr-âb-ı tiğ ile yoğurup
Binâ-yı mecdi ider böyle ḥışt ile ta‘mîr

123b ‘anber-mişâl] ‘ıṭr-mişâl MK1

124b ta‘ ṭîr] ta‘ fîr MK2

128b ola] olamaz MK1

129a nesîm-i] meger ki MK2

132 Görince düşmen olur münhezim bu dehşet ile
Olinca şukka-i i' lāma şūreti taşvīr

[MK2-23b]

133 Pür-āteş olsa tüfengle cihān semender olur
Zamāne nīze ile neysitān olinca bu şīr

134 Kenār-ı bār-gehūñ idemez güzer mirriḥ
Biri yanınca sipāhuñdan olmayınca ḥaḳīr

135 Oḳuñ ' adūya görünmez belā nühüfte ḳazā
Elinde ḥalḳa-i çeşm-i perī midür zih-gīr

[MK1-29a]

136 Nişān-ı tīr-i ḡamuñ üstüḥ^vān-ı a' dādur
Ḥadeng-i baḥtuña bāl-i hümā mıdur per-i tīr

137 Bahār-ı luḫfi eḫibbāya gülşen-i cennet
' Adūya berḳ-i cihān-süz ḳāhrı nāz-ı sa' īr

138 Olursa hevl ile meydān-ı rezm rüstā-ḥīz
Gelür mi zerre ḳadar vaż' -ı pākine taḡyīr

139 İder izāle-i ma' ḳül-ı ḥükmini maḥsūs
İderse cevher-i ferde ḥavāle-i şemşīr

140 Gelür derūnuna āḡāz-ı kārdan encām
Dilinde ḥ^vābdan evvel zūhūr ider ta' bīr

132b Olinca] Olınsa MK1

137b nāz]- MK1

139a izāle] edille MK2

- 141 İdince Hâk nazâr-ı dâde-i ferâsetine
Olur bedîd miyânında cevher-i şemşîr
- 142 Münevver olsa eger re'y-i rûşen ile felek
Çü germ-i ahter olur iltimâc -ı mihr-i münîr
- 143 Şavâb-ı rişte-i re'y-i münîrine tev'em
Redîf-i gonce-i tedbîrine gül-i taqrîr
- 144 Nühüfte seyr ile cäsüs-ı nevr zihni ider
Huṭṭ-ı nâsiyeden intikâl-i naḡş-ı zamîr
- 145 Ḳatup fûrûğ-ı tecellâ-yı âb-ı gevher ile
Secencil-i dil-i pür-nûruñ itdiler taḡmîr
- 146 Velî bu cevher-i terkîb idince her birisin
Muḳaddem eyledi rûşenger-i ḳazâya ḳadîr
- 147 İdince rezmde ol şaf-şiken tek ü tâzî
Ta' accüb ile şaf-ı ḳudsiyân ider tekbîr
- 148 Ḳaşıde vü keremüñ nisbeti tezâyifdür
Biri birine olur her dü mücib-i tezkîr
- 149 Yeter du' â idelüm Hâmiyâ diyüp târiḡ
Lü'lü-i gûş-ı icâbet ide Semîc ü Ḳadîr
- 150 Sipîhr-i tûğını dikdikçe ḳal' a-i şâha

141b cevher] ḡubûbât MK2

146b ḳazâya ḳadîr] ḳazâ taḳdîr MK1

Raḥīl-i ṣāh-ı ceş çaldığınca kūs-ı nefir

[MK1-29b], [MK2-24a]

- 151 Zāfer ne cānibe gitseñ delil-i rāhuñ olup
Öñünce meş' ale-keş ola nuşret-i teşhīr
- 152 Cihānda görmeye bir 'uğde rişte-i emelüñ
Saña 'ināyet-i Ḥaḳ ide her 'asīr-i yesīr
- 153 Şümār-ı mūy-ı ser-i tūğ-ı ser-bülend ḳadar
Sinān-i 'ömri mezīd ola māl ü cāhı keşīr
- 154 Cihānda sen zu' afānuñ mu'ini oldıḳça
Olur 'ināyet-i bārī saña mu'in ü zāhīr
- 155 Çıḳınca üç tūğ ile Ḥāmiyā didüm tāriḫ
İrüp kemāle emīr-i mükerrem oldı vezīr

4

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Dehen-i nā'ire-i ḥāme-i ḥūn-āba nişār
Bu ṭarīḳ ile olur şekve ṭırāzuñ ile bār
- 2 Derdine çāre ümīdiyle bu 'abd-ı küstāḫ
'Arz-ı ḥāl eyledi ey āşaf-ı 'ālī-miḳdār
- 3 Bir atum var ki mecmū'a-i eşḳām-ı 'ilel
Mūy-ı endāmı ḳadar 'ayb teninde der-kār
- 4 Sinn ü sālūñ dir iseñ tāze civāndur ancaḳ
Ṭay imiş bu daḫı Tīmūr idicek Rūm'a güzār

- 5 Bir nice ‘ömr-i tabi‘ iyi tecāvüz kılmış
Hükemā kavlini ibtāle olur turfe medār
- 6 Kıpacağ nesne eger bulmasa kendin ışıırır
Devleti dağı deper itse kafasında karar
- 7 Pırliginden o kadar cismi raķıķ olmış kim
Sāyis itmez üzilür çaldı diyü gice tımār
- 8 Zā‘ f-ı pıri anı bir kālība ifrāğ itmiş
Ki uçar ĥas gibi şahrāda doķınsa i‘ şār
- 9 Naķş-ı sümmünden eşer mi görünür sāye gibi
Berķ-i nūrı yek Hicāz üzre iderse reftār
- [MK1-30a]
- 10 Lık dendān mı var ağızında eger dişlese de
Elüñi şıķdı zarāfetle şanursın dil-dār
- 11 O kadar ‘uzv-ı ĥabışinde tenāsüb tībūd
Çār ĥas pāreye giçmiş gibi bir tāze ĥıyār
- 12 Egerüñ bār-ı girānına taĥammül mi ider
Düşına zengi degül belki olur sāyisi bār
- 13 Çıķarur ‘ayn ile arpayı yok ĥāzimesi
Yudar elbetde ric‘ iüñ yine virseñ tekrār
- 14 Bu cihetle kuluña var hele vāfir Nef‘ i

Bir yem arpa irişür aña şühür-ı bisyār

15 Pirlükden tutamaz kendüyi bî-çäre faķır
Tarafeyninden ider itse teneffüs her bār

[MK2-53b]

16 Niçe kez cāy-ı nemed-zīnini tebyīz itmiş
Niçe kez arpalıġuñ şalmış o köhne murdār

17 Topuz ursan bir adım yer hareket eyleyemez
Aña ġaddāre uran ya niçe olmaz ġaddār

18 Süst-i pādur ne ķadar depmesi te'şir idicek
Depse de bir gül ile urdı şanursın seni yār

19 Hizmetinde ser-i mū deñlü ķuřur itsem eger
İnkisārından idüp ġavf iderüm istiġfār

20 Yemez içmez uyumaz şüret-i bî-rüh gibi
Şol feres şekline beñzer k'ola naķř-ı dīvār

21 Müsteşarımdur o bir müşkil işim düşse eger
Ġālibā meşveret erbābı olur şeyġ-i kibār

22 Bu ķadar 'ayb ile hep atlarımıñ ařlıġıdur
Anlaruñ ġālını tařriġe ne ġācet daġı vār

23 Ķarlı taġlardan aşırmaz beni bu pīr-i kühen
Ķarlı taġlar ķadar iġsānuña ümmīdüm var

- 24 Hāşılı hem uluğı hem o za' ifi urtar
Hā Burā ile mūkāfātuđ ide rūz-ı Őumār
[MK1-30b]
- 25 uluđa bir gūzel at eyle kerem sulānum
Devletūnden olam adam gibi bir esbe sūvār
- 26 ab' -ı Őūđum gibi mabū' ola ūst ũ ālāk
Nam-ı pākūm gibi mevzūn ola ink-i rehvār
- 27 Cerr-i nūr itse n'ola zerre-i ūrŐid arīn
Kūtūb-i nađvda od ā' ide-i cerr-i civār
- 28 Cer dinilmez buğa zīrā ki merām-ı dilini
Bende Mevlāsına 'arz eylese olmaz cerrār
- 29 Őekeristān-ı belāgatde bu gūn sulānum
Var mıdur tūđi-i ab' um gibi Őirīn-gūftār
- 30 ' Ālemi pūŐt-i be-dīvār iderūm ayret ile
Olsa ūsnı nazaruđ ab' uma ger āyine-dār
- 31 Geldi hengām-ı du' ā eyleme tavīl-i kelām
Dā'ima izmet-i Mevlā'da gerek izmetkār
- 32 Zīr-i zātında revān ola semend-i devlet
Edhem ũ eŐhebini ta ki sūre leyl ũ nehār

Fā' ilātün Fe' ilātün Fā' ilātün Fe' ilün

- 1 Erzenü'r-Rüm'dan itdükde giçen sāl-i kufül
Cebel-i Kiğı'ya geldükde қаzā itdi nüzül
 - 2 Hep inüp atlarımızdan yoқuşuñ başında
Teng ü pür-seng idi zīrā ki o derbend mehül
 - 3 Bī-muḥābā yūriyüp ğaflet ile bir miқdār
Eyledük çün vasaṭ-ı mażiḳ-i derbend'e duḡül
 - 4 Kūhdan tutdı tūfenge bizi қuṭṭā' -ı ṭarīḳ
İki nev-reste civān oldu şehīd ü maḳṭül
 - 5 Ben ü etbā' um olup cümle zaḡ-mdār u cerīḡ
Қıldılar seng ü tūfeng ile bizi ḡurd u ḡazül
 - 6 İtdiler mā-meleküm tālid ü ṭarīḳ tārāc
Қalmadı dirhem ü dīnār u 'urūz u menḳül
- [MK1-31a]
- 7 Ālet ü esliḡamuz cümle alup ḳoymadılar
Bizde ne esb-i müserrec ne sūtūr-ı maḡmül
 - 8 Şoymadıḳ ḳoymadı bizde derimüzden ğayrı
Böyle tārāc idemez leşker-i Cengīz ü Moğul

2b ü]- MK1

5b ü]- MK1

6a ṭarīḳ] nāṭıḳ MK2

6b u]- MK1

7a ü]- MK1

8b ü]- MK1

- 9 Kārbān ile benüm gitmek idi maqşūdum
Yoldan azdırdı beni bir nice nādān-ı çoğūl
- 10 Sāḥa-i ḥaşr-şifat rācil ü ‘ārī Ḥāmī
Eyledi Āmid’e bu zūll ü hevān ile duḥūl
- 11 Yoq bir icrāsın ider kimse şıgındıq Ḥaḳ’a
Āh u ḥasretle olup mü‘tekif-i künc-i ḥamūl
- 12 Olmadı her ne kadar ardına düşdüm aradum
Münḥal-i re’y ile bu fikr-i daḳıķūm münḥūl
- 13 Rūz u şeb āh iderek zāviye-i ‘uzletde
Ġurre-i heft-hilāl oldu semīn ü mehzūl
- [MK2-24b]
- 14 Ġam u hem derd ü elem renc ü sitemle bir gün
Oturup kūşe-i beytü’l-ḥüzün ü ğamda melūl
- 15 Eglenürdüm gehi baḥt-ı bede geh gerdüne
Eyleyüp ḳāmet-i tiğ-i kile-efşānumı tūl
- 16 Pīrlıkde dir idim müşkil olur ḥunk-i ma‘āş
Tāzelükde olur adam sitem ü rence ḥamūl
- 17 Niçün ey çerḫ-i siyeh-dil beni pā-māl itdūñ
Revnaḳ-ı ‘ahd-i şebāb āḫir olup geldi kūhūl

10a Ḥāmī] cāme MK2

10b Eyledi] Eyledük MK2

11a şıgındıq] şıgıdum MK2

13a u]- MK1

15b tiğ] tūl MK2

- 18 Çerh ile biz bu keşâ-keşde iderdük irād
Mevzu^c -1 baħşde her dem niçe bürhân u cüdül
- 19 Geldi bir müjde-resân hem çü beşir-i Ya^c kûb
Kebk veş ħande-zebân eyledi qarşumda Muşul
- 20 Didi ey sâkin-i beytü'l-ħüzn ü derd ü miħen
Müjde olsun saña Ĥaħk itdi du^c ânı maħbül
- 21 Şaf-der-i şadr-ı veġâ Ĥazret-i Aħmed Paşa
Vâli-i Raħka ki aħkâmını çerħ itdi ħabül
- [MK1-31b]
- 22 Cânib-i şarħa olup mihr-şifat ser-^c asker
Şavb-ı ma^c mûre ħarîben ider elbetde ħufül
- 23 Āh u feryâdı ħo eyyâm-ı feraħ oldı ħarîb
Geldi hengâm-ı sürûr olma ħazîn ü mebtül
- 24 ‘Ömrüñ oldıħça bu fursat daħı ħiçmez elüñe
Gör işüñ pâyına rû-mâla hemân müntazır ol
- 25 Bu senüñ yäreñe em zaħmuna merhem eyler
Ĥoma elden etegin ħullıġa eylerse ħabül
- 26 Güş idüp müjdesin ol müşfik-i hoş ġüftaruñ
Oldum esbâb-ı sefer ħaydına oldum meşġül

20a ü]- MK1

21a şadr-ı] şaħn-ı MK1

21b çerħ] çoħ MK1

- 27 İdicek Āmid'e teşrîf o menba' ü'l-cāruñ
Ben de itdüm kenef-i me'men-i cārına duḡul
- 28 Bu dūr ol dūr ki şadef nāmını zıkr itse eger
Āb-ı gevherle gerek ide dehānuñ maḡsül
- 29 Dürrindür belki Sikender-fer ü Dārā-ḡaşmet
Ser-keşān ṡavḡ-ı 'ubūdiyyetin itdi ḡabül
- 30 Berḡ-i tıḡı olalı şa' şa' a-pāş-ı āfāk
Dest-i devletde odur şimdi ḡüsām-ı meslül
- 31 Türkmān Kürd ü ' Arab hep Raḡḡa iskānında
Yaḡı vü āşī ferāmuş idüp oldı aña ḡul
- [MK2-25a]
- 32 Ḳal' u tefrīḡine emr itse bu nüh-ābānuñ
Çār-māder ider a' rāz çü ḡaddārı betül
- 33 Ḳācib-i ḡahrı eger men' -i duḡul eyler ise
İdemez şüret-i nev' iyye heyülāya ḡulül
- 34 Cevher-i ferde eger tıḡını ḡösterse ider
Ḳısmet-i nā-mütenāhī ile taḡsīmi kabül
- 35 Dergehinden yedine ḡaṡṡ-ı emān olmayıcaḡ
Cānı var mı ide ordusına mirrīḡ duḡul

28b dehānuñ] zebānın MK2

29b itdi] ḡıldı MK1

30a şa' şa' a-pāş-ı] şa' şa-pāş-ı MK1

32a u]- MK1

32a emr] ḡükm MK2

- 36 Olamaz ceyş-i ‘adū şavletine t̄āb-āver
H̄ār u ḥas t̄ūdesi m̄ümkin mi ide sedd-i süyül
[MK1-32a]
- 37 Başını kesdi köpekler gibi ġāb-ı dehr̄ūñ
Gelmemişken Şarı Beg oġlı gibi ş̄ir-i sübül
- 38 Bu kadar ser bu kadar ḥūd-ı v̄üzerā çāk itmiş
T̄iġ-i ‘arzında daḥı görmedi bir kimse f̄ülül
- 39 Sāha-i Erzen-i Rūm üzre idüp darb-ı ḥıyām
Āyet-i seyf gibi eyledi çün anda n̄üzül
- 40 Zorbalar her ne kadar kaşd-ı firār eylediler
Dāmene çün der ü dām oldılar āḥir mecbül
- 41 Jeng-bār olmuş idi āyine-i Erzen-i Rūm
Eyledi mışkal-i r̄üşen-ger-i t̄iġi maşķül
- 42 Yutdı eṣr̄arı b̄ütün hem çü ḥibāl-i s̄ühre
Görmedüm ef̄ ī-i t̄iġi gibi bir mār-ı ekül
- 43 Kılıcı ṭayr-ı ebāb̄il aña cevher sicc̄il
Zorba çün şāḥib-i f̄il oldu *ke‘asf̄in me’k̄ul*
- 44 Cānları dāne-i üsr̄ub gibi pek eṣķāl imiş
Şadme-i ṭop ile m̄ülk-i ‘ademe buldı v̄üşül

- 45 ‘Ālemi şā’iķa-i tīġi idüp zelzele-nāk
Toldı āvāze-i ru‘b ile cibāl ile sühül
- 46 Bīm-i tīġ-i ġāzabı ‘ālemi mer‘üb itmiş
Feyz-i ebr-i keremi ‘āleme olmuş mebzül
- 47 Qalbine sīn-i su’āl olmadan evvel sāniġ
Bulunur kīse-i sā’ilde müheyyā mes’ül
- 48 Düşse ger kaçre-i ebr-i keremi deryāya
Püşt-i mähīde bütün dirhem ü dīnār ola pül
- 49 Bir yire ħāş olur elbetde seġābuñ feyzi
Feyz ü iġsānı bunuñ eyledi dünyāyı şümül
- 50 Rezm-i a‘dāda cerī faşl-ı ħükümetde ħalīm
Va‘de-i luţfa vefā vaķt-ı va‘idinde ġufül
- [MK2-25b]
- 51 Dem-i i‘tāda sebük vaķt-i mekārīhde şabūr
Qahr u şatvetde girān bezl-i mekārīmde ‘acül
- [MK1-32b]
- 52 Dem-i heycāda kavī vaķt-i ‘uķūbetde baġī
‘Irz u nāmūsda mümsik zer ü gevherde mebzül
- 53 Hükmi nāfiz sözünüñ her biri bir fazl-ı ħiţāb
Cedel-i ħaşmı kesüp atmada mānend-i fużül

46a mer‘üb] mergüb MK2

49b ü]- MK1

52a Dem-i] Der-i MK1

52b u]- MK1

53a fazl] faşl MK2

- 54 Adı var Mîr ‘ Alî Şîr Nizâmü’l-mülküñ
Re’yine nisbet ile bilge Aristo bir gül
- 55 Rüşd ü tedbîr ile olmuş vüzerâdan fâ’iğ
Olamaz fâzıla elbetde berâber mefzûl
- 56 Şimdi maḥdûm-ı veliyyü’n-ni‘ minden ğayrı
Var ise buncılayın âşaf-ı zî-şân baña bul
- 57 Aşafâ rezmine ‘azm eyledigüñ şâh-ı cedîd
Ne kadar mekr ü hıyal itse olur hür u ḥazûl
- 58 Düşmenüñ Nâdir-i ‘asr ise daḥı sulṭānum
Gele dergāhuñâ zilletle muḳayyed maḡlûl
- 59 Gitdi evvelki ṭarâvet-i çemen baḥtında
Dem-be-dem şimdi nümâyân oluyor nüks ü zübûl
- 60 Cāe fî ḳālîhi en-nâdir k’el-ma‘ dūm
İz tefâ’ellet ‘ale’n-nâdir ḳad kâne yezûl
- 61 Şu‘le-i devleti beñzer leheb-i ḥāşāke
Tiz geçer gerçi olur bir niçe müddet meşḡûl
- 62 Görinür kevkeb-i baḥtında nuḥûset eşeri
Müzmahîl olmağa az ḳaldı o şâh-ı maḥbûl

53b fuzûl] fuşûl MK2

56b Var ise buncılayın âşaf-ı zî-şân baña bul] Ne kadar mekr ü hıyal itse de olur hür u ḥazûl MK2

57b Ne kadar mekr ü hıyal itse olur hür u ḥazûl] Var mı dünyâda güher-kân maḳbûl MK2

58b zilletle] nisbetle MK2

- 63 Hîç fikr itme qarîbân olur inşâallâh
Seng-i idbâr ile âyîne-i bahtı mağlûl
- 64 Âsafâ ebr-i kefâ neyyir-i burc-ı şerefâ
Görmeye mihr-i dıraşşânuñı iqbâlün üfûl
- 65 Ben senün dâmen-i ihsânuñı tutdum geldüm
Var mı bu zeyle mu'âdil dağı 'âlemde züyül
- 66 Şöyle bir 'urve-i vuşqâya yapışdum k'olmuş
Halka-i mıntıka-i çerh-i berîn veş mecdül
- [MK1-33a]
- 67 Hâncı oğlıyla Beşîr oğlı dağı Aḥmed Beg
Yazıcıoğlı Kığı ḥâkimi mîr-i ma'zül
- 68 Cümle me'vâ-yı leşûş idi alup sâriḳden
İtdiler mālumu ḥalvâ gibi bunlar me'kûl
- [MK2-26a]
- 69 Kığı tağı degül belki efendüm getürür
Sedd-i Ye'cüc u verâsındaki düzdi mağlûl
- 70 Kârbân-keş dinilen necmi semâdan getürür
İtse iḥzârına fermân-ı muaḳayyed mekbûl
- 71 Bu numüne irişür geldi Kığı tağından
Ḳamu oğlı gibi bir sâriḳ-i ḳattâl ü ḳutûl

64b dıraşşânuñı] dıraşşande MK2

68a eyledi] idi MK1

69b Sedd-i Ye'cüc u verâsındaki düzdi mağlûl] İtse iḥzârına fermân-ı muaḳayyed mekyül

70. beyt MK2'de yer almamıştır.

71b ü]- MK2

- 72 İktidār işte bu merkezde nedür bā' iş-i ' avķ
Diyerek maṭl-ı meṭālib beni eylerdi melūl
- 73 İşi bitdi mi şanur şuğlı mı māni' dir idüm
Ola ḥāşā ki efendüme teğāfūl ya zūhūl
- 74 Ƙamunuñ oğlı kefāletle yapılmış tıydum
Maṭlabum oldı biraz şimdi pezirā-yı ḥuşūl
- 75 Hāncı oğlıyla Beşir oğlı daḥı bir miķdār
Māl-i menhübemüzi virseler olur ma' ķūl
- 76 Sāriķ oldur ki yedinde çıķa māl-i mesrūķ
Mest odur kim deheninden alına būy-ı şümūl
- 77 Yazıcıoğlı'na Gümriķci Ağa semtinden
Varsalar itmez o da mālūñ edāsında nūķūl
- 78 Hāk-i pāye gelen eşyāyı beyān eyleyelüm
Bu ķadar māldan ancaķ bize bu oldı vūşūl
- 79 Peşm idi şanki depilmiş nemed olmiş gör kim
Kesme şarmayla müfettil iken olmiş meftūl
- 80 Raḥtımūñ başlığı geldi sīne-bendi nā-būd
Hele ğaddāre o ğaddārdan oldı mevşūl

72b maṭl] maṭlūb MK2

78a eyleyelüm] eyleyem MK2

78b oldı] boldı MK2

- 81 Sāde sīm idi kalem-kāri topuz pür-zer idi
Bir kırık köhne bakır şeş-per olınmış mevşül
- [MK1-33b]
- 82 Bir odun pāresini şap diyü taqmışlar aña
İp taqılsa yed-i bennāda olurdu şākül
- 83 Düşmenüñ hālını hiç şorma ki gelmez kâle
Püte-i haymede kâl eyledi bir ehl-i uşül
- 84 Āferin şan' atına hiffet-i yed böyle gerek
Kemterin muhlisini sürme-i çeşm-i mekhül
- 85 Ey ' ināyetlü mürüvvetlü veliyyü'n-ni' müm
Sözi kütāh idelüm saña ne kâl ne maqül
- 86 On iki kiselük eşyā vü nüķūdum gitdi
Bu kadar elbise vü esliha ālāt u huyül
- 87 uluña kendi hazinenden idersin a' tã
Kereminden budur ey āşaf-ı zî-şãn mes'ül
- 88 Şulha mūmum uluña nişfini ihsãn eyle
Beni urtar varayım hãneme Li'llāh u Resül

[MK2-26b]

81a pür-zer] yaldız MK2
83a şorma ki] şormağa MK2
84b muhallisini] muhtelibi MK2
85b kâl] abl MK2
86a On iki] On MK2
86b u]- MK1
87. beyt MK2'de yer almamıştır.

- 89 Muttaşıl aqmada gözden qatarāt-ı eşküm
Şıla ü ‘āide muhtāc bu mā-i mevşül
- 90 Var derūnumda bir āteş ki degül seyl-i sirişk
Heft-yem gūşe-i dāmānumı itmez meblül
- 91 Tavq-ı ihsānuñ taq gerdenüme fāhte veş
Serv-i āzād iken in‘ āmun ile kııl beni kıül
- 92 İtme ircā‘ -ı tehī-dest Diyār-ı Bekr’e
Zīd ile ‘ ömr arasında beni çün hūr u hazül
- 93 Līk in‘ ām-ı qaşīde ‘ıvaz-ı nazm-ı medīh
O da bir başqa şadeddür buña olmaz medhül
- 94 Erzurūm’a geleli heft ü çihil rüz oldı
Telhdür şabr idemem geldi ten ü cāna buhül
- 95 Çadıruñ tozlığı yoq esmede bād-ı şarşar
Hār u hāşāk ile külhan gibi haymem mezbül
- 96 Rūzda bād-ı āvāşif giceler sermādan
Ne gice h^vāb girer çeşme ne gündüz kaylül
- [MK1-34a]
- 97 Bizdek āfāt-ı şitādan beri yoq sulţānum
Erzurūm’uñ kışı yaklaşdı irişdi eylül

91b beni] bizi MK2

92b çün]- MK2, u]- MK1

95b Hār-ı hāşāk ile] Hās u hāşākile MK2

- 98 Bu da bir iş degül ammā ki büyük maḥzūrum
Çalması kīsede ḥarc eyleyecek pāre vü pūl
- 99 Ḥāşa li'llāh ki efendüm beni eyler me'yūs
Ki cibilliyeti olmuş kerem üzre mecbūl
- 100 Bir benüm gibi hüner-perver-i bī-hemtānuñ
Bāb-ı cūduñda gerekdür bula kāmı ḥuşūl
- 101 Hep gider ni' met-i dünyā ḳalır ammā ki medīḥ
Ḥāşre dek zīver-i mecmū' a-i erbāb-ı 'uḳūl
- 102 Benüm ol faẓl-ı yektā ki cihāndan gitsem
Gedigüm maḥşere dek ḳala mu' aṭṭal maḥlūl
- 103 Tek ü tāz eyler isem şayd-geh-i ma' nāya
Bend-i fitrāküm olur şayd-ı fūrū' ıyla uşūl
- 104 Hünerüm şî' r ile inşāya degüldür maḳşūr
Sa' d-ı ma' ḳūl-ı fūnūnum Begāvî-i menḳūl
- 105 Ṭab' imuñ şî' r benüm bāzî-i ṭıflānesidür
Zü-fūnūnum degülüm şā' ir-i nādān u cehūl
- 106 Cümle tertīb-i umūr ile olur ma' lūmum

98a degül] mi ki MK2

99a ki]- MK2

100b bula] ola MK1

101a ḳalır ammā ki] olur ammā bu MK1

102b maḥşere dek] ḥāşre ḳadar MK2

103a ma' nāya] ma' nāda MK2

105b u]- MK1

Yok benüm hâne-i fikrümde binâ-yı mechül

- 107 Hıamdüli'llāh hünerüm şöhetüme gālibdür
Şavt-ı ʿālī içi hāli degülüm hem-çü tıbul

[MK2-27a]

- 108 Revnağ-ı nağş olur ehliyyet-i nağğāşa delil
Eşerüm dāll benüm diğğat-i tabʿum medlül
- 109 Var ise şübheñ eger ur mehek-i tecrübeye
İşte levh işte kalem işte kütüb işte fuğul
- 110 Suhenüm beyza-i fülād u demir leblebidür
Lillāhi'l-hıamd degülem hāyide yāğud medğul
- 111 Hāmiyā lāf u güzāf itmeyelüm jāj-me-hāy
Yeter ey hāme-i bī-mağz idelüm terk-i fuğul

[MK1-34b]

- 112 Āşafā böyle mi medğünde hıram eyler idüm
Ğayd-ı ālām ile ger olmasa tabʿum mekyul
- 113 Hātır-ı fātıruma hayli zamāndur gelmez
Ne faʿil ü feʿilātün ne mefāʿil ü feʿul
- 114 Ğuşşa vü renc ü keder itdi mükedder tabʿum
ʿAfv u şafğ eyle eger var ise nazmumda melül

111a u]- MK1

113b ü]- MK1, ü]- MK1

114a vü]- MK2, ü]- MK1

114b nazmumda] tabʿum MK2

- 115 Besdür ey dil idelüm dirsen eger istikşā
Medħin ol āşaf-ı dehrüñ olur ebvāb-ı fuşül
- 116 Geldi hengām-ı du‘ ā eyleme taṭvīl-i kelām
Bir du‘ ā it k’ola mengūş-ı bināgūş ḳabül
- 117 Ḥayme-i çerħ ḳuruldıḳça basīt-i ḥāke
Dehrde tā ki te‘ āḳıb ide bu çār-ı fuşül
- 118 Ḳā’id-i leşker-i iḳbāl ola mānend-i ḳamer
Görmeye dā’ire-i mecdi meḥāfiyle zuyül
- 119 Yediyle bir ḳīl ile baḥtım baḥt-ı sermest
Zīr-i rānında ola tevsen-i iḳbāl-i zelül
- 120 Seyfi çevgān ola düşmen başı dā’im aña ṭop
Tiği ‘āmil ola her dem ser-i a‘ dā ma‘ mül
- 121 Rümḥi tā‘ ün ola yā Rab ten-i düşmen maṭ‘ ün
Tīri fā‘ il ola naşb-ı ser-i a‘ dā mef‘ ül
- 122 Ḥāk-i dergāhuña ben ḥālūmi i‘ lām itdüm
Luṭf u iḥsānuña vā-beste senüñ redd ü ḳabül

115a dirsen eger] eyler iseñ MK2

117b fuşül] fuşül MK2

119a Yediyle] Beriyle MK2

120a ola]- MK2

Ḳaşıde Berāy-ı Vezāret-i Nu‘ mān Paşa]- MK1

- 1 Ğubār ālūdedür mir 'at-i ' ālem gerd-i hayretle
Görinmez şūret-i ümīde baқdum hayli diққatle
- 2 Felek şubḥ-ı ümmīdüm döndürüp şām-ı ğarībāna
Cihānı çeşmüme tār itdi dūd-ı āh-ı ḥasretle
- 3 Fitīl-i şem' veş dil қavrılırken kendü yağıyla
Қomaz sūz u güdāza tünd ü bād-ı ğam ferāğatle
- 4 Baña çün çeşm-i sūzān teng olup fetḥüñe ' ālem
Muқīm-i kūşe-i hicrān idem ālām-ı ğurbetle
- 5 Gözüm nem hem-demüm ğam maḥremüm hem ḥātırum derhem
Oturmuş eglenürdüm böyle bir müḥiş kıyāfetle
- 6 İrişdi bir beşīr-i dil-pezīr ammā ki rūḥ-efzā
Şadef veş eyledi pür ğuşımı dürr-i beşāretle
- 7 Didi müjde saña ol lāle-i ğülzār-ı nu 'mānī
Vezīr oldı ser-ā-ser ḥil' ati giydi sa' ādetle
- [MK1-36a]
- 8 Olup ' İsā nefes ecdādın iḥyā itdi Aḥmed Beg
İrişdi merkez-i Nu' mān'a şābit oldı devletle
- 9 Ḥudā rūḥ-ı şerīfün şād ide Nu' mān Paşa'nuñ
Ki çıқdı ol şadefden böyle bir gevher necābetle

3b ü]- MK2

5b bir]- MK2

6b Şadef veş] Şadef MK2

7b sa' ādetle] vezāretle MK2

9b bir güher] güherler MK2

- 10 Niçe gevher dıraḥşān şeb-çerāġ-ı maḥzen-i ḥikmet
Deger bir künc her kıraṭ-ı ḥulkı kadr u kıymetle
- 11 Degüldür mürde gūyā vālıdı bir böyle mevlūduñ
Müberhendür bu da‘ vā mañıķ-ı faḥr-ı risāetle
- 12 Cenāb-ı şadr-ı vālā ya‘ ni İbrāhım Paşa kim
Cihānda gün gibi meşhürdur fehm ü kiyāsetle
- 13 Efendüm ḥis idince nāşıyeñde ġarra-i devlet
Bilüp ḥayr oldıġım rüşen-çerāġ itdi vezāretle
- 14 Hukūķ-ı sâbıķa Ḥaķķ’a ri‘ āyet itdi sulṭānum
Seni düstür-ı zî-şān eyledi merdāne himmetle
- 15 Ulu’l-elbāba vāzıḥ oldı nūr-ı fehm ü ‘irfānı
Bu dil-keş ḥāndāna itdüġi meyl ü muhabbetle
- 16 Cevāhir ḳadrin añlar oldıġım ḥalk eyledi imzā
Bu deryā-yı menāfi‘ dürrine izḥār-ı raġbetle
- [MK2-28b]
- 17 ‘ Aceb tāb u ṭarāvet virdi bāġ-ı devlet ü dīne
Bu naḥl-ı bār-ver aġşānına luṭf u ri‘ āyetle
- 18 Bilürdi gerçi evvelden ne kānuñ gevherisin sen
Tecessüs itdi isti‘ dāduñı Mevlā ferāsetle

15a ü]- MK2

17a ü]- MK1

18b Mevlā] ammā MK1

- 19 Egerçi ʿırq-ı pāküñ medhali vardur necābetde
Ne şūd ammā o rifʿ atden ki hāşıldur izāfetle
- 20 İzāfi rifʿ ata yoğ ihtiyācuñ muttaşif zātuñ
Şecāʿ at hem semāhat ʿiffet ü ʿadl ü feʿānetle
- 21 Vezāret şadruñ efrāz itdüñ istiʿdād-ı zātuñla
ʿAlāya bālig olduñ sen kemāl-i kâbiliyyetle
- 22 Muhaşşal sen vezir ibn-i vezir ibn-i vezir olduñ
Haseble hem neseble hem liyākat hem verāsetle
- [MK1-36b]
- 23 Haķikatle mecāzī ola yāhūd maʿnevī şadrı
Vezāret buldı zātuñla şeref zātuñ vezāretle
- 24 Vezāret rütbesin pür táb idüp bir kaç kadem geçdüñ
Nişāna vāşıl olduñ tır-i bahtuñ istikāmetle
- 25 Nişān-ı ʿālī-şāna şadr-ı tevķīʿ e görüp lāyık
Saña devlet nişān-ı intihāb urdı necābetle
- 26 Sen ey ʿālī-neseb maḥdümısın bir ḥānedānuñ kim
Ser-i şemşirine eyler kâsem düşmen şadākatle
- 27 Vezir-i kāmrandur hep eb ü ecdād u aʿmāmuñ
Necābetle ʿadāletle emānetle diyānetle
- 28 Bu nesl-i bī-bedel tevķik-i Rabbānīʿye mazhardur

Ricāl-i muğtenemdür kande varsa fetḥ u nuşretle

29 Hıuşūşan vālidūñ Nu‘mān Paşa-yı mūkerrem kim
Tefevvuḵ eylemişdi ol gürūha farḥ-ı ‘ismetle

30 Bu nesl-i bī-naẓirūñ söylenür aḳṭār-ı ‘ālemde
Hele iḥyāsı ḥüsn-i zıkr ile emvātı raḥmetle

31 Müşirā āşafā necl-i necibā eyledi Mevlā
Saña ikrām hengām-ı şebābetde vezāretle

32 Şalāḥı bilmiş ol ābānuñ ebnānuñ şalāḥıdur
Şalāḥu’l-ābla sen şāki’s-silāh olduñ ḥadāşetle

33 Bu emr-i pür-ḥaṭirūñ ‘uhdesinden çıḳmağa sa‘y it
Mā’il ü menşe’üñ fikr eyle her kārūñ başiretle

34 Buyurdı faḥr-ı ‘ālem küllüküm rā‘ ḥadīşinde
Ki her rā‘i olur mes’ūl-ı aḥvāl-ı ra‘iyyetle

[MK2-29a]

35 Seni eyler mūkerrem devlet-i dāreyn ile lā-būd
Ḥudā mazlūma şefḳat zir-i destāne mürüvvetle

36 Re‘āyādan ra‘iyyet tiği a‘dādan dirīg itme
Olur aḥvāl-i ‘ālem muntazır ‘adl u siyāsetle

37 Bi-hamdi’llah melālüm ḳalmadı gördüm vezir olduñ

33b ü]- MK2

33a küllüküm: Hepimiz.

36a ra‘iyyet] ri‘āyet MK2

36b siyāsetle] ri‘āyetle MK2

Efendüm dil-pesendüm ʿ izz ü iḳbāl ü celādetle

[MK1-37a]

- 38 Beni söyletmedüñ sen söyledüñ yek-pāre inşāf it
Olur bezm-i edebde güft ü gū ey ḥāme nevbetle
- 39 Biraz şabr eylesüñ de bir ğazel tarḥ eyleyem bārī
Duʿ ā-yı ḥayr idüp ol āşafa zeylinde rifʿ atle
- 40 Olinca cām-ı gūşum pür-mey-i nāb-ı beşāretle
Ser-i mināda mağzum penbedür şandum şetāretle
- 41 Ğubār-ālūd iken vaḥşetle beytüʿl-ʿ ankebüt-āsā
Gül-i şād āba döndi şafḥa-i rüyım nezāretle
- 42 Ne müjde bir meserret-māye kim pür ḥūn iken gönlüm
İdüp tebdīl-i ḥālet oldı pür şahbā-yı ʿ işretle
- 43 Açıldı çeşm-i ter Yaʿ küb veş jeng-i küdüretden
Getürdi büy-ı pīrāhen şabā gūyā ki sürʿ atle
- 44 Mübārek ola meymūn ola mesʿ ūd ola sulṭānum
Hemīşe kāmran itsün seni Ḥaḳ ʿ izz ü rifʿ atle
- 45 Müyesser eyleyüp her maṭlabuñ vefḳ-i merām üzre
Muḳārin eyleye her reʿyüñi Mevlā işābetle
- 46 Günüñ günden yek olsun āftāb-ı ʿ ālem-ārā veş
Ğadüñ emsünden aʿ lā eyleye Mevlā leṭāfetle

- 47 Hüdā-yı lem-yezel hayr eyleye āġāz ü encāmuñ
Rızāsına muvāfiķ olan a^ç māl-ı hidāyetle
- 48 Bülend-āvāze olsun nevbet-i iķbāl ü iclālūñ
Çalinsun ol ķadar kim ola hem-dem sūr-ı sā^ç atle
- 49 Biraz da hāk-i pāye ^ç arz-ı hāl itmek diler göñlüm
Eger küstāhlıķ da olsa taşdı^ç e cesāretle
- 50 Efendüm hānedān-ı Köprüli bir bāġ-ı hurremdür
Ben anda ^ç andelīb-i naġme-perdāzum feşāhatle
- 51 Ne zibā sözlerüm var vaşf-ı ^ç amm u ibn-i ^ç ammuñda
Muvaşşah ma^ç ni-i rengin ile dil-keş ^ç ibāretle
- 52 Kūşūr-ı bār-gāh u mevlid ü tehniyye-i manşıb
Müzeyyen oldı hep āşār-ı kilik-i pür-belāġatle
- [MK1-37b], [MK2-29b]
- 53 Virince her ķaşīde kīse vü dūşum iderlerdi
Mülemma^ç şurre-i ihsān ile ilbāş-ı hil^ç atle
- 54 Çü serv-āzād iken ķumrı veş oldum řavķ-ı der-gerden
Beni ^ç amm-i ^ç amīmü'l-cūduñ itdi bende ni^ç metle
- 55 İdüp hışn-ı haşin-i sāye-i luřfuñda āsūde
Ser-efrāz eyledi Hāmī ķuluñ hūsn-i himāyetle

49b olsa] ol MK2
51a u]- MK2
54a iken]- MK2

- 56 Eb u ecdād u a‘ māmūñ efendüm muttaşiflardur
Kemāl-i ‘ilm ü ‘irfān ehline cūd u semāhatle
- 57 Serāh-ı devlet-i dārına rāğıb olmağ istersek
O zībā işre sen de iktizā kıl cedd ü himmetle
- 58 Suhen pāyāna yetdi meclis-i şoḥbet tamām oldı
Yeter ey ḥāme uğruñ ḥayr ola şıḥḥat selāmetle
- 59 Mükemmel söyledüm tāriḥ-i sālın şevḳ ile Ḥāmī
Mükemmel oldı Nu‘ mān-zāde Aḥmed Beg vezāretle

7

Mef‘ ülü Mefā‘ ilü Mefā‘ ilü Fe‘ ülün

- 1 Erḥāma inüp nuḥfeler aşlāb yolından
Hep çıqdı birer ferce bulup āb yolından
- 2 Bağ maḥla‘ -ı ebrūsına öp sīne-i şāfuñ
İn ma‘ den-i sīm üstüne miḥrāb yolından
- 3 Yārin çekemez zāhid-i ḥar rıḥl-ı girānuñ
Rez duḥterinüñ çıksın o şebāb yolından
- 4 Erbāb-ı kemāle felegüñ cevriñi görse
Giçmezdi şabīler daḥı küttāb yolından
- 5 Firdevs-i berīn mīvesidür gābgabı yārüñ
Ol sīb-i zekān giçmedi Sīnāb yolından

56a u]- MK1, u]- MK2

56b Kemāl-i ‘ilm ü ‘irfān] Kemāl ü ‘ilme rağbet MK1

1b bulup] olup MK2

- 6 Herkes heves-i ‘aşk-ı bütân eylesünler
Ben çıktum ise çıkmasun aḥbāb yolından
- 7 Ey bādiye-peymā-yı hevā ḡafleti terk it
Ebnā-yı sebīli çıkarur ḥ^vāb yolından
- [MK1-38a]
- 8 Qo dā‘ iye-i ‘işmeti bir nīm-nigehle
Çok şeyḥleri azdurur ol şebāb yolından
- 9 Bir bāba duḥūl eyledi Ḥāmī ki o bābuñ
[MK2-30a] Qor mı felegi giçmege hicāb yolından
- 10 Paşa-yı kerem-pīşe semiyi-i şeh-i kevneyn
Çıkmaz ser-i mū Aḥmed ü aşḥāb yolından
- 11 Baḥr-ı keremi ḥavşala-i cūda şığışmaz
Mümkin midür icrā yemi mizāb yolından
- 12 Taḥrīş-i ‘adū şavletine sedd-i reh olmaz
Dutmaz ḥas u ḥāşāk ile seyl-āb yolından
- 13 Te ‘dībine āmāde iken pençe-i qahrı
Qādir mi çıqa bī-edeb ādāb yolından
- 14 Luṭf eylese ezdād ola hem pister-i ülfet
Qahr itse müsebbib çıkar esbāb yolından
- 15 Her emri olup muntazam-ı rişte-i tevfiq

Ayrılmaya yâ Râb o dür-i nâb yolından

- 16 Hızr rehberidür şa' şa' a-i fıtrat-ı pâki
Kâbil mi çıka mihr-i cihân-tâb yolından

Meşnevi Berây-ı Şikâyet ü İltimâs Muḳâṭa' a-i ḳâre devr-i zamân u berây-ı laṭife ²⁹
[MK1-4b]

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Ey kerem-pîşe 'azîzüm cānum
Merdüm-i çeşm-i terüm sulṭānum
- 2 Āḩ-ı vālâ güherüm tâc-ı serüm
Gerd-i ḩāk-i reh-i kuḩl-ı başarum
- 3 Hem necîb ü hem edîbüm Ṭîbî
Dil-i bîmâra ṭabîbüm Ṭîbî
- 4 Ṭîbi ḩulḩ-ı hasenüñ fāyiḩdür
Nâf-ı müşg-i ḩoten'e râciḩdür
- 5 Var iken 'anber-i cūduñ Ṭîbî
Ele almaḩ ne belâdur sîbî
- 6 Dökdi āḩü ḩatı çok ḩün-ı ciger
Uymadı ḩulḩuña müşg-i ezfer
- 7 Ṭîbi aḩlâḩuña taḩlîde senüñ
Göbegi düşdi ğazâl-ı ḩoten'üñ

²⁹ Meşnevi Berây-ı Şikâyet-i Muḳâṭa' a ḳâre devr-i zamân berây-ı laṭife] - MK1
3a ü] - MK1

- 8 Küll-i ahlâkuña olmaz hem-ser
Gül ü heyzüm gibi ‘ūd u ‘anber
[MK1-5a]
- 9 Hāme tavsīfe ne kādirdür anı
Ya‘ ni ol zāt-ı kerīmü’ş-şānı
- 10 Beden-i Tībi dil-i āgāhı
Şanki bir şişede ‘itr-ı şāhī
- 11 ‘Itr egerçi bedeni tīb eyler
Tībi cūdı dili taṭyīb eyler
- 12 ‘Itrdur gerçi ki ta‘ tīr-i meşām
Alınur būy-ı ‘aṭāsından kām
- 13 Nükhet-i gül ider irāş-ı zükām
Tībi hulkından olur neyl-i merām
- 14 Cism ü cānuñ senüñ ey kudret-i Rab
Gül gibi tīb ü t̄āhirdür hep
- 15 Dest-i cūduñ senüñ ey māye-i rūḥ
Çeşm-i ‘āşık gibi dā’im meftūḥ
- 16 Felek-i cūd-ı keff-i bī-minnet
Cūd-ı iḥsānuñı gördüm kat kat
[MK2-4b]

9a kādirdür] kādirdür MK2
12. Beyt] - MK2
14a ü] -MK1

- 17 Naḥl-ı tūbī keremün aḡsānı
Dūr-ı nezdik қаtufuñ dānı
- 18 Dest-i cūduñ k'ola ser-germ-i 'aṭā
Ceyb-i eṣdāf ola keckül-i gedā
- 19 Herkesüñ қadri yanuñda mevcūd
Dirhemün қadri yanıñda nā-būd
- 20 Olmadı iki nefes maқbūzuñ
Zer-i maḥbūb olalı mebgūzuñ
- 21 Görmemiş kimse binānuñ manzam
Bezı için ide meger қabz-ı derem
- 22 Yedüñe қabz ile қılsañ fermān
Saña barmaklaruñ eyler 'iṣyān
- 23 Beni müstaḡraq-ı iḥsān itdüñ
'Ömrüm olduqça ṣenā-ḥ^vān itdüñ
- [MK1-5b]
- 24 Ben saña sıқlet-i mevfūr itdüm
Rāḥatından ḥaremüñ dūr itdüm
- 25 Beytü'l-aḥzāna dönüp kāṣāneñ
Ḥasteler oṭası itdüm ḥāneñ
- 26 İderüm ṣafḥ-ı cemilüñ me'ṣmül

21a manzam] munzam MK2
22b barmaklaruñ] barmakların

Eyler erbāb-ı kerem 'özri qabūl

- 27 Melel-i hāṭıruñ oldu meczūm
Vāşıl olduqda berāt-ı merķūm
- 28 Gerd peydā idi 'unvānında
Bir varaq pāresi yoq yanında
- 29 Böyle fehmi itdi dil-i nālānum
Bunı fikr itmiş ola sulṭānum
- 30 Bu da bir iş mi ki tekşir idelüm
İşte yapduq diyü taḥrır idelüm
- 31 Ya dimekdür ki daḥı itme su'āl
İşte al kāğıduñı başuña çal
- 32 Hele ḥaml eyledün üç ma'nāya
Gāh ikrāha geh istiğnāya
- 33 Ḥāşā li'llāh dimem ihmālīñūze
Bir daḥı keşret-i eşğālīñūze
- 34 Ḥüsn-i aḥlākuña nisbetle cüdā
Kerh olunmaz mutaşavver zīrā
- 35 Eylemiş zātuñı ḥallāq-ı qadır
Tıyn-ı maḥtüm-ı vefādan taḥmır

[MK2-5a]

- 36 İdicek bizde berātuñ yek-ser
ZİR ü bālāsına imrār-ı naẓar
- 37 Tāze taldurması olduĝda be-dīd
Añladum himmetüñ itmiş tecdīd
- 38 Bu kerem yine senüñdür bildüm
Size ĝıybetde du‘ ālar kıldum
- [MK1-6a]
- 39 Neşr-i gül-berg-i şenādan şoñra
‘ Arz-ı iĝlāş-ı du‘ ādan şoñra
- 40 İderüz ey aĝ-ı ‘ ālī miĝdār
Ṭab‘ -ı nāzük terüñi istifsār
- 41 Nicedür ṭab‘ -ı leṭāfet eşerüñ
Nicedür ĥāṭır-ı gül-berg-i terüñ
- 42 Dü cihānda seni mesrūr ide Ḥaĝ
Ḥāṭırüñ daĝdaĝadan dūr ide Ḥaĝ
- 43 Neyyir-i baĥtuñı tībān ide Ḥaĝ
Evc-i rif‘ atde dıraĥşān ide Ḥaĝ
- 44 Uyu da pister-i rāĥatda seni
Görmeye dīde-i baĥtuñ reseni

36a berātuñ] berätın MK1

36b ü] bir

44b reseni] veseni

- 45 Merkezinde olasuñ pā-ber-cā
Döne çarḥ üstine pergār-āsā
- 46 Kerem-i luṭfuñı ey yār-ı şadīķ
‘Ömrüm olduķça unutmam taḥķīķ
- 47 İtdigüm şıķlete ḥālā ḥacelüm
Bil ki maḥşerde bile münfa‘ ilüm
- 48 Ey qarındaş u celilü’l-ķadrüm
Merhem-i luṭfı şifā-yı şadrüm
- 49 Ben Sitanbul’ı bıraķdum pür-şür
İzṭırāb üzre mişāl-i tennür
- 50 Dūzaḥ-āsā olup od deryāsı
Müş‘ir olmışdı vuķūdı’n-nāsı
- 51 Bize oldu olan ey kār-ı kerem
Sizedür fikr ü ḥayālüm her dem
- 52 Ḥaremüñ cümlesi şıḥḥatde midür
Dā’ireñ ḥalkı selāmetde midür
- 53 Daḥı şıḥḥatde midür aşḥābuñ
Cümle amed-şod iden aḥbābuñ
- [MK1-6b]
- 54 Bir dem itdirmeye Ḥaķ āh saña

Acı çekdirmeye Allāh sana

[MK2-5b]

- 55 Kerem eyle bizi tebşir eyle
Nicedür hālünü tahtir eyle
- 56 Siyyemā hāl-i dil-i zārumdan
Getürüp yāda su 'āl eylersen
- 57 Hāneñüzden binüp itdük tek-a-pū
Cehd ile yolcu gerek yolda diyü
- 58 Firqatün dökdi gözümde hun-āb
Eyledüm bahır-ı sefidi sürh-āb
- 59 Üsküdār'a geçüp olınca süvār
Gün geçüp itdi güzer nışf-ı nehār
- 60 Hām atlarla çalınca pāla
Düşdiler lāşe-şifat Kartal'a
- 61 Kesdirüp yemleri hengām-ı işā
Şoluğ aldırmayup itdük sürhā
- 62 Qonılan yirde su 'āl eyleyerek
Hastelik var mı diyü söyleyerek
- 63 Var idi Bolı'ya dek renc eşeri
Gerede pāk imiş alduğ haberi

- 64 Şükr idüp Hâlık'a mesrūr olduĖ
Mevtten zann iderüz dūr olduĖ
- 65 Eyleyüp ĥande ĥazā-yı nā-gāĥ
Didi inü'l-mefer ey rüy-ı siyāĥ
- 66 Tengri şahrāda meger ey ġāfil
Mevti ĥalk itmege ĥādir mi degül
- 67 Neden itdün 'acabā 'aĥluñı kem
Ĥaĥ kitābında didi yüdrikküm
- 68 'Uĥalādan seni 'add eylersin
Sen ĥazāyı nice redd eylersin
- [MK1-7a]
- 69 Bu ne ġaflet bu ne 'aĥl u ĥıffet
Bu ne teftiş ü tefahĥuş diĥkat
- 70 Ĥaçdıġun vāhiyeye ey aĥmaĥ
Mübtelā eyleyecekdür seni Ĥaĥ
- 71 Ĥāşılı geldi ĥazā-yı mübrem
Ĥorĥdıġum derde dü-ĥār oldum hem
- 72 Bī-gümān yirdeki ĥā'undan eşer
Yoġ idi bitdi mişāl-i mañtar

67b yüdrikküm: size yetişir, erişir. Nerede olursanız olun ölüm size erişir. Nisa suresi 78. ayet.

69a 'aĥl u] tiş MK2

69b ü]- MK2, diĥkat] ĥıffet MK2

70a Ĥaçdıġun] Ĥıĥdıġun MK2

- 73 Reh-i Tūsiyye'de meftūn oldu
Hedef-i ta' ne-i tã' ūn oldu
[MK2-6a]
- 74 Gördük eglenmedi ebnā-yı sebīl
Bir miħaffe bulup itdük taħmīl
- 75 Toğunup nāħun-ı ser-tīr-i ecel
Eyledi ' ıkd-ı ħayātın münħal
- 76 Diregüm idi o ħurbet ilde
Oldı işkeste Direklibel'de
- 77 Pīşe-zār içre Ķaraçayırda
O ħara ħunli olunca mürde
- 78 Kimse yoğ bağ bu ħazā vü ħadere
Rüfekā birħaç eħinli kefere
- 79 Kim ider mürde ħarībe şiven
Ķaldı açıđda ne ħūr ne kefen
- 80 Meyyit aħvālını ħormiş degilüm
' Ömrüm oldığça el urmış degilüm
- 81 İctināb eyledigüm ' illete ben
İħtilāt eyleyüp oldum yek-ten

73a Reh-i] ' Alī MK 2

75a ser-tīr] ser-tīz MK2

75b ' ıkd-ı] ħađđ-ı MK2

78a bu] şu MK2, ü]- MK2

- 82 Hācı köyine getürdük nā-çār
Eyledük mürdeyi teslīm-i mezār
- 83 Şubh-dem yükleyüp olduĝ pūyān
Ebr veş nāle-künān girye-feşān
[MK1-7b]
- 84 Gāh vaḥşetle idüp girye vü āh
Tesliyetle gehi inna li'llāh
- 85 Hāsan'ı şandum olur vāreste
O da Sivas'da düşdi ḥaste
- 86 Heşt menzil taşıdum ḥastesini
Cebr idüp ḥātır-ı işkestesini
- 87 Düşmedin mevt ile irdüm sekre
Salayım zinde Diyār-ı bekre
- 88 Nā-gehān urdı yolın reh-zen-i mevt
O daḥı oldı Malatya'da fevt
- 89 Çeküp āĝūşa anı ḥufre-i ḥāk
Genc idi oldı yiri künc-i maĝak
- 90 Üç seyis-ḥāne ile ben rüsvā
Çaldum üftāde vaḥīd ü tenhā

82a getürdük] gelince MK2

83a olduĝ] oldum MK2

83b nāle-künān girye-feşān] girye-künān nāle-feşān MK1

85a olur] ola MK1

89b Genc idi oldı yiri genc-i meĝak] O daḥı oldı o cāh içre helāk MK2

- 91 Kırdā kıldum ne mu^cin ü ne zāhir
Küçük oğlan ^cAli bir dağı hağır
- 92 Yalıñuz mūnis-i ğam-lı^vārum yođ
Tesliyet-bağş dil-i zārum yoğ
- [MK2-6b]
- 93 Ebr idi giryeme ancağ hem-hāl
Hem-demūm nāleler itdükçe cibāl
- 94 Ğalbūme vesvese reh-yāb oldu
Yüregüm ma^cden-i sīm-āb oldu
- 95 Bunları mest idicek şerbet-i merg
Bana geldi dir idim nevbet-i merg
- 96 El yuyup āb-ı ğayātumdan ben
Eyledüm rişte-i ümmīd-i kefen
- 97 İl elinde ne ki vardur yek-pāre
Ağçe zorıyla bulurum çāre
- 98 Yalvarur ağçe virürdüm giceler
Yüklerüm yükleyeler tāñ-ı seğer
- [MK1-8a]
- 99 Ğoca zımmīlere cānum diyerek
Ser-keşüm rūđ-ı revānum diyerek

91a ü]- MK2

91b hağır] fağır MK2

97a vardur] var MK1

97b bulurum] alurdum MK2, çāre] nā-çār MK2

98a Yalvarur] yalvarup MK2

- 100 H̄astelik oldu vica^ç dan şeydā
Nefes eylerdi zemīne ilķā
- 101 Gāh yükler yıķılıp yollarda
Telef-i nefis idecek yirlerde
- 102 Bunlaruñ ħamline ben bī-ser ü pā
Kūh-ı şahrāda ķalurdum tenhā
- 103 Kimse yoķ kendüm iderdüm nā-çār
H̄asteye yolda ķonaķda tīmār
- 104 Günde yüz def^ç a inerdüm atdan
Baña be^s gelmiş idi şih̄hatdan
- 105 Ne meded-res bulunurdu ne refiķ
Şoysa öldürse de ķuṭṭā^ç -i ṭarīķ
- 106 Bā-ħuşuş altı sūtūr-ı reh-vār
İstemezler mi^ç uluf ile tīmār
- 107 ^ç Āķıbet ṭıtdum iki ħizmetķār
Yol uyundısı gedā vü cerrār
- 108 Ṭıtdum ammā ki peşimān oldum
Anlara daħı nigeħbān oldum
- 109 Tecrübe itmedigüm iki ħerīf

100a H̄astelik] ħasteler MK2

108a peşimān] pişmān MK1

Rūz u şeb vesvesem itdi za'îf

110 Zāhirā yoşma kıyafet haydūd
Çalb-i hālin bilür ancağ ma' būd

111 Hālim anlarla diğەر-gün oldu
Eski derdüm yine efzūn oldu

[MK2-7a]

112 Ağçe zu' mıyla idüp meyl-i hevā
Sū'-i kaçd eyleyeler belki baña

113 Pās-bān olmuş idüm şeblerde
Çılmadı çeşümü müjgān perde

[MK1-8b]

114 Levh-i āyine-i çalbim meksūr
Yine göstermez idüm ' acz ü fütūr

115 Āhirü'l-emr tavārum var iken
Yüklere yolda kirā tutdum ben

116 Gitdi yük bekler idüm atlarımı
Bu bisağ hegbe hem alatlarımı

117 Hāşılı yazsam olurlar derhem
Çekdigüm miñneti levh ile çalem

118 Çekdigüm renc ü ' anāyı muğlağ

109b tez' îf] za' îf MK2

111b yine] dağı MK1

114. beyt]- MK2

116b hem]- MK2

Düşmen-i cānuma göstermeye Hıağ

- 119 Var ümîdüm ki bu renc ü telefün
Vire ez' âf ile Mevlâ hıalefün
- 120 Çekdigüm derde mükâfat ide Hıağ
Baña hayr ile mücâzât ide Hıağ
- 121 Hıamdülil'lâh ki zü'l-fazl ü minen
Vaşana şaldı bizi şağ u esen
- 122 Ğurre gösterdi cemâziye'l-ulâ
Amid'e eyledi vâşıl Mevlâ
- 123 Üft ü hîz eyleyerek mişnet ile
Fikr-i h^vâb ü heves-i râhat ile
- 124 Vâşıl olduğda Diyâr-ı bekr'e
Dil-i zâr uğradı âhir mekre
- 125 Şehre geldük diyü mesrûr olduğ
Mest geldük eyü maşmûr olduğ
- 126 Var idi iki ciger pâreleri
Ğurretü'l-'ayn idi nezzâreleri

118a ü]- MK2

119a ü]- MK2

120b mücâzât] mükâfat MK2

121a ü]- MK2

121b u]- MK2

123a ü]- MK2

123b ü]- MK2

- 127 Nür-ı dīde şemer-i kalb-i hazīn
Tıfl-ı nev-reste iki dürr-i şemīn
- 128 Bizden evvelce iki kebk-i derī
Olmuş üftāde-i dām-ı cederī
- [MK1-9a]
- 129 İtmiş ol iki çiçek gibi püser
Çıkarup taze çiçek huldı maşar
- 130 Kılmış ol goncelerün hük-m-i kazā
Kefenin taze çiçekli hārā
- [MK2-7b]
- 131 Kafesinden iki aşfūr-ı cinān
Eylemiş bāğ-ı bihişte şayerān
- 132 Var mıdur āh u te'ssüfden sūd
Halefin vire anuñ da ma' būd
- 133 Yeter ey hāme-i pejmürde-raşam
Eyledün şafha-i levhi mātem
- 134 Fikr idüp yoqlama ğam defterini
Sāmi' üñ hātır-ı nāzük-terini
- 135 Girye vü zārı қо hem çün bülbül
Şayanur mı bu kadar sūzişe gül
- 136 İ' tizār itmiş iken şıķletden

‘Özr-i bed-tarz günāh itmekden

- 137 Yeter itdüh̄n̄ q̄alemi seng-i yede
Gelelüm ey dil-i şeydā şadede
- 138 Senüh̄n̄ ey zāt-ı kerimü’ş-şānuñ
Şādıķu’l-va‘ d ü q̄avī peymānuñ
- 139 Va‘ düh̄n̄ olmışdı q̄ulaķda mengüş
Mālikāniyle muşannaf idi güş
- 140 İder elbetde edāsın taq̄dīm
Dīn-i muħkem gibidür va‘ d-i kerīm
- 141 Fāre maħlūl idigin eyledi güş
Gürbe-i süst t̄ama‘ q̄ıldı ħurüş
- 142 Nā-resādur çeh-i bī-gūr-ı t̄ama‘
Meyl ider fāreye sinnevr-i t̄ama‘
- 143 Heves-i fāre ile bi’l-merre
Gözlerüm dönmede ‘ayne’l-hirre
- [MK1-9b]
- 144 İki vech ile temennī iderüz
Gürbe-i ħırşı tesellī iderüz

136b itmekden] itdüh̄n̄ sen MK2

137a itdüh̄n̄] ey MK2

138a kerimü’ş-şānuñ] kerimü’ş-şānum MK1

138b ü]- MK2

138b peymānuñ] peymānum MK1

140a İder] ide MK2

- 145 Sebkat-i ‘ahd-i kadīmüñ var idi
Bir bu kim va‘d-i kerīmüñ var idi
- 146 Bir dağı şîr-i hünerversin sen
Ne beter fāre şikār eylemeden
- 147 Şîrsen şîre ‘ulüvv-i himmet
Oldı çün lâzıme-i mâhiyyet
- 148 Yaraşur şîre şikār-ı āhū
Fāre şayd itmeye ‘ār eyler bu
- 149 Şîr bulamazsa dağı vech-i kefāf
Fāre şaydından ider istinkāf
- [MK2-8a]
- 150 İşper-i lâne-i himmetsin sen
Fāreyi şayda gerek zāğ u zağan
- 151 Ma‘a-hazā sizi t̄alip didiler
Arturur almağa rāğib didiler
- 152 Bizedür diyü bu şayd-ı aḥḥar
Gürbe-i ḥırşımız emniyyet ider
- 153 Bizedür diyü ‘arūs-ı zībā
Ḥāne-rüb oldı dil eş‘ ab-āsā

145. beytin mısraları MK2’de yer değiştirmiştir.
149b istinkāf] istikfāf MK2
150a u]- MK1

- 154 Teb-i miḥnetle felek virdi hüzāl
Şir iken itdi bizi gürbe-mişāl
- 155 Bū Hüreyre gibi itdük perhîz
Bize şâyeste bu şayd-ı nâ-çiz
- 156 Āh u derd ile niçün mavlıyalum
Biz şıçancıklarımız avlıyalum
- 157 Lîk bāzārda daḥı ferzâne
Çıkmaz elbetde ḥesâb-ı ḥâne
- 158 Şemeni olmuş işitdük ġālî
İki biñ ġuruşa çıkmış mâli
- [MK1-10a]
- 159 Bu ḥaber kıldı bizi āvāre
Döndi dil yudmuşa semmü'l-fāre
- 160 Dü hezār olduġı itdükde zuhūr
İşidenler didiler fāre't-tenūr
- 161 Daḥı yenmez diyü dil çekdi elüñ
Dibi yandı didi dîk-i emelüñ
- 162 İdicek ḳadr-i mezādı ġaleyān
Geldi andan bize bûy-ı ḥırmān

154b itdi] kıldı MK2

156a Āhū] Āh MK2

158a ġālî] 'ālî MK1

160b didiler] didi MK1

- 163 aracaağ' da bir mızrebi var
Evde olsa bile ey far-ı kibār
- 164 Keyl idüp mālın olanlar ābız
Dir yüz elli ğuruş olur fāiz
- 165 Vele 'in süllim ola efzūnter
Açesin on senede anca öder
- 166 Pirezen gibi netācı yodur
Aña bu mihr-i mu' accel çodur
- 167 Bā-uşūşā bu arafda el-ān
Şükrihillāh'a cev-i gendüm erzān
- 168 aşr-ı yedin bunı ber-vef-ı murād
Yedi yüz ğuruş almışdı murād
- [MK2-8b]
- 169 Aldığuñ var ise dönmem ey yār
Gönderürsen olurum minnetdār
- 170 Hāşıl olmazsa daı me 'mūlüm
Gönder erzān u girān mabūlüm
- 171 Sende ey mihr-i sipihr-i ' irfān
Hulf-i va' d itmege yodur imkān

163a mızrebi] mezra' a MK2

165a Vele 'in süllim: Öyle de olsa.

- 172 Ben hemān va^ç deñi olmış bilürüm
Mālikāne bize gelmiş bilürüm
- 173 Ser-i mū sizde bulunmaz taqşır
Bilürüm lik nedendür te^hır
- [MK1-10b]
- 174 Ğālibā var idi kesbinde ruḡām
Gözedür gürsine çeşmān-ı li[’]ām
- 175 atı o mutarib azar olmış
Āsiyā gibi dehen-bāz olmış
- 176 Bir şikār olsa daḡı üftāde
Şad seg-i herze-mires āmāde
- 177 Bī-sebeb basa da bir ḡacı kişi
Ref^ç olındı yoġ iken yolsuz işi
- 178 Hele ey dāder-i pākīze-güher
Şa^ç b geldi bize ġāyet bu sefer
- 179 Eve geldük ki anā^ç at idelüm
Çekilüp bir yaḡa^ç uzlet idelüm
- 180 Yāy-ı hırşı çekelüm dāmāne

174a var idi] var da MK2

176b Şad] şayd MK2

177a basa da] taġniye MK2

177b yolsuz işi] teşvīşi MK1

179a idelüm] ideyim MK2

179b idelüm] ideyim MK2

Olalum zāviyedār-ı hāne

- 181 Yirişür çekdigimüz miḥnet-i derd
Bir daḥı olmayalum herze-neverd
- 182 Felegün vaż' -ı taḥammül sūzı
Şeb-i tār eyledi ḥalka rūzı
- 183 Çivisin çekdi felek dünyānuñ
Geldi mūḥiş ḥaberi a' dānuñ
- 184 Deldi ḥalkuñ cigerin nāvek-i tiz
Çopdı güyā ki dem-i rüstā-hiz
- 185 Münteşir oldı firārilerden
Böyle bir qara ḥaber kim düşmen
- 186 Çalkayup dir ne ile Leylā'nı
Geldi ger göge oḥuñ şānī
- 187 Nās olup tu' me-i şir ü şemşir
Çatı çoq ehl ü 'iyāl oldı esir
- 188 O saña tav' an u kerhen meşelā
Etibbā' itdi nevāḥī vü qurā

180a çekelüm] çekeyim MK2

180b Olalum] Olayum MK2

181a Yirişür] Yirişüp MK1

184a Deldi] Oldı MK2, cigerin] cigeri MK2

186. beyt MK2'de yer almamıştır.

187a şir] seyf MK2

187b ü]- MK2

[MK1-11a], [MK2-9a]

- 189 Var idi dīrīnede zād bisyār
Aldı zabṭ itdi zeḥā'ir ne ki var
- 190 Eylemezler rü'esā cengi ṭaleb
Şir çok kâ'idi ammā şa'leb
- 191 Rū'esā dehşet ile āvāre
Ġayretu'llāh'a ḳalupdur çāre
- 192 Şa'b-i düşmen degül ol kelb-i 'aḳūr
Līk yok ref'ine bir çeyş-i ḡayūr
- 193 Dicle'yi itdi gūzār ehl-i 'ıyāl
Aç şusuz çölde gezer māl-ā-māl
- 194 Nice söz var ki işāret idemez
Ḥāme taḥrīre cesāret idemez
- 195 Böyle ḳalursa cihān şūr-engīz
Mālikāne nedür ey yār-ı 'azīz
- 196 Cümle ma' mūre ḥarāb olsa gerek
Mesken-i büm-ı ḡurāb olsa gerek
- 197 Mālikāneye heves kimdür iden
Ḳaynadı fitne çeh-i Bābil'den

189b ne ki var] bisyār MK2

193a gūzār] gūzer MK2

197a Mālikāneye] Mālikāne MK2

- 198 Var bu zulmetde velâkin bir nūr
Töķunur eşm-i dile dūr-ā-dūr
- 199 Bu taraflarda olan şūr u şa' b
Ola şāyed ki mülākāta sebeb
- 200 Oldı ey hāme yeter nāme tamam
Vir ehibbāya selām eyle hitām
- 201 Şāhibü'l-fazl efendüm cānum
Neyyir-i burc-ı şeref sulţānum
- 202 Hātem-i fazla faş-ı icāde
Ya' ni kim Hāzret-i La' lī-zāde
- 203 La' linüñ feyz-i Hudā kānidur
Ne Bedeşşānī ne Rummānidür
- [MK1-11b]
- 204 Sa' d-ı ma' kıl 'ıyāz-ı menķül
Şayd-ı fitrāk fūrū' ile uşul
- 205 Nisbet ol fazla ki zihni hāvī
' Abd-ı zencī gibidür beyzāvī
- 206 Nāfe-i fazlı virüp bŷy-ı fŷnŷn
Reşk ile oldı Ğazālī dil-hŷn
- [MK2-9b]
- 207 Ğalemi mīl-i midādı sŷrme

202a bī-āre] āre MK1

205b ' Abd-ı zencī] ' İyd-ı uđhī MK1

İsterüm ol yire dīdem sürme

- 208 Meclis-i aqdes-i cān-perverine
Nādi-i eşref ü feyz-enverine
- 209 Eyle ey nāme-i müşgīn-erķām
İhtirām ile taḥiyyāt ü selām
- 210 Her kederden ide Allāh mu‘ āf
Şıfatın eyleye mevşūfa muzāf
- 211 Ola mi‘ rāc-ı beķāya rākī
‘ Abd-ı bākī ola ‘ abdü’l-bākī
- 212 Hātem-i fazla ola la‘ l-i nigīn
Ola zer-pister-i şıḥḥātde mekīn
- 213 Daḥı ol ḥāsım-ı ‘ ırķ-ı işkāl
Kāşım-ı penc-i şükūk-ı i‘ zāl
- 214 Rehber-i merḥale-i irşādum
Ya‘ ni ḥayrū’l-āb olan üstādum
- 215 Re’fet-i kalb ile evvāh-ı ḥalīm
Mükrim-i zayf-ı kerem İbrāhīm
- 216 Nā’ib-i mesned-i Dāvud Paşa
Hükmidür faşl-ı ḥitāb-ı ḥuşemā

208b ü]- MK2, feyz-enverine] feyz-āverine MK2

212b şıḥḥātde] rāḥatda MK2

- 217 Zihn-i veĳĳādına nisbet bāzī
Eşer-i ħāme-i Faĳr-ı Rāzī
- 218 Īikmet-i terceme-i Fārabī
‘ Aĳlınuñ bir unudulmuş ħ^vābī
- [MK1-12a]
- 219 ‘ Aĳl-ı kül medrese-i fażlına bāb
İbn-i Īācib aña olmaz bevvāb
- 220 İbn-i Sīnā ile şāĳib-tecrīd
Olamaz aña muzāf ile mu‘īd
- 221 Virse eşkāl-i fūnūna te’sīs
Aña şākird olamaz Öĳlidis
- 222 Nazm-ı eş‘āra olurdu Tā’ib
Şevket-i re’yini görse Şā’ib
- 223 Yed-i pür-cūdını ba‘de’t-taĳbīl
Oluruz nāşiyesā-yı tebcīl
- 224 Īaĳ Te‘ālā anı ber-vefĳ-i murād
Eyleye devlet-i dāreyn ile şād
- 225 Daĳı ol şıdĳ u şafādan mālī
Āĳ-ı dāreyn ‘aliyyü’l-‘ālī
- [MK2-10a]
- 226 Īıı‘a-i Mīr ‘Ali meşĳ-i ‘imād

Haṭına nisbet ile tāze sevād

- 227 O devāt oldı ḥum-ı Eflātūn
Ki ‘Uṭarid aña çün noḡta-i nūn
- 228 Tesliyet-baḡş-ı dil-i pūr-şererüm
Mūnisüm dāder-i şefkat eşerüm
- 229 Eylemişdür anı terkīb-i sirāc
Riḡkat-i ḡalb ile mānend-i zücāc
- 230 Gūş idince bilürüm bī-meriye
Nazm-ı dil-sūzumı eyler girye
- 231 İderüz şevḡ-ı ḡarām üzre tamām
İştiyāḡum ḡadar ihdā-yı selām
- 232 Daḡı ol burc-ı hünerde māha
Bezm-i feyż-āveri feyżu’llāha
- 233 Sürme-i micmere-i fişḡından
Çeşm-i tarīk-i ‘Uṭarid rüşen
[MK1-12b]
- 234 Hüsni aḡlāḡuña ruḡsāresi dāl
Şūret-i sīretüñe şāhid-i ḡāl
- 235 İştiyāḡ üzre idüp ‘arz-ı selām

226b Haṭtına] Ḥuṭbe MK1

228a pūr-şererüm] pūr-şekerüm MK2

228b Mūnisüm] Mūnis ü MK2

229a sirāc] mizāc MK2

233a fişḡından] feyżinden MK2

Ṭab^ç-ı pākūñ iderüz isti^ç lām

- 236 Ola yā Rab o dıraḥşanda güher
Muṭṭaşıl feyż-i Ḥudā'ya mażhar
- 237 Eyle ikrām ile ey nazm-ı belīg
ç Ali Ağa'ya selāmum teblīg
- 238 Ḥaḳ bu kim yār u vefādārumdur
Hem-demümdür aḥ-ı ğam-ḥ^vārumdur
- 239 Ol bize eyledügi in^ç āmı
O nevāzişleri ol ikrāmı
- 240 ç Ömrüm olduĉa ferāmüş itmem
Midḥatünden dili ḥāmüş itmem
- 241 Muştafā hem çelebi hem mollā
Kīsedār-ı aḥ-ı pür-cūd u ç aṭā
- 242 Çāre-sāz-ı zu^ç afā maḥzen-i rāz
Merhem-i zaḥm-ı dili ehl-i niyāz
- 243 Ḥayra sā^ç idür o dürr-i nā-yāb
Vire ḥayr ile murādın Vehhāb
- 244 Bağalinde ola dā'im defter
İde Ḥaḳ kīsesini ma^ç den-i zer

236a dıraḥşanda] raḥşanda MK2

237a ile]- MK2

241b pür-cūd u ç aṭā] berceste-i ç aṭā MK1

[MK2-10b]

245 Bilürüm eyledi bezl-i mechüd
Oldı sa' y ile berātum mevcüd

246 İderüz aña selām-ı mevūr
Haḡ Te' āla ide sa' yın meškūr

247 Peşseye ey ḡalem-i meblāḡ-ı zen
' Arz-ı tiryāk-ı selām it bizden

248 Mākiyancıkları şıḡhatde midür
Zaḡar āḡuş-ı selāmetde midür

[MK1-13a]

249 Zaḡaruñ ḡayf unuttum adın
Yoḡsa ismiyle iderdüm yādın

250 Ḥizmetinde olan etbā' a tamām
İderüz şevḡ ile teblīḡ-i selām

251 Bu ḡarafdan o riyādan ḡālī
Yār-ı şādıḡ Ḥasan Aḡa vālī

252 Meclis-i pāke ider bi'l-ikrām
Farḡ-ı tevkīr ile ithāf-ı selām

253 Levḡ-i āyīnesi şāf u şāde
Rūşenā-tıynet Emīrī-zāde

247a Peşseye] Paşaya MK2

249b Yoḡsa] Yoḡsa MK2

- 254 Muştafâ hayr-ı halef necl-i nebîh
Mazharü'l-veledi sırr-ı ebîh
- 255 Meclis-i pâke o yâr-ı dîrîn
İder iblâğ-ı taḥiyyât-ı berîn
- 256 ‘Ömer Ağa varıcağ ol tarafa
Gelür elbette o dârü’ş-şerefe
- 257 İki çeşm ile idüp aña nigâh
Bu degül mi hele fikr eyle eyvâh
- 258 Çeşm-i ‘uşşâkı iderdi rüşen
Müşterîsi çoğ idi yıldızdan
- 259 Size dâ’ir işi eylerse zühür
Eyle taḥşîline bezl-i maḫdûr
- 260 Besdür ey ḫâme yeter virme şadâ‘
Meclise eyle du‘âlarla vedâ‘
- 261 Bir du‘â yazması hengâmında
Resmidür nâmenüñ encâmında
- 262 Eyleye bezl ü ‘aṭâya mülḫaḫ
Dünyevî aḫrevî matlûbuñı Ḥaḫ
- [MK2-11a]
- 263 Vire Mevlâ o ḫadar rif‘at u câh

260a ḫâme] nâme MK1

262a ü]- MK2

263a u]- MK2

Meh-i nīm-şeb görine çeşmüñe mäh

[MK1-13b]

264 Şığa-i feyz-i maşadır gibi Hâk
İde şakq-ı kaleminden müştak

265 Mâlikâne ola cismüñ rûha
Ola ‘ömrinde halife Nûh’a

266 Çetr olup üstüne Hâk’uñ rahmi
Sâyeñüzde ola Hâmî mahmî

Ma’âni-i Laṭife Berây-ı Minâre

Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Fe‘ ülün

1 Nedür ol şüh-ı bälâ-ḳadd ser-efrâz
Mişâl-i serv olup ḳâmetle mümtâz

2 Ta‘ alluḳdan olup dâmen keşide
Sevâd-ı şehrden olmuş remide

[MK2-52b]

3 Egerçi zâhidâ hürşid-nümünü
Münâfıḳ veş velî gecdür derünü

4 Ümîd-i vuşlatı tül-ı emeldür
Ki ser-keşlik aña ḳarbü’l-meşeldür

264b müştak] münşak MK2

265b Nûh’a] rûha MK2

4b aña] ile MK1

- 5 Degüldür vaşlı maḥşüş āşināya
Şaḫınmaz görünür şāh u gedāya
- 6 ʿ Aceb bir sāḫir-i efʿ ī-nümādur
Ki her dem gösterür bir siḫr-i nādir
- [MK1-63b]
- 7 Yudup insanı aḡzıyla ider kem
Çıkarur dübüründen saḡ u sālīm
- 8 Eger şaḫında yoḡdur ḡonce vü gül
Öter şayf ü şitā üstünde bülbül
- 9 O bülbül şevk ile itdükde āvāz
Deheninden yaḡar esrār-ı iʿ cāz
- 10 Düşünce ol şadā gülistāna
Gelür ʿ ālem o şevḫ ile fiḡāna
- 11 Gelür hep bir yere esnāf-ı murḡān
Olur ol bāʾiṣ-i cemʿ perīşān
- 12 Açarsa Ḥāmiyā her kim bu rāzı
Ḳabül olur dü ʿ ālemde niyāzı

7a Yudup] Uruḡ MK1

7b dübüründen] dīrineden MK1

İbtidā-yı Ğazeliyyāt-ı Hāmī Efendi

1

Harfū'1-Elif

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Neş'e-i mey ğāze-i ruhsār-ı āl olmuş saña
Revġan-ı gül dühn-i kandīl-i cemāl olmuş saña
- 2 Oldı zīr-i lebde fikr-i buse ġarķ-āb-ı dehen
Leb şeker ġabġab turunc u portakal olmuş saña
- 3 Hüsnüñi taşvīr iden naķķaş dest-efşān olup
Reşha-pāş olmuş kalem püskürme hāl olmuş saña
- 4 Şīr-i mehtāba çalınmış māye naħl-i tūrdan
Sā' id ü sīmīn u sāk-ı bī-mişāl olmuş saña
- 5 Ğayra halvā gibi hāzır şulha mūm ol şehd-i leb
Yan yaķıl ey dil ne mūm olmuş ne bāl olmuş saña
[MK1-42b]
- 6 Şöyle nevmīdüm ki fikr-i buse gelmez yādıma
Baħtı gör farz-ı muħāl-ender-muħāl olmuş saña
- 7 Dürdi çıķmış süzgi-i mehden elenmiş āftāb
Gerden-i şāf u bināġuş-ı zülāl olmuş saña
- 8 Hāmīyā aldı bizi bu tāze nazmuñ neş'esi

İbtidā-yı Ğazeliyyāt-ı Hāmī Efendi]- MK2

4b ü]- MK2, u]- MK2

6a yādıma] hāṭıra MK2

6b muħāl ender] ey dil MK1

7b u]- MK2

8a bizi] beni MK1

Bu ʿ aşır-ı nev mey-i dirîne-sâl olmuş saña

2

Mefûlü Mefâʿ ilü Mefâʿ ilü Feʿ ülün

- 1 Hıfz eyle dahilek harem-i muhterem-āsā
Olma şaķın aḥbāb ile gürg ü ğanem-āsā
- 2 Olma sebep-i tefriķa tîĝ-i düdem-āsā
Cemʿ iyyet-i aḥbāba kıyām it ʿ alem-āsā
- 3 Efsūs ki ķāf-ı ʿ ademe eyledi pervāz
ʿ Anķāları bu ʿ ālem-i cüduñ kerem-āsā
[MK2-34a]
- 4 Hün-āb-ı sirişkin boyadın reng-i riyāya
Zāhid kızılun çıķdı senün de beķam-āsā
- 5 Her ķatre-i nācizi ider bir dür-i yektā
Terbiyye ekābirde gerek ola yem-āsā
- 6 Gitmez dahı yok fāʿidesi çıķdı beyāza
Mestüre-i müy-ı siyehüm şubḥ-dem-āsā
- 7 Eyler eşeri ehl-i dili rence giriftār
Āhūlara dām olmaya naķş-ı ķadem-āsā
- 8 Sildim ķalemi aĝzuma vaşf-ı dehenünden

1b aḥbāb ile] aḥbābuna MK2

4a sirişkin] sirişk MK2, riyāya] rebāba MK2

6b Mestüre] Müsvedde MK2

7a Eyler] bilmez MK2

7b Āhūlara dām] Hadāre merām MK2

Hāmī dudagum çatladı şakḳ-ı kalem-āsā

3

Mefülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 İkbāl-i dehr-i dūna meşel söylerüm saña
Lebriz-i kāse dest-i eşel söylerüm saña
 - 2 Ol çeşm-i mest-i cāna bedel söylerüm saña
Zāhid binā-yı zühde ḥalel söylerüm saña
 - 3 Hengām-ı ḥaz maḥall-i icābetdür ey perī
Şimdi niyāz-ı nā-be-maḥall söylerüm saña
 - 4 Kaşr-ı vişāle perde yapılsun mı kim raḳīb
Kırmış esās-ı mekri temel söylerüm saña
 - 5 Dīvār-ı çerḥe pençe-i ḥürşid-i dest-i yār
Ta' ṭil idüp kader gibi āl söylerüm saña
 - 6 Abdal-ı 'aşka tāc yeter ser-bürehnegī
Kıyd-ı 'imāme başa 'amel söylerüm saña
- [MK1-43a]
- 7 Bir gün bu lafz-ı mücmeli tafşil idüp raḳīb
Cem cem dimem netice cümel söylerüm saña
 - 8 Seyyāre vü şevābit ü nüh ḥoḳḳa-i felek
Şandūḳ-ı sāḥir-i dürc ḥıyel söylerüm saña
 - 9 Ḥürşid-i rüy-ı yāre muḳābil olur diyü

2a cāna] ḥāna MK2

5b kader] qarār MK2

- Bürhâne karşı itme cedel söylerüm saña
- 10 Misvāk ü taylasânına aldanma zâhidüñ
Dekkāk u hîle sâz u dağal söylerüm saña
- 11 Tezyîl idüp nazîremi vaşfuñla âşafâ
‘İydiyye şanma sâde ğazel söylerüm saña
- 12 Paşa-yı dâd-ḥ^vâha sözüñ var mı ey felek
Revnağ-fezâ-yı dîn ü düvel söylerüm saña
[MK2-34b]
- 13 Mi‘yâr-ı ‘adl-i ‘ilele kıstâs-ı müstaķîm
Zâtın nizâm-ı mülk ü milel söylerüm saña
- 14 Dehrüñ hezâr nükte-i bârîk ü mübhemüñ
Eyler kemîne remz ile ğal söylerüm saña
- 15 Şemşîr-i қаһr-ı zâlîme bir nîş-i zehr-nâk
Mazlûma şehd-i luţf-ı ‘asel söylerüm saña
- 16 Ehl-i şalâḥ gerdenine luţfi hırz-ı cân
Қаһr-ı riķâb-ı düşmene ğal söylerüm saña
- 17 Çeşm-i muţî‘a ḥâk-i deri kuḥl-ı rüşenâ
‘Ayn-ı ‘adû-yı dîne başal söylerüm saña
- 18 Cân-baḥş-ı iltifâtı çü enfâs-ı ‘îsevî

10b dağal] zağal MK1

13a ‘ilele] ‘âleme MK2

13b ü]- MK1

14. beyt]- MK2

Zehr-āb-1 inhirāfi ecel söylerüm saña

19 Hıfzuñla oldı burc-1 dehān-1 esed senüñ
Devründe h^vāb-gāh-1 ḥamel söylerüm saña

20 İtmek kaçışide mümkün idi olmasaydı ger
Çalbümde tūde tūde kesel söylerüm saña

21 Hāmī ḥimāyetüñle ne var olsa ser bülend
Her gūne iltifāta maḥal söylerüm saña

[MK1-43b]

4

Ḥarfü'1-bā

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 Cinān-resmüñ Diyār-1 bekrde taşvīr ider mehtāb
Kenār-1 Dicle'yi mānend-i cūy-1 şīr ider mehtāb

2 Kemālūñ naqş-1 noqşānuñ kemāli olduğın der-pey
Lisān-1 ḥāl ile kāmilleri taqrīr ider mehtāb

3 Bilür noqşānını taqlīd-i ḥüsñüñ idemez pinhān
Anuñçün pençe-i ḥürşid ile el bir ider mehtāb

4 Ḥalāş olmaz kişi hem-reng-i āzār u cefāsından
Ketāne sâ'ir eşyādan füzün te'sīr ider mehtāb

5 Şükür naql-1 nücūma vaz' idüp bir māh-tābānı

19b Devründe] Devrinde MK1

1a resmüñ] resmin MK2

3. beyt MK1'de yer almamıştır.

Kenār-ı h^vān-ı çerhe hāleden peşkīr ider mehtāb

6 Ğurābuñ başı emr-i mümteni^c dirler niçe bilmem
Sevād-ı zāğ-ı şāmı bir nefesde pīr ider mehtāb

7 Meger kim nīş-i h^vār-ı ^c aqreb-i çerh olduğın bilmiş
Ledīğ-i şām-ı hecre şīr ile tedbīr ider mehtāb

8 Hēsābın cebr-i noqşān görmek üzre ayda bir kerre
Muħarrerdür ki aydın kişverin taħrīr ider mehtāb

9 Sevād-ı cürm ile kesmem ümīdi nūr-ı raħmetden
Hiçāb-ı zulmeti bir laħzada tenvīr ider mehtāb

10 Ɔo h^vāb-ı ğafleti mūy-ı siyeh Hāmī sefid oldu
[MK2-35a] Mizāc-ı i^c tidāl-ı na^c ĩmi tağyīr ider mehtāb

5

Mef^c lü Fā^c ilātü Mefā^c ilü Fā^c ilün

1 Germ-ülfet oldu ^c aşıka cānāneler bu şeb
Bir pīreħende şem^c ile pervāneler bu şeb

2 El urdı zülf-i dilbere çün şāneler bu şeb
Görsen ki geldi başuma cānāneler bu şeb

3 Sūz u güdāz olup bize miħmān seħer diyü
Gösterdi gird-i şem^c de rindāneler bu şeb

5b h^vān] hān MK1

8b Muħarrerdür] Meħemmeddür MK2, taħrīr] tecrīr MK2

9a nūr-ı raħmetden] bāb-ı raħmetden MK2

3a olup] olur MK2

- 4 Feyz-i lebünle kabına şıgmaz şarāb-ı nāz
Teng oldu cilve-i meye hum-hāneler bu şeb
- 5 Gelmiş o māh bezm-i meye sākī nuql için
Bulsa enār-ı mihri kırup dāneler bu şeb
- 6 Bām-ı sipihre döndi reh-i yār dīdeden
Dökdüm o deñlü pāyına dür-dāneler bu şeb
[MK1-44a]
- 7 Yağdı sebū-keşānı birer cām gālība
Çeşmüñden aldı māye-i mey-hāneler bu şeb
- 8 Ref -i ğubārı hātır ümīdiyle şubha dek
Müştağ-ı cüş-ı seyl idi vīrāneler bu şeb
- 9 Gülgün-ı bāde fāris-i ‘aqlı çalup yire
Oldı piyāde bezmde ferzāneler bu şeb
- 10 Toğsa o mihr-i leyle-i habli dem-i seher
Görsün dilā neler toğurur analar bu şeb
- 11 Gülbanga yek-terāne-i sāz ile döndiler
Sūrāh-ı nāye revzen-i kāşāneler bu şeb
- 12 Sākīnün iltifātı mey-āşāma ‘āmidür
Farğ olmaz āşinā ile bigāneler bu şeb

4a nāz] nāb MK1

6. beyt MK2’de yer almamıştır.

7a sebū]şebū MK1

10a mihr-i] mihre MK2

12a mey-āşāma] meh āşāma MK2

- 13 Gördükde duhter-i rezi dil kırdı tevbeyi
Peymān-şikenlik eyledi peymāneler bu şeb
- 14 Şirin gelüp o hüsrev-i hubāna gerd-i ‘aşk
H^vāb-āver oldu ‘acz ile efsāneler bu şeb
- 15 Sulţān-ı ‘aşk itdi hakem Hāmiyā bizi
Bülbüller ile fāşl ola pervāneler bu şeb

6

Ḥarfü’r-rā

Mef’ülü Fā’ ilātü Mefā’ ilü Fāilün

- 1 Āşār-ı ğayz sīne-i bī-kīneden çıkar
Bir demde ‘aks şafha-i āyīneden çıkar
- 2 Def’-i raqībdür raşad-ı kenz-i vuşlatuñ
Genc ilde sen bu ejderi gencīneden çıkar
- 3 Zāhid ‘aceb mi şu‘bede-bāzilik idesin
Her ne çıkarsa hırka-i peşmīneden çıkar
- [MK2-35b]
- 4 Bilse benüm kadar o perī kadr-i hüsni
Bir lahza şanma hāne-i āyīneden çıkar
- 5 İş eskilerde geçme yine eski yārdan
Pür-zür-ı neş’e bāde-i pārīneden çıkar

14a şirin] şübhe MK2

14b oldu ‘acz ile] olmadı ‘aceb MK2

3a bāzilik idesin] bāz olsa dil ile MK2

- 6 Geldükde yār bezme düşer albe ıztırāb
Ta' zīm için kudūmına dil sīneden çıkar
[MK1-44b]
- 7 Etfāli or mı kām ala bir gün uğurlaya
Şenbih 'ulüvv gibi pes āzīneden çıkar
- 8 Bī-odlu humārı düşer çeşm-i mestine
Her sub-dem ki şöbet-i dūşīneden çıkar
- 9 Dā itdi cevı ile beni āyā görür müyüm
Ol kīne-cū bu hūy-ı pelengīneden çıkar
- 10 Degmez fūlūs-ı amire şad neş'e-i niyāz
Kālā-yı vaşl bender-i nadīneden çıkar
- 11 Dirler inanma ülfet-i hūbānı terk ider
Hāmī meger ki 'adet-i dirīneden çıkar

7

Mefāilün Fe' ilātün Mefāilün Fe' ilün

- 1 Metā' -ı vaşlına biñ cān bedel deger mi meger
Olursa cānuma minnet güzel deger mi meger
- 2 Gül olsa şāhid-i bāzār-ı şemme itme heves
Taassür itmeye her mübtezel deger mi meger
- 3 Touz atın şayaruz bu raşad-ge-i dilde
Bu nūh abāa felek bir başal deger mi meger

- 4 Nükūd-ı aḥteri ḥarc eylemez sipiḥr-i le 'im
Fülūs-ı aḥmere çerḥ-i dağal deger mi meger
- 5 Egerçi kim ğazel almaz dinildi bāde-fürüş
Anuñ da virdigi mey bir ğazel deger mi meger
- 6 Metā' -ı vuşlatı āteş bahāsına Ḥāmī
O şem' -i ḥüsn ile bāzāra el deger mi meger

8

Mefülü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Zann itme kār rişte-i tedbire bağıldur
Ḥablü'l-metın sikke-i tağdıre bağıldur
- 2 Sūzī olur hemişe giriftār-ı renc ü ğam
Hemvāre kayd-ı pāy-ı ' aşāfire bağıldur
- 3 ' Anber qovānı resmidür ol ḥāl-i müşk-bār
Güyā sevād-ı ḥıṭṭa-i keşmire bağıldur
- [MK2-36a]
- 4 Ağyāre yok du' āda ser-i mū kuşūrumuz
Āşarı lik kuvvet-i te'sire bağıldur
- [MK1-45a]
- 5 Ser ḥalka-i münādimedür pīr-i mey-kede
Hep ehl-i ' işretün başı ol pīre bağıldur

4a eylemez] eylesem MK2

4b dağal] zağal MK2

2a olur] olup MK1

5a mey-kede] mey-fürüş MK2

- 6 Gelsün mi sîm ü zer bize dest-i tecelliden
Bî-çäre sicn-i kîsede zencîre bağıldur
- 7 ‘Aqluñ nedür vücûdı k’ola sedd-i rāh-ı ‘aşk
Bārik-i riştedür ki ser-i şîre bağıldur
- 8 Mısr-ı ‘ademde müftî-i bîgāne āşinā
Vaḥşî gāzallar gibi zencîre bağıldur
- 9 İtmez duḥûl bîkr-i ma‘āniye Ḥāmiyā
Beñzer ki şevḥer-i kalem-i tîre bağıldur

9

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Elif ki bāğ-ı ḥurûf içre serv-i ḥoş-ḳaddür
Anuñ için şemer-i ‘ucmeden mücerreddür
- 2 Cünûd-ı ḥarf-ı hecāya elif sipeh-büddür
Öñünce ḥarbeli ḳavvāşî şüret-i medddür
- 3 O nā-ḥaleflere dāğum ki ebcedi bilmez
Tefāḥur itdügi dā’im dilinde ebceddür
- 4 Ne fā‘ide ḥazef-i bed-güher virürse eger
Ebüm zümürüd-i ḥaḳrā cedüm zeberceddür
- 5 Kemāl-i gāflet ile cāḥil oldı zindeye gör
Dil-i füsürdesi meyyit derünı merḳaddür

- 6 Olur mı mürşid-i ğayr-ı reşīde cennet mülk
Egerçi vaqf-ı velī vaqf-ı ibn-i erşeddür
- 7 Egerçi hūbdur esbāb-ı hūsni ser-tā-pā
O kāküli siyehi cümleden ser-āmeddür
- 8 Qapılma ehl-i nifākuñ kelām-ı dil-keşine
Ki cümle sözleri tağrīrdür hoş-āmeddür
- 9 Egerçi devlet-i ‘irfāna hamd ider qatı çok
Velī bu ni‘ met-i ‘uzmāya Hāmī Aħmed’dür

10

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Zann itme kim ol āfet-i gülgün abalıdür
Düşmiş vücūda ‘aksi anuñ rüy-ı alıdur
- 2 Evvel baqışda āteş-i Nemrud’a atdırup
Süzān iden Hālil-i dili bir Ruhalıdur
- 3 Şarf eylesün dilerse anı sīm-i hañçere
Naqd-ı hayātımız o mehüñ kendi mālıdur
- 4 Çin-i ğazabla ‘āşıkā baqsa ‘aceb degül
Zirā diyār-ı hūsne o şeh şimdi vālidür
- 5 Āğuş-ı vaşla çek hemān o şūhı Hāmiyā

Girse miyān-ı hāleye ol meh kemālidür

11

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Olursa rif' atimüz kākül-i siyāhı kadar
Bizi o ğāliye-mū istemez günāhı kadar
- 2 Ne ' arz ider baña çerh-ı dağal meh ü mihrin
Yanumda raġbeti yoğdur fülüs-ı māhi kadar
[MK1-45b], [MK2-36b]
- 3 ' Aceb mi itse ħired ehli reşk-i nādāna
Ki ehl-i hūşuñ olur renci intibāhı kadar
- 4 Kim olsa rāhat-ı ser şāhide tāt-ı zerüñ
Olur mı kadri gedānuñ nemed külāhı kadar
- 5 Virüp irādelerin dest-i āħire şimdi
Zamāne şāhları şatranc-ı şāhı kadar
- 6 Medār-ı kevkebedür māha keşret-i encüm
Olur mehābet-i şeh mevkib-i sipāhı kadar
- 7 İderdi tūñ-i ebkem hezārı dem-beste
O şūh olaydı suhen-gū eger nigāhı kadar
- 8 Yağardı nüh felegi bir nefesde ' aşık-ı zār
' Ulüvv-i himmeti olsaydı dūd-ı āhı kadar

2b yoğdur] yoğ MK1

3a ħired ehli] ħired-mend MK2

5b şāhlar] şāhı MK1

- 9 Bilür celâdet-i Hâk hıyâm-ı çerhi gören
Ki şeh-r-yârũ olur kıadri bâr-gâhı kıadar
- 10 Umür-ı âhirete ehl-i zeyğ-i nâdânuñ
Olur vesâvisi efzũnter iştibâhı kıadar
- 11 İder mi sicni taleb hacle-i Züleyhâ'da
İdeydi Yūsuf eger câha meyl câhi kıadar
- 12 Bu gũne kıalmaz idi yirde Hâmiyâ 'aşık
Olaydı rağbet eger kehribâra gâhi kıadar

12

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Gönül çeh-i zekânuñ yâr-ı cân kıyâs eyler
Kemîn-i reh-zeni cây-ı emân kıyâs eyler
- 2 Şu' ũd-ı bâm-ı kemâle heveslenür herkes
Sütür-ı şî' r-i teri nerd-bân kıyâs eyler
- 3 Gören o seng-dili hânde-rîz ü cilve-nümâ
Metâ' -ı vuşlatını râyegân kıyâs eyler
- 4 Dehân-ı zaħm gibi hânde-nâk kıan yudunur
Gören küşâde güli za' ferân kıyâs eyler
- 5 Beni görenler o gül çehrelerle ey Hâmî

9a celâdet] celâlet MK2

3a ü]- MK2

4b za' ferân] zağferân MK2

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Keser mi var sözi şemşir ile gılāfi kadar
Kişi ayağın uzatmak gerek lihāfi kadar
- 2 Cihānda zāhid-i ' aqreb-nihād u kec-revişüñ
Begendigüm işi yok bizden inhirāfi kadar
[MK1-46a], [MK2-37a]
- 3 Olunca ruşsat-ı nezzāre dil vişāl ister
Su'āle kāni' olur mı gedā kifāfi kadar
- 4 Şikāf-ı zahma kāfūr açar iken ey hūnī
Senüñ yanunda cidāruñ degül şikāfi kadar
- 5 Lebüñ haţ-āver iken la' l-i yārdan hoşdur
Virür bu köhne meyüñ derdi neş'e şākī kadar
- 6 Toyardı ni' met-i vaşla gürisne çeşm-i ümīd
Olaydı va' dine şādık o meh hilāfi kadar
- 7 Şağın ki hūblaruñ her hişāli hūb olmaz
Olur mı her dem-i āhūda būy-ı nāfi kadar
- 8 Kemāl-i kudretine şāni' üñ delil olmaz

2a u]- MK2

4a açarken] iñerken MK1

5a la' l-i yārdan] la' l ü bādeden MK2

6a Toyardı] Toyar mı MK2

7a hişāli] hişābı MK1

- ‘ Anāşıruñ biri biriyle iḥtilāfi ḳadar
- 9 Kerīme mücrimüñ inkārı cürm-i dīgerdür
Olur mı tevbe günahkāra i‘ tirāfi ḳadar
- 10 Olurdı ehl-i suḥen mu‘ teber bu kār-gehüñ
Olaydı şı‘ r-i teri bāḳī şı‘ r-i Bāḳī ḳadar
- 11 Ḥadīş-i emşeli fikr eyle kāmilüñ Ḥāmī
Olur belāsı kemāl ile ittişāfi ḳadar

14

Mefā‘ ilün Fe‘ ilātün Mefā‘ ilün Fe‘ ilün

- 1 Yüzün egerçi tevāzu‘ la mı ayağa sürer
Şerefle başa çıkar neş’esi dimāğa sürer
- 2 Güzer güzer ki ğamze-kede ‘ aşık-ı müflis
O ḳanına şuşamış görünen bıçağa sürer
- 3 Bu nīm-mest ü bu bed-mest hiç dimez sākī
Ḥarīf-i bezm-i meyi cümle bir ayağa sürer
- 4 Ğulām-ı himmet-i pervāneyüz maḥabbetde
Ki yana yana yüzüñ dāmen-i çerāğa sürer
- 5 Cinān maḥall-i iḳāmet cesed diyār-ı sefer
Cihānda ḫalkı yemeklik idüp ḳonağa sürer

10a Olurdı] olur mı MK2
3a u]- MK2, ḫic]- MK1
5a cesed] ‘adem MK2

- 6 Selāmuna tūranı pāy-māl idüp çep ü rāst
O şeh semendi gehi şola gehi şağa sürer
[MK1-46b]
- 7 Uşul ile yūri t̄anbūr gibi perdede ol
Şaşın ki muṭrib-i meclis elin kulağa sürer
- 8 Tayanma vaḥşetüne seng-i ta‘ neden ḥazer it
Meded il atdığı taş ey perī irağa sürer
- 9 Bahār irişdi şabā şan ocağ çavuşlarıdır
Eyālet-i çemeni ḥayme-gāh-ı bāğa sürer
[MK2-37b]
- 10 Dirīğ-ı cīfe-i dünyā-yı dūn için Ḥāmī
Hümā-yı evc-i şeref rüyı pāy-ı zāğa sürer

15

Mefūlü Fā‘ ilātü Mefā‘ ilü Fā‘ ilün

- 1 Çeşmüm ki nağş-ı pā gibi cānān yolındadır
Deryūze-gerlerūñ yiri sulṭān yolındadır
- 2 Manī‘ olur mı pūşış-i müjgān sirişke
Beñzer şu hār-zāre ki tūfān yolındadır
- 3 Ol şeh-yār-i kişver-i ḥüsñüñ kudūmına
‘ Āşık iderse cānını kurbān yolındadır
- 4 İtmiş o şūḥ ‘ azm-i reh-i ḥāne-i raķīb
Ḥayf ol perī güdāza ki şeyṭān yolındadır

6b semendi] semendini MK1, gehi] geh MK1
8a vaḥşetüne]- MK1

- 5 Mülk-i dili ğam eylese tārāc ‘aceb midür
Bir kıaryedür ki ceyş-i firāvān yolındadır
- 6 Dil reh-güzār-ı dilbere yolsuz niçün çıkar
Ol mest iderse ħāk ile yeksān yolındadır
- 7 Nā-refte bir reh açdı yine nevk-i ħāmesi
İtse nazīre Ĥāmī’ye yārān yolındadır

16

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Açan zaĥm-ı derūnum girye-i bādāmdur demdür
Beni rüsvā kıılan bu dīde-i bed-nāmdur nemdür
- 2 Buyur luř it diyü karşında yer göstermedin kaşduñ
Meger ey āhū-yı vaĥşī bize ikrāmdur demdür
- 3 Mümeyyiz kıavl-i zü’l-vecheyne besdür meşreb-i kıā’ıl
Eger meddāĥ ise medĥ itmedür zemmāmdür zemmdür
- 4 Ruĥ-ı gülgün-ı sāġar şanma ey mest-i mey-i vaşluñ
Meger cām-ı gül-i ter kıābil-i āşāmdur şemdür
- [MK1-47a]
- 5 Zuhūr-ı ĥař-ı dil dildārı nerm itmiş saña müjde
Degül Ĥāmī nüvīd-i dil-güşā peygāmdur ġamdur

2b ey]- MK2

3b meddāĥ] medĥ MK2

4a vaşluñ] vuşlat MK2

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Āşıka ol meh düçār olsa kaçār pehlū virür
H^vāb için ağıyāra bālin istese zānū virür
- 2 Mağşadı luṭf olsa ' uşşāka gelür yüz gösterür
Ol nihāl-i ' işve gülden şoñra şeftālū virür
- 3 Sākī-i bezmüñ helāk-ı vaz' -ı nā-bercāsıyam
Baña öpdürmez ayağın ğayra ol meh rū virür
[MK2-38a]
- 4 Yād-ı zülfünle cünün deşinde āh u giryeden
Ol kadar kim şāh-ı āhū sünbül ü şeb-bū virür
- 5 Şöyle ' āşık kişidür ol bī-emān kim Hāmiyā
Günde biñ kez ğamze-i hūn-rizine bağ şu virür

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Vişāl nādir olur hecrūñe yapışmalıdır
Lehīb-i nār-ı firāka yanup alışmalıdır
- 2 Tevāzu' ile zemīne egerçi düşmelidür
Bülend olup gül-i mihre seri irişmelidür
- 3 Muqallid-i yed-i beyzāsı olduğın ol māh

1b ağıyāra] ağıyār MK1

2a gelür yüz] gülüryüz MK2

2b ' işve] şive MK2

3a bezmüñ] bezm MK2

5b kez]- MK2

Duyarsa pençe³-i hürşid ile olaşmalıdır

4 o a^c nı rind-i mey-āşāma zāhidā yoksa
Senüñle bir gün olur bōrkümüz arışmalıdır

5 Ledīğ-i devlet-i dünyā abarsa itme^c aceb
Ki niş-i hurde³-i zenbūr-ı cāh şişmelidir

6 Muaddem itdügi cevruñ ider mükāfātın
Gelince rüyına a yār ile onuşmalıdır

7 Eger ekişmeye bir kimse bulmasa vā^c iz
O tünd-ū yaasıyla hemān ekişmelidir

8 aıtma şem^c ile pervāne soħbetin ey bād
Bu gice ol iki asret gelüp avuşmalıdır

9 Bizi firāğ-ı ruħuñ itdi kehrübā gibi zerd
Senüñle ülfeti a^c üzre öp ekişmelidir

10 Bu tıfl-ı kūrre-i nev-izdür henüz ey dil
Sürin-ferbih olup her yeri gelişmelidir

[MK1-47b]

11 Güneş ziyāsı sefer renci istemez āmī
Sükūt-ı noka-i vāħidle āmı pişmelidir

3b Duyarsa] uyarsa MK2, pençe-i]- MK1

7a bulmasa] bulmaz MK2

9a ruħuñ] ğamuñ MK1, kehrübā] kehr-bār MK2

10a Bu] Ol MK1

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ehl-i dil ārām ider her kande kim raġbetlenür
Gāh olur ġurbet vaṭan gāhī vaṭan ġurbetlenür
- 2 Ṭab^ç-ı rüşen şu^ç le^ç-i aşkıyla germiyyetlenür
Ḥāne^ç-i fānūs tāb-ı şem^ç ile zīnetlenür
- 3 Rişte-i ġamdan teḥāşi eylemez erbāb-ı ġam
Ḥāme-i mū müydār olduġça cem^ç iyyetlenür
- 4 Dil nice tāb-āver olsun tābiş-i ruḥsāruña
Ḳālīb-ı bī-rūḥ iken āyīneler ḥayretlenür
- 5 Pāk-ııynet kūşe-i ġurbetde h^vār olsun mı hiç
Gevher āġūş-ı şadefden dūr olur kıymetlenür
- 6 Ḥadd-i evsaṭ veş olur sākıṭ u sābiṭ şanma kim
Nāme^çye izzetlü taḥrīr itmeden izzetlenür
- 7 Ālem-i kevn ü fesāduñ iġtizāsı böyledür
Nev-resuñ bāzārı rāyic nev-ḥaṭuñ ḥalvetlenür
- [MK2-38b]
- 8 Eylerüz bir bārgāha ilticā kim dā'imā
Sāyesinde zümre-i ehl-i hüner rāḥatlanur
- 9 Öyle bir bāb-ı menī^ç ü'l-cāre itsek intisāb

1. beyt MK2'de yer almamıştır.

3b mū]- MK2

5. ve 7. beytler MK2'de yer almamıştır.

Çerh-i gerdün üstüne eyā niçe şavletlenür

- 10 MİR-i ‘ālī rütbe kim haşmetle ednā bendesi
Devlet-i Qārūn’a nāz eyler Cem’e naḥvetlenür
- 11 Köprüli gülzārınun bir gönçe-i neşküftesi
Büy-ı luḥfiyla meşām-ı ehl-i dil ‘ıḥretlenür
- 12 Āb-ı iḥsānı revān oldıqça bāğ-ı ṭab‘ uma
Gönçe-i nazmum ṭarāvet-yab olur behcetlenür
- 13 Bir eli yufqa teşebbüs itse zeyl-i luḥfına
Bāzū-yı baḥt-ı siyāhı saḥt olup kuvvetlenür
- 14 Rezmgehde berq-i şemsīri k’olur germ-iştihā
Qahramān pīrāmeninden geçmege heybetlenür
- 15 Sürh-ser qanıyla Īrān’ı kıızıl ırmāğ ider
Kīn-i aşḡabıyla kim ser-germ olup ḡayretlenür
- [MK1-48a]
- 16 Kām-baḥşā ol suḡen-sencüm ki cevri dehr ile
Ḥāṭır-ı işkeste ‘irfānum kadar zaḥmetlenür
- 17 Āstān-ı midḡatün olmış fesān-ı ma‘ rifet
Rüy-ı māl itdikçe şemsīr-i zebān ḥiddetlenür
- 18 Ṭālib-i dil-ḡasteye ta‘ līm-i qānūn eylesem

9a menī‘ ü’l-cāre] menī‘ ü’l-cāha MK2

9b Çerh] Şir MK2, niçe] niçün MK2

12b olur] olup MK2

Her işāratum şifā-yı şadr olup hikmetlenür

- 19 Da^ç vi-i i^ç cāz idersem sözde işbāt eylerüm
Şāhidüm levh ü kalem şî^ç r-i terüm hücetlenür
- 20 Tācir-i bender-geh-i iqlīm-i nazm olsam n'ola
Nev-ķumaş-ı şî^ç r ile mir'at-i dil şūretlenür
- 21 Muṭrib-i bezmümdür ol düşīze ma^ç nā kim müdām
Ḥacle-gāh-ı aql-ı evvelden kaçır^ç ismetlenür
- 22 Mün^ç imā vācib-edā-yı şükr-i in^ç āmuñ dile
Vaşf-ı pākūñ gerden-i endīşüme zımmetlenür
- 23 Ṭālî^ç oldıķça süheyl-i medḥ-gāh-ı sīnede
La^ç l-i nazmum Ḥāmī reng-āmiz olur ḥamretlenür

20

Mefā^ç ilün Fe^ç ilātün Mefā^ç ilün Fe^ç ilün

- 1 Naşīb şāḥibini bulmağa bahāne arar
Sebeb bu ki gedā rızķını ḥāne ḥāne arar
- 2 Egerçi rızķı anı bulmağa bahāne arar
Niçün gedā tolaşup anı yana yana arar
- [MK2-39a]
- 3 Şebāne şoḥbeti murğ-ı seḥerle tuymağ için

19b Şāhidüm] Şāhid MK2

20a olsam] olsa MK2

21a bezmümdür] nazmumdur MK2

22a dile] n'ola MK2

1b bu] nedür MK2, rızķını] rızķı MK2

Dehān-ı gönçe-i şebnem ne nāzikāne arar

4 Ola muṭābıḳ-ı ḫayrū'l-umūr o saḫḫa
Temāyül itmeye dil dilber-i miyāne arar

5 Ne tünd-ḫū ola ḡāyet ne pek mülāyim ola
Göñül kemer gibi bir dilber-i miyāne arar

6 Ḥayāl-i yāri görüp şaḫn-ı sīnede didi dil
‘ Aceb diyār-ı vefāda bu bī-vefā ne arar

7 Gelince ḫaṭ ruḫ-ı dildāra geldi sīneye dil
Görünse zūlmet-i şeb murḡ-ı āşyāne arar

[MK1-48b]

8 Arar mı maṭlab-ı a‘ lāyı dūn-ı himmet olan
Ararsa ḡāhī arar daḫı kehrübā ne arar

9 Göñül şifā-yı marāz kimden olduḡın bilmiş
Ne hüner-bā ṭaleb eyler ne rāziyāne arar

10 Ayaḡın öpmege gülşende cūy-ı eşk-i terüm
O serv-ḫaddi varup sū-be-sū revāne arar

11 Eger seni aramaz söyle ey gözi āhū
Gezer zaḡar gibi aḡyār cā-be-cā ne arar

12 Ola mişāl-i gül ü āftāb-ı jāle gibi
Göñül ḫapılmaya bir dilber-i yegāne arar

8. beyt MK2’de yer almamıştır.
10b sū-be-sū revāne] yāne yāne MK2

- 13 O da benüm gibi bilmem dilini eyledi kem
Ki mü-be-mü küre-i zülf-i yâri şâne arar
- 14 Gelür mi hâtırâ ʿ işret maḥall-i mehlikede
Olinca murğ-ı giriftâr şanma dâne arar
- 15 Gelür gider o perî ḥalvet-i derûna nihân
Fezâ-yı âyinedür bunda naḫş-ı pâ ne arar
- 16 Seni arar var mı bezm-i yârda bilmem
Hele bizi ne şorar var Ḥâmiyâ ne arar

Ḥarfü'z-zâ

21

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 İki meh-pârenüñ bir dilde ʿ aşkı dil-nişin olmaz
Müsellemdür ki bir gözde iki merdüm mekîn olmaz
- 2 Muḫîm-i şavmaʿ a Allah için ʿ uzlet-güzin olmaz
Dil-i nādânı şayda bundan aʿ lâ bir kemîn olmaz
- 3 Baña hiç nefis-i emmârem gibi sūʻ-i qarîn olmaz
Bu düzd-i ḥâne-ginüñ kimse mekrinden emîn olmaz
- 4 Gelür ḥatṭ rûy-ı yâre ḥüsnini bî-iʿ tibâr eyler
Zamân-ı nekbetinde zâlime kimse muʿ in olmaz

13a kem] veh MK2

16a var mı] ola mı MK2

3b mekrinden] destinden MK2

- 5 Başiret-i dūrbīn olmaḡ gerek fikr-i ‘avāḡıbdā
Başar-ı a‘ māl-i ālāt ile yoḡsa dūrbīn olmaz
[MK2-39b]
- 6 Nişān-ı intiḡāb olmaz ser-ā-pā nüṣḡa pāk olsa
Anıñçün ba‘ zı gül-ruḡlarda ḡāl-i ‘anberīn olmaz
- 7 Şadef-āsā ḡabūl-i feyze isti‘ dād lāzımdur
Ki her mevzi‘ de nīsān ḡaṡresi dürr-i ṣemīn olmaz
[MK1-49a]
- 8 Teḡāşi itmek ister ḡoş-ḡiṣālūñ inḡirāfından
Cihānda var mıdur bir nīk-ḡū ḡalbinde kīn olmaz
- 9 ḡırāş-ı sīneden olsa ‘aceb mi bir güher sālīm
Ki her bir rīze seng-i nā-tirāşide nīḡin olmaz
- 10 Pelīd-i saḡt-rūya kendüden bir saḡt-rū lāzım
Ki hīç bir seng-i şa‘ b elmās zaḡmından emīn olmaz
- 11 Zer ü gevher dībinde cem‘ olur dirīne ‘ādetdür
Ki engüşt-i pesīnūñ ḡayırıda engüştērīn olmaz
- 12 N’ola olsa raḡīb-i kec-nihāduñ bünyesi muhkem
Binā-yı tāḡ-ı ‘ālī güc bulunmazsa metīn olmaz
- 13 Görüp ezḡār-ı ḡüsnūñ nüṣ-ı la‘ l-i yārdan şordum
Didi ol āfet arı her çīçekden engübīn olmaz

7b her]- MK2

9b Ki her] Güher MK2

10a saḡt-ı]- MK2, saḡt-ı rū lāzım] saḡt lāzımdur MK2

- 14 Nebātatuñ daḫı a^ç lāsı miḫnetden degül ḫālī
Ki pīç ü tābdan vāreste hergiz dār-ı çin olmaz
- 15 Ṭayanmaz miḫnete me[’]lūf olanlar lezzet-i ^çıyşa
Neyistān-ı cihānda ney-şeker-i nāy enin olmaz
- 16 Kelām-ı ğayrıdan Ḥāmī suḫende intiḫāl itmez
Bu münbit arzda erbāb-ı ḫırmen ḫūşe-çin olmaz

22

Mef^ç ülü Fā^ç ilātü Mefā^ç ilü Fā^ç ilün

- 1 Pür-gūluḫ itme nāle vü zāruñ kes istemez
Ey ^çandelīb o gül uyumuşmuş ses istemez
- 2 Erbāb-ı cāha cūd gerek nākes istemez
Cevr ile cūd nākesi hiçbir kes istemez
- 3 Güft u şenīdüñ ebkem olur tercemānları
A^ç mā ile mücāleseti aḫras istemez
- 4 Virmez ^çaşır-i nevmi dirine neş[’]esin
Maḫbūb daḫı mey gibi pek nevres istemez
- 5 Çirk-i derūnı bāde-i ^çirfān nazīf ider
Ġusl-ı cenābet-i dil için mıḫtas istemez

14b ü]- MK2

16a intiḫāl itmez] intiḫāb olmaz MK1

16b erbāb-ı ḫırmen] erbāb-ı ḫırs MK1

1a Pür gūluḫ] Pür-gūluḫ MK1

3a u]- MK2

- 6 ‘İsî gibi mücerred olur rif’ at isteyen
Gılmân-ı Türk cāriye-i Çerkes istemez
- 7 Jülîde mûy-ı ser yeter ‘abdâl-ı ‘aşka tâc
Çağmağlı bend-i şarığı n’eyler fes istemez
[MK1-49b], [MK2-40a]
- 8 Dü rûze bâğ-ı dehrde ‘ârif çü müşk-i bîd
Peşmîne ile kâni’ olur atlas istemez
- 9 Uğratma bezme zâhid-i süflî ‘tabî’ atı
Bu şâh-bâz lânesidür kerkes istemez
- 10 Kõovsañ gider mi rişte-i ihsâna bend olan
Murğ-ı dile kerem gibi bir mağbes istemez
- 11 ‘Ârif mişâl-i şekl-i kirî yek-cihet gerek
Bâlâ vü zîr pāye pîş ü dil-pes istemez
- 12 Bir Āmidîyye dilberi ister mi dil dedim
Gösterdi lehcesin didi ister bes istemez
- 13 İtfâ-yı nâr-ı cû’ ider ey fağr-ı nân-ı huşk
Tennûr-ı mi’ de et’ ime-i enfes istemez
- 14 Hâmî bu nazm-ı tâzenüñ ister nazîresin
Yüz kes bahâne eyleseler üz kes istemez

6b u]- MK2

8a Dü] Deh MK1, müşk-i bîd] huşk-ı bîd MK1

13a fağr] nefes MK2

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Añlayan 'ālemi taḥşiline zaḥmet çekmez
'Āqıl olan kişi āb üstine şüret çekmez
 - 2 Rüşenā tıynet olan ḥ^vār-ı ğurbet çekmez
Mihr-i tebdil-i burüc itmede zaḥmet çekmez
 - 3 Ne kadar dāfi' -i endüh ise hoş-meşreb ise
Yārsız bāde-i gül-fāmı ṭabī' at çekmez
 - 4 Çāk çāk itmez ise tışe-i 'afvuñ yā Rāb
Günehüm kühını mizān-ı 'adālet çekmez
 - 5 Mekteb-i 'aşqda dil tıflı ḥatā itmeyicek
Bināğuşuñ sebağ-āmuz-ı hidāyet çekmez
 - 6 Mey-i 'aşquñ ne ḥumārı ne şadāsı çekilür
Böyle bir cāmı çeken şoñra nedāmet çekmez
 - 7 Kişi tavrıñ gözedüp olmasa ḥadden ḥāric
İntifa' itmez ise bāri mazarrat çekmez
 - 8 Çekilür nesne degül ğuşşa-i devrān yoksa
Rind bir neş'e içün sākıye minnet çekmez
- [MK1-50a]
- 9 Hāmıyā ḥātem-i bī-faşş gibidür hāle mişāl
Kim ki āğuşına bir māh kıyāfet çekmez

2. ve 6. beytler MK2'de yer almamıştır.
5a dil tıflı] ol tıfl MK2

H̄arfü'ş-şin

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Leb-i dil-dāre revnaḳ cūşış-i tebhāleden gelmiş
O gülberk-i tere tāb u ṭarāvet jāleden gelmiş
- 2 Gören püskürme ḥālin rüy-ı alında o şūḥuñ dir
Benekli bir ḳumāş-ı tazedür Bengāleden gelmiş
- 3 İder irāş-ı şöhret fer' -i zībā aşl-ı nāçize
Beyāzuñ irtifā' -ı ḳadri ḳat ḳat lāleden gelmiş
[MK2-40b]
- 4 Ruḥ-ı sākī gül-i şād-āba dönmiş neş'e-i meyden
Bu tāze āb u tāb ol āteş-i seyyāleden gelmiş
- 5 Şaḳın bu kār-ı nā-hem-vār ile şöhret pezīr olma
Hemīşe sū' -i zıkr-i Sāmīrī gūsāleden gelmiş
- 6 Görüp ol gül-ruḥuñ destārın ilde bī-ḳarār oldum
Dile ser-keştelik ol şu' le-i cevvēleden gelmiş
- 7 ' Aceb kim ḥalkā-i āgūşdan yār ictināb eyler
Kemāl-i kevkebe görmez mi māha hāleden gelmiş
- 8 İder āh u fiḡān erbāb-ı ' aşḳı mu' teber Hāmī
Hezārā gülşen-i ' ālemde raḡbet nāleden gelmiş

2. ve 3. beytler MK2'de yer deḡiştirmiştir.
8a u]- MK1

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 ' Ākil bu bāğa hārsitān-ı fenā dimiş
Gül-rü küşāde ğonce hezār āşinā dimiş
- 2 Hübāna yoĝ zamānede ehl-i vefā dimiş
Var ise ger mürāhene itmiş riyā dimiş
- 3 Mecnūn iderse Leylī'ye ger tōhmet-i vefā
Yabāne söylemiş güzelim nā-sezā dimiş
- 4 Zannum bu ğālība ki ' ademden kināyedür
Her kim ekābirüñ nazaruñ kimyā dimiş
- 5 Ser-keştedür hemişe dehen-bāz-ı rāz olan
Bu remz-i ' ārifede dehen-i āsiyā dimiş
- 6 İncitme naĝd-i cānı virirüz ey meh tamām
Var mı metā' -ı hüsnüñe noĝşān bahā dimiş
[MK1-50b]
- 7 Bir bir müsemmeātına esmā-ı vaż' iden
Ma' düm-ı ħarfüñ adına cūd u ' aţā dimiş
- 8 Yāre diyince tır-i ğamuñ geĝdi cānuma
Gör şimdi ħāl-i vaşlı mużi-mā-mużi dimiş

2a Hübāna] Hübānda MK1

4a ki]- MK1

4b nazaruñ] nazarın MK2

5b ' ārifede] ' ārifāne MK2

6a cānı] cān MK1, virirüz] virür MK1

7b Ma' düm-ı ħarfüñ] Maĝrūr devletüñ MK1

- 9 Dünyā-yı dūniñ añla kemāl-i denā 'etüñ
Kim halk iden mezemmet idüp bî-vefā dimiş
- 10 Hengām-ı haṭṭı yādına gelmez mi ol mehüñ
'Uşşāka bulmasun sitemümden rehā dimiş
- 11 Haḫḫuñda Ḥāmiyā 'acabā ḫankı bed nefis
Bir ḫadr bilmeze olasin mübtelā dimiş

26

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Bizi aḡyār veş ālüde bed-meşreb ḫiyās itmiş
İşitdik bezme teşrif itmeden ol meh ḫirās itmiş
[MK2-41a]
- 2 Kibāruñ naḡresi iksir dirler şimdi ḫalb olmuş
Zer-i iḫsānuñ altun adını bunlar nüḫās itmiş
- 3 Nedür dildāra ki zālim bu ḫün-rizāne cünbişler
Günahkār olmamış bir buse senden iltimās itmiş
- 4 Ruḫından buse-çin ol sāye-i zülfinde ārām it
Ma' aş itmiş nehāri Haḫ bize leyli libās itmiş
- 5 Miyān-ı ḫ^vāb-ı bî-dārīde tiryākī-şifat şimdi
Bizi sızdırmış afyon-ı gam irāş-ı nü' ās itmiş
- 6 Mey-āşāmāna virmiş leblerinden buserler sāḫi

8b ḫāl-i vaşlı] ḫāşılı ki MK2

1a bed meşreb] meşreb-i bed MK2

2a iksir dirler] iksirdür dirlerdi MK2, şimdi]- MK2

4a zülfinde] luḫfında MK2

Yaşıdırmış o rümmānī meyyūñ nuqlūñ kirās itmiş

- 7 Delil-i rāh olup ān-est nāra nūr-ı ʿirfānı
Kelīm-i hāme gelmiş Ṭūr-ı dilden iktibās itmiş
- 8 Maḥall-i feyż idi fevvāre-i kilik-i hüner evvel
Dirīgā seyl-i ğam taḥrīb-i mecrā-yı ḥavās itmiş
- 9 Ne mümkindür iḳāmet mezraʿ-ı ʿālemde ey Ḥāmī
Hilālūñ çerḫ-i diḫḫān keşt-zār-ı ʿömre dās itmiş

27

Ḥarfü'l-fe

Mefʿülü Fāʿilātü Mefāʿilü Fāʿilün

- 1 Çespān mekān-ı gerden-i yāre mekīn zülf
Sīm üstine sevād-ı zamān u zemīn zülf
- 2 Olsa ʿaceb mi ğavṭa-ḫ^vār-ı ğam karīn zülf
Baḥr-ı siyāh mevcidür çin çin zülf
- [MK1-51a]
- 3 Şıdḫ ile dāmenin ṭutanı kām-yāb ider
Üstād-ı Kaʿbedür tuttuḫ ʿanberīn zülf
- 4 Olmuş rifāʿi tekyesine şeyḫ-i şuʿle-ḫ^vār
Pür-nār u pür-şerār u yesār u yemīn zülf
- 5 Kehfü'l-emān rehzen-i nāz ol çeh-i zekān

7a rāh] nār MK2

8. beyt]- MK2

4b u]- MK2

Me`vā-yı Şirvan H̄otendür kemīn zūlf

- 6 Hem-ser olur mı tāzelere nāqıṣāt-ı zen
Kākül degül mi rütbede bālā-niṣīn zūlf
- 7 Mümkin mi ide ṣu`le-i ruḥsāruñ üzre cā
Sihr itmeseydi hindū-yı āteṣ-niṣīn zūlf
- 8 Müṣgīn tınābı aşdı resen çāh-ı Bābil'e
Hārūt-ı fitne oldu giriftār-ı çīn zūlf
- 9 İtmiş hezār `āşıq-ı şeydāyı ser-keṣ
Bir mūya beste cādu-yı sihr-āferīn zūlf
- 10 Şān tel kafesde bir gıceci `andelībdür
Şevk-i ruḥuñla dil olalı hem-niṣīn zūlf
- 11 H̄āl-i siyāh şanma bināgūṣ-ı yārda
Mehtāba şaldı nāfesin āhū-yı çīn zūlf
- [MK2-41b]
- 12 Sīmin `amūd-ı şubḥdur ol gerden-i sefid
Üstinde ḥayt-ı esved-i fecr-i pesīn zūlf
- 13 Rūṣen olur mı baḥt-ı siyāhum gibi eger
H̄urşid-i maḥşer olsa da der-āstīn zūlf
- 14 Elden çıkarma başa çıkar kārı sa`y ile

5b H̄otendür] fitendür MK2

7a ruḥsāruñ] ruḥsārın MK1

8b oldu] olurdu MK2

Ḥāmī girerse destüñe ḥablü'l-met'in zülf

28

Ḥarfü'l-kāf

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 O mäh-ı nev-rese hengām-ı ḥaṭṭda hem-niş'in olduḡ
Ḥazān vaḡtinde biz ol gülbin-i nāza ḡar'in olduḡ

[MK1-51b]

2 Bizı müstaḡnī-i dehr itdi ey şūḡ ülfet-i çeşmüñ
O deñlü nāz ile ālüde olduḡ nāzen'in olduḡ

3 Zihī efsūs-ı āḡir iller aldı gevher-i vaşluñ
Biz ey baḡr-i melāḡat lāyıḡ-ı çin-i ceb'in olduḡ

4 Ciger ḡüniyle ḡāşıl nāfe-i ḡoş büyı n'eylersüñ
Görüp müşḡin ḡaṭuñ müstaḡnī-i āḡü-yı Çin olduḡ

5 Elinde ḡāme çün mār-ı siyeh pür pīç ü tāb olmış
Bu zīver-tab' ile biz Ḥāmiyā sıḡr āfer'in olduḡ

29

Me' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

1 Ḥüsn-i nazarla 'āşıḡ-ı endüh-ı kīne baḡ
Aḡyāre baḡdıḡuñ gibi ol dil-ḡazīne baḡ

2 Nergis gibi tefekkür idüp aşl-ı merci' üñ
Aç çeşm-i i' tibāruñı dā'im zemīne baḡ

2a şūḡ] ḡūş MK2

4a neylersüñ] neylerler MK1

- 3 Mîzân-ı ‘adl ile çıka gör başa sa‘y idüp
Canbâz-ı şer‘ kurdığı ħablü’l-metîne baq
- 4 Dâmâd-ı tab‘ı eyleme ‘aynen merd isenñ
Hem-vâre bikr-i ma‘na nâz-ı kemterîne baq
- 5 Nezdiki dūr dūrı yakĭn görmede mūdām
Beñzer nigāh-ı yâre hemān dūrbîne baq
- 6 Görmez o mihr-i şeb-pere veş gözlerünñ senünñ
Zāhid benüm gözümle sen ol nāzenîne baq
- 7 Yutmuş ħibāl-i naẓmını hep sihr-gūlarunñ
Ef‘î-i kilik-i Ĥāmî feyz-i āferîne baq

30

Ĥarfü’l-kāf

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mest-i ‘aşq itdi bizi ruhsāresi bir kimsenünñ
Bādeye olmuş bedel nezzāresi bir kimsenünñ
[MK2-42a]
- 2 Şormağa ħācet mi var ħāl-i dil-i āvāresin
Hem-demī hem oldıgum ġam-ĥ^vāresi bir kimsenünñ
- 3 Rūyına ħaṭ geldi qaldı dest-i derhemsün tehi
Oldı kesbī el kiri yüz qarası bir kimsenünñ
- 4 Tır-i ġamzeñ zūlf-i müşg-bank ile bend itdünñ meger

3a qaldı] oldı MK2

3b Oldı] Oı MK2

Kim oñulmaz hayli demdür yāresi bir kimsenüñ

5 Hāl-i ruhsār-ı ʿaraḳ-rīzinden añla ṭālī ʿüm
Nicedür gör şābit ü seyyāresi bir kimsenüñ

6 Yoluña şarf itdigüm hep naḳd-i eşk-i dīdedür
Var mıdır ey meh içinde pāresi bir kimsenüñ

[MK1-52a]

7 Göñlümi aldı topuzla Hāmiyā bir şeh-süvār
Zaḳm-dār itdi beni ḡaddāresi bir kimsenüñ

31

Mef ʿülü Fā ʿilātü Mefā ʿilü Fā ʿilün

1 Kim dir saña ḡaḳīḳat-i ḡüsnüñ mecāza çek
Ne ebruvāna vesme ne ruhsāra ḡāze çek

2 Nā-dāna yār-ı beyhūdedür çeşm-i bī-şu ʿür
Dünyāya ḡüyyiā didiler var cenāze çek

3 Sen nev-ʿ arūs-ı bāḡsın ey lāle dāḡuñı
Gösterme başı çadır-ı berk-i beyāza çek

4 Ancaḳ şarāb-ı köhne gerek bezm-i ʿ işretüñ
Sāḳī simāt-ı nuḳl-ı meyi tāze tāze çek

5 Baḳma metā ʿ -ı ʿ āleme meyl it ḳanā ʿ ate
Germ eyle ʿ iffet ile hemān çeşm-i āze çek

4a Tır] Zir MK1

7b beni] dili MK1

2a çeşm-i bī-şu ʿür] cism-i nā-şu ʿür MK2

5a it]- MK1

- 6 Kuhsār-ı ittifākda olmaz cidāl u cenk
Kebkūñ nuķūş-ı şadrını pehlū-yı bāza çek
- 7 Her bir hūlūş-ı ‘ arz idene itme iltifāt
Çadr-i ‘ ayārını mihek-i imtiyāza çek
- 8 Erbāb-ı ‘ izz ü cāh ile itme mu‘ āraza
Fulādı mūş dirse keser sen cevāza çek
- 9 Baḥā-yı vaşla üştür-i şevķ irgürür bizi
Muṭrib kaṭār-ı nağmeyi semt-i Hicāz’a çek
- 10 ‘ Arz-ı niyāz ile o perī belki şayd ola
Çekdikçe nāza sen anı dām-ı niyāza çek
- 11 Ser-keşlik itmesün dir iseñ hāmeden çıkar
Esb-i Harūn-ı nefsi nişib ü firāza çek
- 12 Zāhid kibāre şüret-i Haķ’dan zuhūr idüp
Bī-çāre sāde dilleri dā‘ im namāza çek
- 13 Her nā-şinās fāris-i hıyel olmaz gönül
[MK2-42b] Gülgün-ı kilik-i Hāmī gibi yeke-tāze çek

5b ‘ iffetle] nār-ı ‘ iffet ile MK2, hemān]- MK2

6. beyt MK2’de yer almamıştır.

10a perī] hümā MK1

11a hāmeden] hānede MK1

13b esb-i āl]- MK1

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Tutardı şem^ç -şifat gülşen-i ziyāsı gülüñ
Olaydı şu^ç le-i rüyuñdan iktibāsı gülüñ

- 2 Üfürmese başına goncenüñ nesim-i seher
Neden ruhuñla müsāvāt iddi^ç āsı gülüñ
[MK1-52b]

- 3 Serir-i gülşene çıkmış başında efser-i zer
Serinde var meger saltanāt hevāsı gülüñ

- 4 Meger ki bir şanem-i gül-^ç izāre urgundur
Müdām hün ile ālūdedür libāsı gülüñ

- 5 Ne deñlü hāzıķ ise n'eylesün tabib-i nehār
Hevā kapar şu alur dem-be-dem yarası gülüñ

- 6 Gehi gül-āb gehi gül-be-şeker olmağ ile
Bilindi būs-i leb-i yār itmiş recāsı gülüñ

- 7 O serv-ķadd bu gül-ruhlarıñ idüp tercih
Çemende cū ile çok geçdi mācerāsı gülüñ

- 8 Koyup ruhuñ gidicek seyr-i gülşene Hāmī
Hezāra gālib olur kaķķaha şadāsı gülüñ

Mefā' ilün Fe'ilatün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Niyāz cāmını şun yāri kandırincaya dek
Nişān-ı vuşlata tır at doқundırincaya dek
- 2 İder zamāne murād-engübīnini şīrīn
Gürūh-ı naḥl-ı belāya dadandırincaya dek
- 3 Hezār ḥūn-ı cigerler döker bu gülşende
Zamāne bir gülü ala boyandırincaya dek
- 4 Öpüp ayağını çok dökdi āb-ı rūy-ı niyāz
O serv-i cūy-ı sirişküm uzandırincaya dek
- 5 O meh pür eyledi gülmīḥ-i dāğ ile sīnem
Dile şaḥīfe-i mihri kadandırincaya dek
- 6 Bu āsiyāb-ı felek gūne gūne gerdiş ider
Dürüş-t-i dāne-i 'ömri ufandırincaya dek
- 7 Dolandırur bizi eṭrāf-ı ḥ'ān-ı vuşlatda
O şūḥ kelb-i raḳībe dolandırincaya dek
- 8 Hezār ḳal' a-i tezvīri fetḥ ider süfehā
Dükān-ı cism-i ḥabīşūñ donandırincaya dek

1a yāri] yāre MK2

3a döker] döküp MK2

5b Dile] Dilim MK2, mihri] mihre MK2

- 9 Ne āb u tāb döker h̄āke çeşme-i h̄ūrşīd
Serāb-ı deşt-i H̄icāz'ı şuşandırıcaya dek

[MK2-43a]

- 10 Düketdi Nābī sözi H̄āmī çend mışra' ile
Ne çekdi k̄āfiye bābın k̄apandırıcaya dek

34

Fā' ilātün Mefā' ilün Fā' ilün

- 1 Çine şāhib gedük midür zülfün
Yüz ü baş ser bölük midür zülfün
- 2 Tağıdup pāy-māl idersin anı
Düş-ı nāzükde yük midür zülfün
- 3 Halkasından ruhuñ nümāyāndur
La' l kaşlı yüzük midür zülfün
- 4 Müşk-bār oldı kārban-ı nesīm
Bu şeb āyā çözüc midür zülfün
- 5 Rişte-i āh ehl-i sevdādan
Derd ü ğamla örük midür zülfün
- 6 'Uğdesin dest-i şāne hāl idemez
O kadar celbe şuk midür zülfün
- 7 O da H̄āmī gibi perīşandur

Yoğsa yüzden düşük midür zülfün

35

[MK1-53a] **Ḥarfü'l-lām**

Mef^ʿülü Fā^ʿilātü Mefā^ʿilü Fā^ʿilün

- 1 Esrār-ı ʿ aşğ söyleyicek güft u gū degül
İksīr-i vuşlat eyleyicek arzū degül
- 2 Merd-i Ḥudā firifte-i reng ü bū degül
Bu gülşenün hezārı hezār arzū degül
- 3 Bir ḥāle uğradun gibi rengün beridedür
Ey lāle-ḥad bu gördigimüz reng-i rū degül
- 4 Raḥm it niyāz-ı vaşl ile dökdüm yüzüm şuyun
Bu āb-ı rūdūr ey yüzi gül āb-ı cū degül
- 5 Zāhid kelām-ı muhtaşar it ref^ʿ-i şavtı қо
İnşāf yoğ mı sende bu başdur gerü degül
- 6 Bilmem nedür bu gerdiş-i kec-devr-i nā-sezā
Ey āsiyāb-ı çerḥ bu evvelki şu degül
- 7 Çün ʿacl-i Sāmīrī nice bir şūfiyā ḥ^vār
Zikr-i Ḥudā bu ʿarbede bu hāy u hū degül

3a rengün] renk MK2

3b reng-i rū] reng u bū MK2

- 8 Zaḥm-ı mizāc-ı nāzūke sūd itmez i' tizār
Çāk-i zücāc-ı kâbil-i ḥayt-ı rüfū degül
- 9 Ğam rā'ic ol kadar ki gül-i za' ferān daḥı
Bir dem şafā-yı ḥātır ile ḥande-rū degül
[MK2-43b]
- 10 Eṭvār-ı yār kaddi gibi mu' tedilcedür
Pek nîk-ḥū degül ise pek kîne-cū degül
- 11 Ḥāmî olursa böyle esîr-i ḥumār-ı ğam
Ḥum-ḥāneler tehî ola cām u sebū degül

36

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Ger olmasa ' aşık ruḥuḥa al karanfil
' Arz itmez idi dāğını her sāl karanfil
- 2 Gül ḥasret-i ruḥsāruḥ ile rüy-ı pür āteş
Ḥāk-i kademūñ şevkine pā-māl karanfil
- 3 Uçmak dileyüp cennet-i kūyuñ hevesiyle
Pervāze gelüp açdı per ü bāl karanfil
- 4 Servî-i kad-i mevzūnuḥa ser-dāra şanavber
Ruḥsār-ı cihān-tābuḥa meyyāl karanfil

9a gül-i za' ferān] gül ü zağferān MK2

10b nîk-ḥū] nigū-ḥu MK1

11a olursa] kılursa MK1

2b pā-mal] bir-bāl MK2

- 5 Hāmī şeref-i hizmete feyz isteyü geldi
Destinde yeter tuhfesi beş dal kıaranfil

37

[MK1-63b] **Harfü'1-mim**

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Ğamuñla birbirinden nefret itmiş şaff-ı müjgānum
İki āyine-i dīvārdur şan çeşm-i hayrānum
- 2 O şem' olmadı pervāne veş dil yanmadan vāşıl
Giçen ümmet gibi sūzişle maqbūl oldu kıurbānum
- 3 Mişāl-i şubḥ te'sir-i nefes var ğonce-i dilde
Teneffüs eyledikçe çāk olur bend-i ğiribānum
- 4 'İlāc ol pençe-i hūrşide bir āyine şunmaķdur
Çıķup meydān-ı hūsne varsa gelsün dirse aķrānum
- 5 Raķib imā idince kıatlüm ol şūḥa didi ğör kim
Helāk it ' aşık-ı bī-çāreyi dir baña şeytānum
- 6 Kümeyt-i hāme raķş itdükce zir-rān-ı tab' umda
Yerinde ker ü ferrüm pākdür ey Hāmī meydānum

4b meyyāl] meyyān MK2

4b varsa] var mı MK1

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Zāhidā ben de senüñ gibi rezālet idemem
Meyyit ü hayye veşāyetle vekālet idemem
- 2 Būseye vāşıṭadur gūşına esrār ammā
Bir sözüüm var dimeye yāre cesāret idemem
- 3 Himmeti ḥāzır olan mürşid-i kāmīl nā-yāb
Ben de bī-himmet olan şeyḥe inābet idemem

[MK2-44a]

- 4 Cānib-i yārdan olsam da eger ruḥşat-yāb
Bī-edeb būsesin itlāf u izā' at idemem
- 5 Ḥār-ı pīrāhen-i dildür baña sensiz nefesüm
Bir nefes görmesem ey gül seni rāḥat idemem
- 6 Kūh-ı temkīnümi reftāruñ ider zelzele-nāk
Cilve-i ḫaddüni gördükde metānet idemem
- 7 Ḥāmiyā itdi felek bāl ü perüm işkeste
Hedef-i maṭlaba ben şimdi işābet idemem

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ol gözi Tātār ḡam-vār ise yağmalar benüm
Gerçi yağmalar olur ammā ki dünyālar benüm

2b dimeye] dimege MK2

5b gül] dil MK2

- 2 Kākülün şevki leb-i la' lün hayâliyle bu şeb
H^vâb-ı şîrînum perîşân itdi hulyâlar benüm
- 3 Dost 'aybum setr ider düşmen beni âgâh ider
Yârdan mergübdur 'indimde a' dâlar benüm
- [MK1-54a]
- 4 Nâr-ı rüçhan hâke istikbâr-ı iblîs iledür
Hübdu yanumda a' lâlardan ednâlar benüm
- 5 Cây-ı emniyyet görüp halvetüne fânûs veş
Hâneme her şeb gelür ol şem' -i tenhâlar benüm
- 6 Ol saçı leylî lebi şîrîn için Ferhâd u Qays
Görse rüsvâlîklarum tomârım imzâlar benüm
- 7 Saht cānum kîne-i eflâkden pāküm mi var
İhtilâtumdan hirâs eyler bu mînâlar benüm
- 8 Virdi iqbâl-i cünün teklîfsüz devlet baña
Sāye-i bâl-i hümâ başumda sevdâlar benüm
- 9 Ben çerâğ-ı rüşenüm erbâb-ı devlet gördük
Hâmiyâ kâdrüm ne bilsünler bu a' mâlar benüm

3a ider] idüp MK2

2. ve 3. beytler MK2'de yer değiştirmiştir.

4a iblîs iledür] iblisiyyedür MK1

6a Ferhâd u Qays] Ferhâd veş MK1

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Cemāl-i yāri hūrşid-i cihān-ārāya beñzeldüm
Yüzinden bir dem ayrılmaz gözüm ħirbāya beñzeldüm
- 2 Görince ' aks-i rüy-ı zerdümi mir'at-i ħüsnünde
Ruĥ-ı gülgünün ol şūhuñ gül-i ra' nāya beñzeldüm
- 3 Cefā-cū kīne-perver bī-vefā ħātır-şiken bed-ĥū
Hemān ebnā-yı ' aşruñ meşrebin dünyāya beñzeldüm
- 4 Ne mümkindür ayırmaĥ birbiriyle ittiĥād itmiş
Dil ile derd-i ' aşkı lafz ile ma' nāya beñzeldüm
[MK2-44b]
- 5 Ğarīĥ-i miĥnet eyler adamı ārāyiş-i dünyā
Hele şūfiyle ħārā mevcesin deryāya beñzeldüm
- 6 Dil-i bī-ma' rifetle cāme-i zer-tār-ı zībāda
Ten-i nādānı gördüm şūret-i dībāya beñzeldüm
- 7 ' Udül eyler tarīĥ-i rāstdan ol ĥün-feşān tıynet
Raĥībūñ tab' -ı ma' kūsūñ ħaṭ-ı tersāya beñzeldüm
- 8 Kemāl-i ĥüsne ğurredür ' aĥab noĥşānı fikr itmez
Bu ğafletle ben ol meh-pāreyi bedr-aya beñzeldüm

- 9 Devründe ‘ömr ile üftāde-i cāh-ı gurūr olmuş
Çemende nergisi ben çeşm-i nā-bināya beñzetedüm
- 10 Baqup ism-i müsemmasında cümle müttehid gördüm
Anıñçun Hāmiyā ben kani‘ -i ‘ anqāya beñzetedüm

[MK1-54a] 41

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 ‘Aķıķ-i la‘lūni şunma dehān dehān güzelüm
Bu yahşı nāmuñı itme yamān yamān güzelüm
- 2 Hevā-yı kākül-i ‘anber-şemīm ile āhum
Çıķar bu micmer-i dilden duman duman güzelüm
- 3 Nühüfte şan‘at ile düzd-i şeb-rev-i zülfüñ
Meta‘-ı şabrumı çaldı nihān nihān güzelüm
- 4 Ruķuñ çü gonce-i hurşid-i şebnem dilümi
Diriğ çekdi götürdi keşān keşān güzelüm
- 5 Sihām-ı cevri ile açduñ tenümde yāreleri
Hādeng-i āhuma sen de tayan tayan güzelüm
- 6 Hemān çeşmüñe bend eyle tıg-i gamzelerüñ
Raķib-i müfsidi katle kuşān kuşān güzelüm

9. beyt MK2’de yer almamıştır.
10a gördüm] buldum MK1
6a çeşmüñe] miyānuña MK2

- 7 Revā mıdur olayım ben esİR-i hecr ü firāk
Senüñle eyleye ülfet fülān fülān güzelüm
- 8 Ne deñlü terkeş-i çeşmüñde tİR-i ğamzeñ ki var
Nişān-ı sİNeme urduñ yegān yegān güzelüm
- 9 Tamām-ı beste-i ħüsnüñ egerçi nāzıkdür
Raķıķ-i cümleden imā miyān miyān güzelüm
- 10 Bu ğuş-māl nedür Ħāmiyā kemān-āsā
‘ Aceb mi itse elinden fiĝān fiĝān güzelüm

42

Ħarfü’ n-nūn

Mef^ç ūlü Fā^ç ilātü Mefā^ç ilü Fā^ç ilün

- 1 ‘ Uzletle olmadı dil şāĥib-i şeref emİN
Olmaz derūn-ı yemde kederden şadef emİN
- 2 İtmez eşer dile şuţuţ ĥaşm-ı yāve-ĝü
TİR-i kecüñ olur ĥaţarından ĥedef emİN
- [MK2-45a]
- 3 Ehl-i ĥüner sitem-keş olur bed-ĝüher selİM
Gevher esİR-i kāviş mişķab-ı ĥazef emİN
- 4 Gerçi ĥişār-ı saĥtını rüşende gezdırür
Olmaz yine ‘ iķāb-ı ķazādan keşef emİN

- 5 İtlâf-ı nâ-becâ ider erbâbını rezîl
İflâsdan olur mı kef-i pür telef emîn
- 6 Nazûk-mizâc yâr olamaz saht tıynete
Âhen-gerân içinde olur mı necef emîn
- [MK1-55a]
- 7 Râhat hemân kanâ' at ile inzivâdadur
Erbâb-ı câh pür keder ehl-i hıref emîn
- 8 Ehl-i münâşibûñ bu kadar şimdi luţfı var
Neferinden seleflerin eyler hâlef emîn
- 9 Kâlb olsa muztarib gider âsâyiş-i beden
Olmaz vasaat mükerrer olunca taraf emîn
- 10 ' Âzim-i sülûk râh-ı haţar-nâk-ı ' aşqda
Olmaz hezâr-bâr diseñ lâ-tehfaf emîn
- 11 Yüzler kızardup eyleme tevsî' -i dâ 'ire
Darb-ı tabancadan olamaz rûy-ı def emîn
- 12 ' Aşkuñ hücûm-ı evveli gâyetle şâ' b olur
Olmaz şüfûf-ı rezimde evvelki şaf emîn
- 13 Ehl-i kerem kim olduğı hûb oldu Hâmiyâ
Zülli-i kabûlden ne güzel oldu kef emîn

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Gīsūları oldıķda perīşān iki yüzden
Dünyāyı dutar fitne-i devrān iki yüzden
- 2 Çok virme yüz āyineye kim olmaya nāgāh
Cevherleri ĥaṭ gibi nümāyan iki yüzden
- 3 Dūr oldıĝınuñ vechini şeyḫ eyledi taķrīr
Rīzān iderek eṣk-i firāvān iki yüzden
- 4 Būs eylemege sāķī-i peymāne be-desti
‘ Aksiyile daĥı eyledi fermān iki yüzden
- 5 Yüzsüzlük idüp gülşeni geṣt eyledi yer yer
Bir bengi hezār eyledi seyrān iki yüzden
- 6 Beñzer mi o bir yüzlü ķamer ķehreye cānā
Olsun hele gör ṣa' ṣā' a eṣşān iki yüzden
- 7 Peymāne ĥumār olmaĝa ĥün-āb-ı ciĝerden
Sāķīde gerek sübĥa-ı mercān iki yüzden
- 8 Āyine-şıfat ‘ āşık-ı dil-i şāf bulunmaz
Zirā olur ol meh veşe ĥayrān iki yüzden

2b nümāyan] perīşān MK2

5. beyt MK2’de yer almamıştır.

7a ĥumār] şümār MK1

[MK2-45b]

9 Yüz yirde yüzüñ sürseñ eger pāyına Hāmī
İtmez o perī būseler iḥsān iki yüzden

44³⁰

Mef^ʿülü Mefā^ʿilü Mefā^ʿilü Fe^ʿülün

- 1 Haṭṭ oldu ^ʿizārında nümāyān iki yüzden
Güyā yürüdi Ka^ʿbe'ye sevdān iki yüzden
- 2 Şeyḥ oldu nifāk üzre füsün-ḥ^vān iki yüzden
Almış eline sübhā-i mercān iki yüzden
- 3 Bir yüzlü ol āyīne-şıfat sāde-derün ol
Pür-ḥār ü ḥırāş olma çü sühān iki yüzden
- 4 Lāyık mı beni öldüre ğam mey-kedelerde
Sākī var iken bāde-i raḥşān iki yüzden
- 5 Yüz yirde gehi zaḥm açar ol şīve-ger ammā
Gāhice ider būseler iḥsān iki yüzden
- 6 Bir yüzlü ḳumāş-ı meh uyar mı ruḥ-ı yāre
Zirā bu olur şa^ʿ şa^ʿ a-efşān iki yüzden
- 7 Oldum vica^ʿ -ı ^ʿayne giriftār efendim
Hün-āb döker dīde-i giryān iki yüzden

³⁰ 43. gazel MK1'de 51. sırada yer almaktadır.

3a sāde-derün] şāf-derün MK1

5a açar] ider MK2

- 8 Göz ağrır iken ĥarc idicek pāre dükendi
Yüz dutdı bize miĥnet-i devrān iki yüzden
- 9 ‘Iyd üstine ‘ūd-1 bařarum ‘ıyd-1 dü-tādur
Kıl sen de kuluñ lutfuña řāyān iki yüzden
- 10 ‘Iydiyye kuluñ Ĥāmī’ye iĥřānuñ olursa
Kurbānuñ olam olmaya noķřān iki yüzden

[MK1-55b]

45

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Numüne āteř-i sūzān ruĥ-1 firenginden
Niřān virür o sehī-ķad Macar tūfenginden
- 2 Giçerse ‘āřık-1 dīvāne nām u tenginden
Ne pāki var daĥı ‘ālemüñ şa‘na senginden
- 3 Gürūh-1 řaf-řikenān içre telli řurna gibi
O telli āfeti herkes bilür çelenginden
- 4 Raķībe buse bize dāġ-1 dil nařīb oldı
O řūĥ-1 ġonçe-femüñ rüy-1 lāle-renginden
- 5 Eger bu ġüne giçer derd ü ġamla leyl ü nehār
řitāb-1 ‘ömr-i girān-māye ĥoř dü renginden

- 6 Bulur mı gevher-i maḳṣūde dest-res hergiz
Bu baḫr-ı pūr-ḫaṭaruñ ḫavf ider nehenginden
[MK2-46a]
- 7 Dilā müsā[‘] ade-i rūzgār olur mı bize
[‘] Aceb sefīne-i dil ḫurtulur mı enginden
- 8 Olur libās-ı mūnaḳḳaş medār-ı [‘] ucb u ğurūr
Bu bīṣenüñ ḫazer it pīṣe-i pelenginden
- 9 Egerçi dilber-i maḫcūb ḫūbdur ammā
Hele bu ṭā[’]ifenüñ giçme şūḫ u ũenginden
- 10 Hūner didükleri [‘] aybı ferāgat eylemişüz
Nedür murādı sipihrüñ bizümle cenginden
- 11 Ḫalāṣ ider mi serin Rūstem ol ser-firāzuñ
Kemend-i kākül-i müṣḡini pālehanginden
- 12 [‘] Aceb mi lükneti olsa suḫen o ğonce-femüñ
Ne pīç ü tāba düşer ol dehān-tenginden
- 13 O çengī āfetüñ itse semā[‘] eger sāzuñ
Ḳılād veṣ aşıllur zühre tār-ı çenginden
- 14 Hūner ḫazīnesidür bender-i dil-i Ḫāmī

9b bu] o MK1

10a didükleri [‘] aybı] didüklerin biz MK2

13. ve 14. beytlerin 2. mısraları MK2’de yer deġiřtirmiřtir.

umaş-ı muğninüñ ey müşteri ne renginden

46

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1 Ne sihr ü ne efsün ne velāyet bilürem ben
İllā ki suhen şatmada şan' at bilürem ben

2 Bī-mihr idügin bilmeze var mihrüñi ' arz it
Ey çerh-i siyeh-dil seni kat kat bilürem ben

[MK1-56a]

3 Bir peşşenüñ icādı nedendür bilemezsün
Ey cehl-i mürekkebe dime hikmet bilürem ben

4 Hübāne olur dā'ire zencirli altun
Ne vefk ne efsün ne 'azimet bilürem ben

5 Şebnem gibi kıoymaz bizi çün yirde o hürşid
Üftādeligüm pāyına rif' at bilürem ben

6 Zāhid seni bir şekle müşābih göremem hiç
Çok şekl-i himāri gibi şuret bilürem ben

7 Hāmī çıkamam kākül-i dildār ile başa
Mār ile bu vīrānede ülfet bilürem ben

14b muğninüñ] tāzenüñ MK1

1b Ālā ki] Ammā MK2

2a mihrüñi] kendiñi MK2

5a çün]- MK2

Mefû' lü Fâ' ilätü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 İnkâr iderse ğamzesi düzdândan oldugın
Ebrûları şahâdet ider andan oldugın
- 2 Hûn-ı cigerle ben seni perverde itmişüm
Ey müşk-i ma' nî kim ne bilür kıandan oldugın
[MK2-46b]
- 3 Çeşm-i sitemle ğamze-i kâfir nihâd-ı yâr
Bildürdi halka merhamet imândan oldugın
- 4 Tâ olmayınca yâr ile hem-meclis-i şarâb
Ben bilmedüm bu mertebe yârândan oldugın
- 5 Cân virmek ile bûs-ı leb olmadı naşîb
Bî-çâre Hâmî kıaldı saña cândan oldugın

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Sürince âstân-ı yâre yüz oldı zebân keskin
İder şemşîr-i jeng-âlûdeyi seng-i fesân keskin
- 2 Gerekdür dem-be-dem ol ğamze-i nâ-mihr-bân keskin
Virür kıurbâna râhat olsa tîĝ-i hûn-feşân keskin
- 3 Ümîd-i vaşl ile meydân-ı vuşlatda at oynatsam

Çıkar mahmiz-i tır ile baña ol bî-amân keskin

4 Ne nâzûk şan^ç at itmiş mû-şikâf-ı zerger-i kudret
Çekilmiş haddeden çıkmışdur ol müy-ı meyân keskin

5 Nükûş-ı kıt^ç a-i hüsni ser-a-pâ gerçi zibâdur
Dem-i kilik-i kazâdan çıkmış ammâ ebruvân keskin

6 Yaşardur dide-i hün-rizini te'sîr-i tünbâkü
O zâlimden alur ^ç aşık laruñ ahın duhân keskin

[MK1-56b]

7 Tıutup kan tîğ-i hün-âşâmı Hâmî künd ider dirler
^ç Aceb şemşîr-i müjgânuñ olur dökdikçe kan keskin

49³¹

Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilün

1 Şöyle süzân ol ki âteş-hâneler reşk eylesün
Âteş olsun şem^ç alar pervâneler reşk eylesün

2 Düğme-i zer-târuñı çöz sine-i siminüñ aç
Çâk çâk olsun şâdef dür-dâneler reşk eylesün

3 Nîm-bismil murğ veş çık hâne-i hummârdan
Şîve-i refâruña mestâneler reşk eylesün

4. ve 6. beytler MK2'de yer almamıştır.

7a Tıutup] tırup MK2

7b dökdikçe] kendüñce MK2

³¹ 48. 49. ve 50. gazeller MK2'de birbirleriyle yer değiştirmiştir.

- 4 Naṭ' -1 ' irfānuñ şu' ūd it rütbe-i vālāsına
Beydağ-ı iḳdāmuña ferzāneler reşk eylesün
- 5 Hāmiyā bir kākül-i müşgīne ol dil-beste kim
Halka-i zencirüne dīvāneler reşk eylesün

50

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dil yine pür-şerha-i ālām mānend-i nigīn
Muttaşıl ıtsam elimde cām mānend-i nigīn
- 2 Virmek istersen cihānda nām mānend-i nigīn
Merkezinde göster istiḳkām mānend-i nigīn
- 3 Faşş-ı hātem veş virüp zīnet yaşımışdur tamām
Hāne-i zeyne o sīm-endām mānend-i nigīn
- 4 Ālet-i zulm eyleyüp rüyuñ siyāh itmekdedür
Altuna bandırsañ olmaz rām mānend-i nigīn
- 5 Ol büt-i sengīn dili āğuşa çekmek isteyen
Sīm ü zerden ıurmak ister dām mānend-i nigīn
- 6 Mālik-i zer mu' teber şāhib güher hem nām-ver
Var mıdur dünyāda almış kām mānend-i nigīn

2a istersen]- MK2, mānend-i nigīn]- MK2

4a itmekdedür] iden kese MK2

4b bandırsañ] batırsan MK1

- 7 Kec-nümādur zāhidā ammā çıkar āsarı rāst
Levh-i dilde naqş olan erķām mānend-i nigīn
- 8 Kāviş-i hakkāke şabr itmek gerekdür eyleyen
Sīm ü zer taḥşīline iķdām mānend-i nigīn
- 9 Gevheruñ pāk ise āsarūñ çıkar nāmuñ yürür
Sen hemān ḥānende kıl ārām mānend-i nigīn
[MK1-57a]
- 10 Ber-ķarār itsün Ḥudā ey merdüm-i dīdem seni
Ḥātem-i çeşmümde şubḥ u şām mānend-i nigīn
- 11 Tā ezelden ser-nüviştümdür bozulmaz zāhidā
‘ Āşķ ile olmaķ keşīde-nām mānend-i nigīn
[MK2-47b]
- 12 Bī-ḥırāş-ı sīne şāh-ı nāmdār itmiş degül
Taḥt-ı zerrīn üzre vaz‘ -ı kām mānend-i nigīn
- 13 Hem çıkar naqşuñ beyāza hem olur rūyuñ siyāh
İtme rāzuñ herkese i‘ lām mānend-i nigīn
- 14 Ḥātem-i bī-faşsa beñzer ol ki çekmez sīneye
Bir lebi la‘ l u gözi bādām mānend-i nigīn

6b kām] nām MK2

9a āsarūñ] ‘ izzetle MK2

11b ile] - MK2

14a sīneye] sīneden MK2

14b u]- MK2

- 15 Maḥzen-i sīmūñ raşad gibi oturmuş üstine
Ḥabl u imsāk ile virme nām mānend-i nigīn
- 16 Ḥātem-i bī-faş bī-faşş-ı ḥatt gibi olma ‘aķīm
Ḥalka kıl āşār-ı luţfuñ ‘āmm mānend-i nigīn
- 17 El kiri yüz arasıdur Ḥāmiyā taḥsilimüz
Olmuşuz farzā ki şāḥib-nām mānend-i nigīn

51

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Nākes raķībdür der-i cānānı bekleyen
Bī-şerm olur hemīşe gülistānı bekleyen
- 2 Ḥatdur şaḥīfe-i leb-i cānānı bekleyen
Ṭūṭi-i sebzdür şekeristānı bekleyen
- 3 Kendüñ mişāl-i meh göremez bir nefes tamām
İlden gelen ‘aṭiyye vü iḥsānı bekleyen
- 4 Bed-meşrebān dehrüñ elinden firār ider
Mānend-i büm küşe-i vīrānı bekleyen
- 5 Dervīşe ḥor baķma görüp būriyā-nişīn
Elbetde şīrdür bu neyistānı bekleyen

- 6 Pāy-ı ħum-ı ŧarābdadur gevher-i neŧāt
Elbetde la'le nā'il olur kānı bekleyen
- 7 Çeŧm-i ümīdi çün gül-i nesrīn olur sefid
Bir reng ü bŧy iün bu gŧlistānı bekleyen
- 8 Degmez meserreti elem-i inizārına
Ey devr-i cām devlet-i devrānı bekleyen
- [MK1-57b]
- 9 Olsun ħudŧm-ı ħāfile-i ħata muntazır
Erzān metā'-ı vuŧlat-ı cānānı bekleyen
- [MK2-47a]
- 10 Destŧmde ābnŧsī-aŧā ħāme ħāmiyā
ŧimdi benŧm ħazāne-i 'irfānı bekleyen

52

Mefā' ilŧn Mefā' ilŧn Mefā' ilŧn Mefā' ilŧn

- 1 Tŧurup ey jāle āgŧŧumda bir dem hem-dem olmazsın
Bu keyfiyyetle zaħm-ı ħonceye sen merhem olmazsın
- 2 Seni öldŧrmese dest-i ħinā-rīz ile ol āfet
Gŧnŧl ħaddin bilŧp mānend-i sīm-āb epsem olmazsın
- 3 ħanā' at-pīŧe ol hem-vāre pā-ber-cā olam dirseñ
Eger meyl-i terai itmesen çün muhkem olmazsın
- 4 Budur zaħnum bu imsāk ile ey ŧuħ-ı cihān-ārā

Güneş olsan ziyā-endāz-ı fark-ı ʿālem olmazsın

5 Budur zannum ki zāhid bī-muhābā nūş idersen sen

Virürdüm destüñe ben cāmı rāzı bilsem olmazsın

6 Tesellī ol gönül mevc-i sirişkünden bu āteşle

Mişāl-i ʿaks eger deryāya ğarķ olsun nem olmazsın

7 Cihān ser-tā ķadem mātemle leb-rīz olmuş ey Hāmī

Vücūdun yorma kim dīvāne olsun bī-ğam olmazsın

53³²

1 ʿĀrızun ʿarz it güle gülşende zībalanmasun

Serve göster ķaddüni nāz ile raʿnālanmasun

2 Kıl muķavves ķaşlarun ķarf-ı külahından ʿayān

Ġurre-i meh şekl-i ebrūsına ğarrālanmasun

3 Sür raķibi ravza-i kūyından ey hūrī-liķā

Bāğ-ı cennetdür anı kāfir temāşālanmasun

4 Zülf-i çevgānındandur ey dil-rübā divaneler

Tağıdur bād-ı şabā kākülde şeydālanmasun

5 Def ķıl cānā cemālünden niķāb olsun ʿayān

Ay yüzün āyīnesin gören mücellālanmasun

³² Bu gazel metnin oluşturulduğu MK1 ve MK2 nüshalarında yoktur. Gazel Millet Kütüphanesi AE Manzum 99 numarada kayıtlı nüshanın 54a varağında yer almaktadır.

- 6 Bülül-i güyan gibi medh itme Hāmī kıaddüñi
Laleler naza gelüp güller muıarrālanmasun

54

Harfü'l-vāv

Mef'ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe'ülün

- 1 Der h^vābdur o nergis-i mestāneyi boş kıo
Bülül uyumuşmuş o gül efsāneyi boş kıo
- 2 Toldur raıamın hānelerüñ vefkı-ı niyāzuñ
Vaıtın gözedüp maılab olan hāneyi boş kıo
- 3 Ancaı Melikü'l-^c arş bilür ^c arş-ı verāsın
Teftiş-i melā baıış-i hekimāneyi boş kıo
- 4 Her kıande giderse daıılıp ardına düşme
Ey rişte-i nezzāre o dür-dāneyi boş kıo
- 5 Sūziş aña vuşlat demidür itme reıāvet
Fānūs gider şem^c ile pervāneyi boş kıo
- 6 Ey bülül-i cān cilve-gehüñ bāıı-ı cināndur
Ālüde-i hār u hās olan lāneyi boş kıo
- 7 Bezl it bize sākı meyi tā āııir olınca

Rindānı şaķın boşlama mey-ĥāneyi boş ķo

8 Bāzār-ı cūnūn revnaķıdur seng-i melāmet

řulĥ eyleme etfāl ile dīvāneyi boş ķo

9 Pinhānı ķazādur o perī kūyına varma

Çarpılmadan evvel o perī-ĥāneyi boş ķo

10 řaydı bize maĥşūřdur ol vaĥřī nigāruñ

Ĥāmī heves-i ma' nī-i bī-gāneyi boş ķo

55

Ĥarfū'1-ha

Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

1 Ĥalka luş it suĥen-i serd ile nefret virme

Dil-i germ-ūlfet-i aĥbāba bürüdet virme

2 Ĥurd u ĥ^vāb ile şaķın nefsüñe zīnet virme

Mü' minüm dırsen eger kāfire ālet virme

3 Ĥarīř-i sīne-i mazlūm olacaķdur yā Rab

Zālīme ķaşınacaķ nāĥun-ı ķudret virme

[MK1-58b]

4 Lezzet-i ' afvı sitem-pīşeler idrāk itmez

Yā İlāhī seg-i kem-fışrata fuşşat virme

10a nigāruñ] şikāruñ MK2

2a zīnet] kuvvet MK2

2. ve 3. beytler MK2'de yer değiştirmiştir.

[MK2-48a]

- 5 Beni cānumdan uşandırdı ol āfet yā Rāb
Düşmen-i cānuma sen böyle ṭabī^c at virme
- 6 Şā^c irüñ meşrebine itme muḥālif hareket
Çeşme-i şāfi karşıdırma küdüret virme
- 7 Bār-gīri olamazsın bu meḍāruñ zāhid
Dolanup bezm-i meyi kendüñe zaḥmet virme
- 8 Bezme gel nüş-ı şarāb ile didümse zāhid
Dimedüm köhne ḳadeḥ-keşlere nevbet virme
- 9 Ḳurb-ı vaşluñda raḳībüñ çekilür mi nāzı
Ey şeh-i ḥüsn fürü-māyeye rif^c at virme
- 10 Nüh ḳıbābuñ güm ider şadmesi mānend-i ḥabāb
Gel felek āh-ı cihān sūzıma raḥmet virme
- 11 Sana çoḳ cevır ü cefā eylese azdur gerdün
Dimedüm Ḥāmī şaḳın fażl ile şöhret virme

56

Mef^c ülü Fā^c ilātü Mefā^c ilü Fā^c ilün

- 1 Yār lebüñ ile düşdi göñül arzūlara
Mānend-i mey döküldi sebūdan sebūlara

- 2 Ol servinüñ arzū iderek pāy-ı būsını
Şu oldu şahñ-ı bāğda dil aqđı cūlara
- 3 Ol çin-i cephe dest-res-i iltifāt iken
Müşkildür intisāb-ı gönül tünd-ğūlara
- 4 Güm-kerde-i reh-i ‘adem olsa delīl olur
Mānend-i keh-keşān-ı sefid-i dü-mūlara
- 5 Bī-tāb-ı derd-i hecr olur elbette ey gönül
‘Ālemde şimdi ülfet iden müşk-būlara
- 6 Nazmumla germ olur yine bāzār-ı ma‘rifet
Kālā-yı nev-revāc virür çāre sūlara
- 7 Şāyeste-i nazīre midür Ḥāmiyā ‘aceb
Bu nev-zemīn ü tāze-edā tāze-ğūlara

57

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tā-be-key ey şūḡ āteş gibi ser-keşlik bize
Biz turāb oldıqça sen eylersin āteşlik bize
[MK1-59a]
- 2 Gāhice luḡ it ki cevrinden ola āzürde dil
Yoksa ey āfet olur ‘ādet sitem-keşlik bize

3a dest-res] dest-redd MK2

4a Güm-kerde] Güm-kerze MK2

6b virür] şahñ MK2, çāre sūlara] çār-sūlara MK2

2a ki] gehi MK2

- 3 Biz zer-i albi nuas-ı Őirkden pak itmiŐuz
Nardan talīŐe vech olmiş mı bī-ıŐlık bize
[MK2-48b]
- 4 once veş cem iyyet-i atırla biz meŐhur idik
Sunbul-as kakulndendur muŐevveŐlik bize
- 5 Terkeş-i pur-tire dondi dil adeng-i amzeden
Pek munasibdur miyan-ı yare ser-keşlik bize
- 6 Dem-be-dem ali degul dil nale vu ah itmedun
Adet olmiŐdur kebuter gibi dem-keşlik bize
- 7 Emdur ey kan-ı melaat aŐıa la l-i lebun
an-ı iŐsanunda aŐ olsun nemek-eŐlik bize
- 8 er ayırdı cennet-i kuy-ı dil-aradan bizi
Ba d-zin avus veş duŐmez munaaŐlık bize
- 9 Kehrub gahi eker auŐa ben reşk eylerum
Olmadı ey Őu bir op denlu dil-keşlik bize
- 10 Gah tar u gah ruŐen gahi bedr geh hilal
ali -i na-Őadımızdandur bu meh veŐlik bize

4b muŐevveŐlik] muŐevveŐiklik MK1

5b serkeŐlik] terkeŐlik MK1

6a itmedun] itmedin MK2

8a er] un MK2

8a Ba d-zin] Ey gonul MK2

9b dil-keşlik] ser-keşlik MK2

- 11 Var mı tākāt çekmeye yārin kemān-ebrūlaruñ
Hāmī bundan böyle el virmez kemān-keşlik bize

58

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Zülāl-i eşkimin az kaldı mevci başdan aşā
Zihī keremle başa ey çeşm-i eşk-bār başa
- 2 Çü şāne dişleri ceybinde var buncalaruñ
Çıkar mı turre-i tarrāruñ ile kimse başa
- 3 ‘Aķıķ-i ni‘ met-i ğayra bilür meh dendānuñ
Çeküp tama‘ dişini gösterür gögin güneşe
- 4 ‘Aceb mi eyler isem of rīze rīze ider
Ketān-ı şabr tayanmaz nārdan māh veşe
- 5 Lodos-mişāl çıķup keştī-i ümīdi karşıya
Raķīb koymadı limān-ı vuşlata yanaşa
- 6 Zülāl-i la‘ lüñi leb-teşne-i muħabbete şun
Virür çekīde-i yāķut-ı intifā‘ ataşā
- [MK1-59b]
- 7 Mişāl-i şāne olur pāre pāre kim ki düşer

11. beyt] Nār-ı hecr-i güle yanup Hāmī gibi olduk kebāb
Tā-be-key ey şūħ āteş gibi ser-keşlik bize] MK2

1a eşkimin] çeşmimin MK2

1b keremle] kerem MK1, ey çeşm-i eşkbār] eşk-i çeşmimüñ MK2

4b nārdan] iken o MK2

6a leb-teşne] bu teşne MK2

Bülend pāyesine diller ile keşmekeşe

- 8 Sürüp ulaşduralum Ḥāmī sāḥa-i nazma
Kümeýt-i ḥāmeyi terk eyledük birez alışa

59

Ḥarfü'1-yā

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Şafādayuz ḥum-ı bādeyle hem-civār olalı
Daḥil-i mey-kede pīr-i muḡāna cār olalı

[MK2-49a]

- 2 Değişdi gülşen-i ' aşka görince ruḡşāruñ
Hezār görmedi bir böyle gül hezār olalı

- 3 Nizām-ı kişver-i ḥüsni o şāh-ı devrānuñ
Bozuldı pā-zede-i ceşş-i jeng-bār olalı

- 4 Fesād-ı kevne muḡārin ' adem vücūda redif
Cihān yok olmada mānend-i şem' var olalı

- 5 Ḳuvāya geldi ḥalel çün göründi müy-ı sefid
Kem oldı rāḥatımız leylimüz nehār olalı

- 6 Kişi qarīnini elbette kendü gibi ider
Felek qarārı kime virdi bī-qarār olalı

8a sāḥa-i] sāde MK1

8b birez]- MK1

1b cār] yār MK2

- 7 Nümāyiş-i meh gül-i rūyuñdan oldu efzūnter
Kenār-ı gülşen-i ħüsnüñ benefşe-zār olalı
- 8 Ne gördi şerĥa-i dil dāğ-ı sīneden ġayrı
Hünerle Ĥāmī nigīn gibi nāmdār olalı

60

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Gerdün açıtdı çeşümümi k̇at k̇at başal gibi
' Ālem tamām çıkdı gözümnden sebel gibi
- 2 İtdi cüdā felek beni bir tatlu yārdan
Yandırdı nār-ı firĥate şem' -i ' asel gibi
- 3 Fecc-i ' amīk-i ' aşğda bār-ı felāketi
Yüklendi dil o deñlü ki çökdüm cemel gibi
- 4 Bir bī-emān göz ağrısına mübtelā olup
Oldum esīr-i zūlmet-i vahşet zūĥal gibi
- 5 Yıllıĥ ümīdi ile uşaklar hücum idüp
Sevdāya şaldılar beni tül-ı emel gibi
- 6 İtse hücum leşker-i ġam melcā' mı yok
Arĥam ĥavī efendüme ' ālī cebel gibi

7a meh]- MK2

1a açıtdı] açdı MK2

4b zūĥal] zūĥal MK2

5b şaldılar beni] şaldı başımı MK2

[MK1-60a]

- 7 Ref' eyle hâkden kuluñı ey şeh-i kerem
Üftâde koyma tut elümi tutma il gibi
- 8 Tahrîr idince hâme görüp sâde nazmumu
Hâmî bu ' arz-ı hâli didi mürteçil gibi

61

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Sözde şâbit-kağem ol muhkem-i tenzîl gibi
Nüş ü tağrîfi kabûl eyleme İncîl gibi
- 2 Aç kelîm-i Hâk'a yol sîneğe çün Bağr-ı Süveys
Hayfdur pey-rev-i Fir'avn olasın Nîl gibi

[MK2-49a]

- 3 Toğınur başuña kalbân-ı kazâğan çengâl
Zâhidâ ' aceb ile burnuñ büyümüş fil gibi
- 4 Bülbül-âsâ tıramaz hânede sevdâ-zedeler
Mîhr-i burc-ı hamele eyledi tağvîl gibi
- 5 Yek-dil ü şâf-ı derûn olmadan i' râz itme
Ursa çengâle felek ger seni kandîl gibi
- 6 Nüşa-i nâz oğur eğfâl-i zamân çeşminde
Şîve-i fennünde ol âfet hele tekmîl gibi

5a ü şâf-ı derûn] ol şâf-ı derûn MK2
6a oğur] olur MK2

- 7 Zerger-i hâliş ü gevher gibi ol şâf-derûn
Şâhlar başda götürsün seni iklîl gibi
- 8 Kem nazardan anı ta' vîze dü-dest-i ' aşık
Şarılrur gerden-i dildâre hamâ'il gibi
- 9 Hâmî gördüm bu gice kelb-i raqîbi tolanur
Cennet-i kûy-ı dil-ârâyı ' azâzîl gibi

62

Mef' ulü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Şâd eyle meyle sâkî dil-i pür-melâlümi
Farq idemem gamuñla yemîn ü şimâlümi
- 2 Kâğıd yanar yazarsam eger ' arz-ı hâlümi
Dilden şabâ o şâha beyân eyle hâlümi
- 3 Hâq rağmuña vesîle-i gufrân ider senüñ
Zâhid bu ma' şiyetle giçen mâh u sâlümi
- 4 Her bir kemâl çünki olur mücib-i zevâl
Noqşâna qâ'ilem talep itmem zevâlümi
- 5 Oldum bu hânedâna peşimân nüzüldan
Fikr eyleyince dağdağa-i irtihâlümi

[MK1-60b]

6b fennünde] fenninde MK2

9b ' azâzîl] ' Azrâil MK2

- 6 Olmuş qarīb rişte-i cānum üzölmeye
Ey muṭrib-i ğam eyleme pek ğuş-mālümü
- 7 Hāmī metā' -1 zevķe ḥarīdārdur diyü
Zāhid yabāna söylemiş almış vebālümü

63

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Dile şordum saña şeydāluĝı kim ḥū itdi
Gösterüp zülf-i semen-büyını kim bu itdi
- 2 Serv-ḳaddini görüp dīdelerüm ol māhuñ
Dil-i ğam-ḥ^vāre sirişküm aḳıdup cū itdi
- 3 İtdüm āĝuş-ı ḥayālümde miyānuñ taşvīr
Şüret-i cismümi şehā hecr ile mū itdi

[MK2-50a]

- 4 Hāldür şanma dil-i zāhidi ser-keşte iden
Mestler çekdigi mey-ḥānede yā hū itdi
- 5 Ṭab' -1 erbāb-ı ma' ārifden alup neş'e-i feyz
Hāmī'yi gör ne edā senc-i suḥen-gū itdi

64

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Sükker-i la' l-i lebünden behre-yāb itdün beni

Mısr'a sultān ey şeh-i 'ālī-cenāb itdüñ beni

- 2 İnkisār itmem saña yārinden ey meh sen dağı
Kām-yāb ol her ne deñlü kām-yāb itdüñ beni
- 3 Gerdiş-i cām-ı mey-i gül-fāma hācet qoymaduñ
Gūşe-i çeşmüñle ey sākī harāb itdüñ beni
- 4 Bir qadehle qaddüm itdüñ rāst ey pīr-i muğān
'Ömrüñ eفزün ide Hāq ey şeyh şāb itdüñ beni
- 5 Ey kamer-ṭal' at vefā bābında sen kendüñ gibi
Nā-tamām idrāk idüp nākış hesāb itdüñ beni
- 6 Dir gören reftārıñı 'ömr-i şitābānum gibi
Güyyā gördüñ ediblerle hicāb itdüñ beni
- 7 Devr-i nā-sāz-ı felekden sūz u tāb-ı giryeden
Söyleme hālüñ yeter Hāmī kebāb itdüñ beni

65

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Çeşme cilā virür o mehüñ rüy-ı enveri
Hāk-i derinde sürme nedür gör o dilberi

3b Gūşe] Gerdiş MK1

4b ide hāq ey şeyh-i şāb] ola dilber şeyh-i şāb MK1

7a sūz u tāb-ı giryeden] tāb-ı 'aşq-ı giryeden MK2

2 Bir lās meh-pāresi bir kebk-i hoş-ḥırām
Gördüm Tırabızonda ben ol māh-peykeri

[MK1-61a]

3 Of eylesem ‘aceb mi miyānında ol mehūñ
Gördüm hilāl-i nev gibi ol sīm-ḥaṇçeri

4 Mehtāb-ı ‘arızıyla dirīğa ki eyledi
Rīze-i kettān şabrımı bir lās dilberi

5 İtse ‘aceb mi būs-ı lebūñ Ḥāmiyā dirīg
Olur hemīşe cūd u kerem lāsdan beri

66

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

1 Göñül reşk-āver-i firdevs iken tūfān-ı ğam başdı
Ḥarāb itdi sabā iqlimini seyl-i ‘arem başdı

2 Döküldi dūş-ı yāre kākül-i pür-piç ü ḥum başdı
Sa‘ ādet burcını zıll-ı hümā-yı muḥterem başdı

[MK2-50b]

3 Dem-i pīride bir nev-res-civāna mübtelā olduq
Bizi ğāret-girān-ı ceyš-i ḥüsni şubḥ-dem başdı

4 Çıķup ğavl-i beyābān gibi geldi meclise zāhid
Bizi hengām-ı bī-dārīde kābūs-ı elem başdı

- 5 Hilāl-i hāne-i zeyni ten-i sīmini bedr eyler
Henūz çeşm-i rikābe ol hilāl ebrū kıdem başdı
- 6 Meded gel ey ebābīl-i şafā-dil ka^ç besin kırtar
Kūdūrāt-1 hevā aşhāb-1 fīl-āsā harem başdı
- 7 Ol āhū beççe-i mesti yatakıda avlayup ğāfīl
Raķīb-i seg-meniş söyletmedi lā vü ni^ç am başdı
- 8 Meded iskencübīn-i bāde ile sākīyā başdur
Ĥumār-1 meyle çeşmüm hıyredür şafrāyı ğam başdı
- 9 Metā^ç 1 başmadıkça tuz şatılmaz rāyegān dirler
Olur rāic kumāş-1 hüsni haţţ-1 pür-dijem başdı
- 10 O tıfluñ tahta-i ta^ç līme döndi levh-i pehlūsı
Devāt-1 hoķķa-i sīmīnine herkes kıalem başdı
- 11 Kenār-1 ümmīdin itdüm ğarķ-ğāh ğuşşadan ammā
Telāţum rīz olup dil zevraķın emvāc-1 yem başdı
- 12 Cināyetden emīn olmaķ gerekdür hāme-i ^ç ārif
Lebībā kilki-i ma^ç şūmuñ niçün bilmem harem başdı
- 13 Döküp eşk-i riyā ālūdesin nerm eyledi zāhid
Nūķūd-1 nāsire ol meh veşe bir kıaç derem başdı

7a ol] olup MK2, ğāfīl] āhīr MK1

12b niçün] niçe MK1

[MK1-61b]

- 14 Gice teŝrîfîni bezm-i raķîbe eyleyüp inkâr
Elin ol meh kitâb-ı ħüsnine itdi ķasem başdı
- 15 Öperken çeşm-i dildârı raķîb-i kîne-cû geldi
Bizi dâr-ı veĝa itdi nûŝ-ı meyle müttehem başdı
- 16 Bu şeb dendâna zindân oldu meclis sâķiyâ sensiz
Gözi nem bezmi mâtem bâdeyi semm ķalbi hemm başdı
- 17 Nevâ-sencân-ı şehr-i Āmidüñ âvâzesi Ĥâmî
Serîr-i nây-ı kilk-i nâfizi ferĝunde-dem başdı

67

Mef'ülü Fâ' ilätü Mefâ'ilü Fâ' ilün

- 1 Yâ Râb çü neş'e eyler mü'essir beyânumı
Mizâb-ı baĝr-ı feyze hüner ķıl zebânumı
- 2 Cânâ sipend veş degilüm teng-i ħavŝala
Āteŝ tıyar mı gevher-i süz-ı nihânumı
- 3 Ben lâle-zâr-ı tãĝ-ı ĝamem şebnem istemem
Eyler şikeste bād-ı şabâ ĝülsitânumı
- 4 Gelmek murâd iderse eger ħâne-i dile
Ĝamdan sorar meĝer kim benim o mekânımı

5 Cādū-yı çeşm-i şūhı ne efsūn ider meger
Hāmī dem-i niyāzda bağlar dehānumı

Muḳaṭṭa' āt

1

Ḳaṣīde vü tāriḥ berāy-ı cülüs-ı hümāyün der medḥ-i Sulṭan Maḥmūd-ı evvel

[MK1-13b]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Nāşıb-ı rāyāt-ı dīn ḥāḳān-ı mülk-i ḥāfiḳeyn
Beyza-ı İslām ḥāfiḳeyn-i pādişāh-bāz
- 2 Pādişāh-ı baḥr u ber fermān-revā-yı ḥuşḳ u ter
Ḥüsrev-i Dārā kemīn derbānına eyler niyāz
- 3 Şāh-ı Maḥmūdü'l-fi'āl ḥāḳān-ı memdūḥu'l-ḥışāl
Ġaznevī hem-nāmı olmağla ider ḥürāne nāz
- 4 Cenb-i iclālinde eşher çün şeh-i şaṭrancdur
Buña şeh demek ḥāḳīḳat ğayra isnād-ı mecāz
- 5 Pāsdār-ı dār-ı hicret ḥādīm-i beytü'l-ʿatīḳ
Berk-i luṭfından nevā-sāz olmada ehl-i ḥicāz
- 6 Olmasa der-pey du'ā-yı imtidād-ı devleti
Der-i ḥod pīrāye-i ḥüsni ḳabül olmaz namāz
- 7 Taḥt-ı ʿālī baḥt-ı ʿOşmānī olinca mesnedi
Bīm-i tiğından ten-i a' dāya düşdi ihtizāz

Ḳaṣīde vü tāriḥ berāy-ı cülüs-ı hümāyün der medḥ-i Sulṭan Maḥmūd-ı evvel]- MK1

1b pādşāh-bāz] pādşāh-şāh-bāz MK2

2b Ḥüsrev] Sencer MK2

3b ḥürāne] ḥürāye MK2

4a eşher] şehler MK2

- 8 ‘ Ātıfet-gāha olunca vāhibü’l-āmālden
Düşuňa dır‘ -1 ħilāfet ħil‘ at-1 behcet-tırāz
- 9 Qalb-i pür-nūruň mı mülhemdür veya ħod düşuňa
‘ Ālem-i feyyāzdan ilķā olınmışdı bu rāz
- 10 Sebze-i bī-gāneden pāk ile bāğ-1 devleti
Evvelā ehl-i fesāduň pencini tīguňla qaz
- 11 Şāniyā vir mührü bir destūr-ı rüşen re’ye kim
Eyleye mir‘ at-1 zihn-i niki bedden imtiyāz
- [MK1-14a]
- 12 Hāq nümāyān oldı çün mihr-i dil-ārā sen dağı
‘ Azmine re’y-i hümāyununda gösterdüň cevāz
- 13 Hıřm ile erbāb-ı bāguň cevfi māl-ā-māl iken
Şiře-i mey gibi çalduň tařa itdüň şıķ boğaz
- 14 Soňra virdüň mihride bir āşaf-ı zī-şān kim
Ceng u şulĥ u ‘ adl u tedbīr ü keremde yeke-tāz
- [MK2-11b]
- 15 Bu ‘ aliyü’l-vaķt İbrāhīm Paşa-yı dilir
Hüsni tedbīr eylese kebke olur hem lāne-bāz
- 16 Pīr-i rüşen-dil kerīmü’n-nefs şāhib-tecrübe
‘ Arşa-i ‘ ālemde görmiş çok nişib ü çok firāz

9a veyāĥud düşuňa] yāĥud ger güşuňa MK1
12a çün]- MK1
14b u]- MK2

- 17 Lu' b u lehvüñ qadri yoğ devrinde rā'icdür şalāh
Raħleyle oldu mübeddel zühre zānūsında nāz
- 18 Nā-bürīde şafha veş eṭrāfi nā-hem-vār idi
Oldı haşv-ı devlete çün ħarf-i lā-tedbīr-i kāz
- 19 Hem ṭamā' dan pāk hem bir luṭfi çoğ devletlidür
İki ħayşiyette olmışdı ' adū-yı lafz az
- 20 Geldi ber-āgāh-ı şadra renk geçmez devlete
Lālesin qat qat girihlerde nihān itsün piyāz
- 21 Olsa mazhar luṭfına dey māh-ı perverdin olur
Mevsim-i teşrīn ider ger ħışmına uğrasa yaz
- 22 Ebr-i ' ālem gibidür hem berķi hem bārānı var
Luṭf ile mazlūm-perver qahr ile düşmen-güdāz
- 23 Olsa çevgān āsumān-āsā döner kūy-ı zemīn
Eylese tedbīr olur tīr-i kemān berceste-bāz
- 24 Devr-i ' adlinde ħayāl-i zi'be gelmez gūsfend
Belki eyler şadme-i aġnāmdan gürg iħtirāz
- 25 Re'y ile tedbīr ile tiġ-ı ' adū tedmīr olur
Memleket-perdāzdur zālīm-şiken ' āciz-nevāz

18a nā-hemvār] hemvāre MK2

22a gibidür] ġir olur MK2

23a Olsa] Ursa MK1

25a olur] ile MK1

- 26 Tîğ ile kesdi ayağın meclis-i İslâmdan
Bosna'ya pây-ı gurûrı Nemçe itmişken dırâz
[MK1-14b]
- 27 Dür-bâş-ı kahr ile tağdı dişin boğâzına
Diş bilirken kişver-i İslâm'a Çāsâr-ı güdâz
- 28 Seyl-i luţfî gevher-i eşküm gibi her dem sebîl
Bâb-ı cûdî çeşm-i hayrânım gibi hem-vâre bâz
- 29 Âsafâ târih-i mihrûn oldı şâhib-ğâtemâ
Başka bir mışra^ç ile der-târîh itdüm şimdi yaz
- 30 Mihr-i şeh Maḥmūd rā der-dest-i tu herkes ki dîd
Güft-i Maḥmūd rā ayâzeş rā felek-âverd-bâz
- 31 Fikr-i ihyâ-yı sünendür maḥşad-ı a' lā-yı dîn
Devr-i 'adlinde livâ-i dîn-i devlet ser-firâz
- 32 Hem senün hem şeh-i yâr-ı 'âkıbet Maḥmūd'unun
Fer ü iclâlin füzün itsün Hudâ-yı kâr-sâz
- 33 Hâmiyâ leb-rîz-i şevk oldum didüm târihini
Oldı şâh Maḥmūd'a şadr-ı 'âli İbrâhim Ayâz

[MK2-12a] Tārīḥ berāy-ı bi'l-ḳarār der medḥ-i Maḥmūd Ḥān Ğāzi

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Şevketlü mahabbetlü şehen-şāh-ı mu' azzam
Maḥmūd-ı cihān zıll-ı Ḥudā sāye-i Yezdān
- 2 Ol şāh-ı Sikender-ḥaşem-i sidre cenābuñ
Dārā olamaz bāb-ı hümāyünuna derbān
- 3 Şir-i 'ālemi bād-ı futūḥāt ile zinde
Naḥcır-i zafer şayd-gehi 'arşa-i meydān
- 4 Mānend-i Nebiyy-i 'Arebī ru' b ile manşūr
Tevfiḳ-i riḳābında yürür peyk-i şitābān
- 5 Her bendesi bir Rüstem-i destān-ı Tehemten
Her çākeri gerden-şiken-i Sām u Nerimān
- 6 Mişāḳı şikest eyledi çün Nemçe kıralı
Ser-ḥadde 'ale'l-ğafle döküp ceyš-i firāvān
- 7 Ol kec-reviş ol ṭāḡi-i bed-kiş en evvel
'Aḳreb gibi niş üstüne olduḳda sipeh-rān

[MK1-15a]

- 8 Gönderdi vezir-i a' zamu ḥayl ü ḥaşemle
Ol şāh-ı melik-ḥaşlet o sulṭān-ı cihan-bān

Tārīḥ berāy-ı bilḳarār der medḥ-i Maḥmūd Ḥān Ğāzi]- MK1

4. beyt MK2'de yer almamıştır.

5b u]- MK2

7b çün]- MK1, gibi]- MK2

8a ü]- MK2

- 9 Ol varmasızın pīşrev-i ‘ asker-i İslām
‘ Avn-ı Hāḡ ile eyledi küffārı perīşān
- 10 Zenbūr veş a‘ dāyı idüp neşīden iḡrāc
Bir tūrfa tütün virdi kırandārına merdān
- 11 Geldükde vezīr-i a‘ zam-ı cem kevkebe-nīşe
Hāḡ-nīşden a‘ lā aña bir nūş idüp iḡsān
- 12 Bir beyza-i fūlād idi gūya ki ḡaşīn
Hāzır olup ol beyzaya ḡondı şeh-i devrān
- 13 Şoñra meded-i nuşret-i Hāllāḡ ile oldı
Def āt ile ḡābūr-ı ‘ adū ḡāk ile yeksān
- 14 Remy-i şühüb-i tiḡ ile ol cünd-i şeyātīn
Her ma‘ rekede ḡard olınup oldı girīzān
- 15 ḡābūr-ı ‘ adū muḡkem iken küfr-i binā veş
Bir demde hizebrān-ı ḡuzāt eyledi vīrān
- 16 Çok gerçi şehīd oldı cünūdı bu ḡazāda
Hāḡ virdi ‘ ivāz ol şehe bir āşaf-ı zī-şān
- 17 Żabḡ itdi Beligrad gibi bir ḡışn-ı ḡaşīni
Fethinde anuñ gelmiş iken ‘ āleme ḡırmān

11a cem] çün MK2

12a ki ḡaşīn] aḡa ḡışn MK2

12b beyzāya] beldeye MK2

- 18 Zîrâ ki metânetde Belîgrad'ı görenler
Dirler felek-i zât-ı burûca olur aqrân
- 19 Kaç def' a kırup leşkerini kal' asın aldı
Hal itdi mu' ammâyı kıral oldu nümâyân
- [MK2-11b]
- 20 Bu fetḥ-i celîl ile o sulṭân-ı cihānuñ
Olursa ebu'l-fetḥ eger künyesi şâyân
- 21 Peymānı kırup ' ahdini naḳz eyledüğinden
Tiz buldı cezâ-yı ' amelin düşmen-i nâ-dân
- 22 Āvāze-i fetḥi yedi iḳlîme irişdi
Bu vâḳı' adan yedi kıral oldu hirāsân
- [MK1-15b]
- 23 Peymānesi peymān-şikenüñ oldu nigün-sār
Mişâḳı şikest itmek olur mürîş-i ḥizlân
- 24 Mıṣrâ' -ı aḥîründe idüp ta' miye Ḥāmî
Tārîḥ didüm vâḳı' a-i fetḥine çespân
- 25 Bir naḳz ile ez-cümle ' adü oldu perişân
Çıḳdı kefere girdi Belîgrad'a müselmân

Tarīḫ-i diger berāy-ı bi'l-ḳarār

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

1 Zamān-ı ŧevket-i Sulṫān Maḫmūd

Müzeyyen kerd bā-nuŧret cihān-rā

2 Ricā mendim zi 'avn-ı Haḫ cünūdeŧ

Muzaffer bād-bān-ı ceyš 'adū-rā

3 Be-gūyā ta' miye tāriḫ-i Nemḫe

Beliḡrad ez ber āyin ŧod müberrā

Der Medḫ-i Ḳaŧr-ı Māhi Ḥazret-i Vahhāb Aḡa-zāde

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

1 Gül-i gülzār-ı devlet ḫazret-i Vahhāb Aḡa-zāde

Mekārim-piŧe maḫdüm-ı mükerrem Muŧafā Aḡā

2 Ki olmiŧdı fürüg-ı ḡurre-i levḫ-i cebininden

Meh-i nev gibi āŧār-ı necābet ṫıfl iken peydā

[MK2-27b]

3 Balıḫlı Bāḡı'nuñ vırāne ḫaŧrın iŧtirā ḫıldı

İdüp ta' mīrine sa' y itdi devlet ḫükmini icrā

[MK1-35a]

4 Ḳatı endek zamānda bezl idüp naḫdīne-i cūduñ

Sarāy-ı himmeti veŧ itdi bir 'ālī binā inŧā

5 Ḥarāb-ı ḫalb-i 'aŧıḫ iltifāt-ı yār idi ŧandum

Tarīḫ-i diger berāy-ı bi'l-ḳarār]- MK1

2b bād-ban-ı ceyš] bād ber-ceyš MK1

2b necābet] leṫāfet MK2

Yapıldı eyledikde gūşe-i ebrū ile imā

- 6 Balıklı Bāġı hem çün hūt-ı Yūnus mürde olmuşken
Döküp āb-ı hayāt luṭfin itdi Hızır veş ihyā
- 7 Bu kaşr-ı bī-bedel reşk-āver-i huld olsa lāyıḡdur
Dise sükkānına tūbā lehu Firdevsden tūbā
- 8 Balıklı Bāġı'nuñ bu telli pullı kaşrını görse
Bilür mi' mārı kim degmez Hāvernaḡ kılsa hamrā
- 9 Bu kaşr-ı dil-keş-i huld olduġunuñ hücchetin hūra
İderler nazm-ı tecr-i taht-ı he'l-enhār ile imzā
- 10 Bu kaşruñ imtizāc-ı bünyesi terkībden ābi
Oyulmuş mişḡab ile gūyiyā bir gevher-i yektā
- 11 Ḳodı vīrān iken bir şūrete kim şūretüñ görse
Olur hayret ile Öḡlidis sūdı vāle vü şeydā
- 12 Görürse naḡş-ı zībāsın eger Mānī fūru-mānde
Ezüp içsün şuyın Erjeng āba eyleyüp ilḡā
- 13 Göreydi iltimā' -ı tāḡ-ı tāvān-ı zer-endūzuñ
Çü huffāş iltifāt itmezdi mihre dīde-i ḡirbā

6a mürde olmuşken] mürd iken evvel MK2

7b tūbā lehu: Ne mutlu onlara, Ra'd, 13/29

8. beyt MK2'de yer almamıştır.

9a dil-keş-i] enmūzec-i, hūra] da' vā MK1

10. beyt .mk2'de yer almamıştır.

12a eger] olur MK1

13a tāvān-ı zer-endūzuñ] tavānuñ zer-endūdın MK2

- 14 Görenler ‘aks-i tāvānuñ Balıklı āb-girinde
Nüzül itmiş şanurlar burc-ı Hūta encüm-i Zehrā
- 15 Dü cānibden ğadīr ü havz gūyā çeşm-i aḥveldür
Reh-i maḥbūb-ı kaşrı gösterürler iki kat zībā
- 16 Ğadīr ü havz şanma kaşr-ı nev tezyīne hırşından
İki mir’at iki zānūya vaz’ itmiş ‘arūs-āsā
- 17 Olup tābi‘ hevāya revzeninden bir dem ayrılmaz
Çü murğ-ı rişte ber-pādur nesīm-i ‘ākıbet baḥşā
- 18 Refi‘ ü rūşenādur ol kadar kim mihr ü meh kaşruñ
Kebūter-ḥāne-i bāmında iki beyzadur gūyā
- [MK1-35b]
- 19 Görüp āb ile tābuñ nüşḥa-i tecrīd-i ḥammāmuñ
Libās-ı lafzdan eyler tecerrüd şāhid-i ma‘ nā
- 20 Hūşūşā kaşr-ı nev-ṭarḥ-ı meded bayrağıdur üzre
Yanaşmış gūyiyā limāna bir keştī-i rengīn-pā
- 21 Mey ü maḥbūb ile ḥācet ne mest ü telḥ-kām olmaḵ
Virür nezzāresi tefrīḥ-i vuşlat neş’e-i şahbā
- 22 Ḥazīz ü evci ve’l-ḥāşıl biri birinden a‘ lādur

13b itmezdi] itmez MK2

15a ü]- MK2, aḥveldür] iḥvāndur MK 2

15b gösterürler] gösterür MK2

16a ü]- MK2, itmiş] olmuş MK2

18a ü]- MK1

19a ābıyla] āb u MK2

21a ü]- MK2

Müşeyyed zîr ü bālâdan müzeyyen zîrden bālâ

- 23 Yeter Hâmî tek-â-pû gerçi meydân istiyor çokdan
Semend-i tab^ç -1 ħod-kāmuñ^ç inânın eyleme irĥâ

[MK2-28a]

- 24 Bu vîrân-ĥâne-i^ç âlem yıkıldıkça yapıldıkça
Esâs-1 devletüñ ħaşruñ gibi Hâĥ ide pâ-ber-câ

- 25 Tamâm oldıkda Hâmî ħaşr-1 mâhî söyledi târîĥ
Bu ħaşr-1 pâke olmaz mâhdan mâhiye dek hem-tâ

5

Ķaşîde der vaşf-1 bârgâh-1^ç Abdullâh Paşa Köprüli-zâde

Fa^ç ilâtün Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilün

- 1 Neyyir-i burc-1 vezâret zîver-i çetr-i felek
Hâcî^ç Abdu'llah Paşa âşaf-1^ç âlî-tebâr
- 2^ç Irĥ-1 tãhirdür ebâ^ç an-ced vezîr ibn-i vezîr
Nesl-i bâhirdür ser-â-pâ ħasr u cem-i iĥtidâr
- 3 Oldı cümle ĥânedân-1 Köprüli perverdesi
Şadr-1 a^ç zâm âşaf-1 şâĥib-nigîn ü kām-kâr
- 4 Seyl-i pür-zür-1 şekâvet dehri itmişken ĥarâb
Olmış iken ħaşr-1 istihkâm-1 devlet raĥne-dâr
- 5 Köprüliler câ-be-câ ħurdı şırât-1 müstaĥîm
Devlet-i^ç Oşmâniyân oldı anuñla üstüvâr

- 6 Virdiler meşşāta-i ‘adl ile mülke zīb ü fer
Şadme-i heybetleri küffārı itdi hāksār
[MK1-38b]
- 7 Var mıdur tafşīle hācet tıfl-ı ebced-h^vān bilür
Dīn ü devlet hep eb ü ceddüñle eyler iftiḥār
- 8 Oldılar pīrāye-i cedd ü aḥ u ‘amm u ebüñ
‘İlm ü ‘adl u cūd u taḫvā heybet ü ḥilm ü vaḫār
- 9 Ol nüfūs-ı muṭma‘ine irci‘ī emriyle hep
Cennet-i dārü’s-selāma itdiler bir bir güzār
- 10 Ma‘delet-sencā kerem-kāra necābet-perverā
[MK2-30b] Ḳalduñ ol eşdāfdan sen dürr-i yektā yād-gār
- 11 Sen o kānuñ gevherisin ki cebīn-i nüh felek
Ḥāk-i dergāhına mālişden bulur şān-ı şı‘ār
- 12 Cümle aḥlākuñ sūtüde cümle evşāfuñ cemīl
Sırr-ı ābā cevher-i zātuñda olmış āşikār
- 13 Böyledür āyīn-i ‘ilm-i düdmān-ı muḥteşem
Gerçi kim aşḫābına olur medār-ı i‘tizār
- 14 Olmayup dil-beste ammā ol izāfī rif‘ate
Ol ḳadar kesb-i kemālden eyledüñ ḥurşid-vār

6b itdi] eyler MK2

8b ü]- MK2, ü]- MK1, ü]- MK1

9a hep]- MK2

13b medār] müdām MK2

- 15 Taht-ı ‘Osmānī eb u ceddünle şöret-yāb iken
Zāt-ı Maḥmūd’uñ eb u ecdāda virdi iştihār
- 16 Sen de inşāf it nice sermāye-i faḥr olmasun
Ḥaşra gelmez şol fezā ’il kim anuñ zātında var
- 17 ‘Adl-i eyyāmında nālān yoḡ meger kim ‘andelīb
Luṭf-ı hengāmında giryān yoḡ meger ebr-i bahār
- 18 Vardığı kişverde dil-ḥūn yoḡ meger meyden sebū
Derd-i ser olmaz meger mey-ḥ^vardan renc-i ḥumār
- 19 Āmidi mi‘ mār-ı ‘adli şöyle ma‘ mūr itdi kim
Oldı mānend-i ḥümā nā-yāb-ı büm-ı nā-bekār
- 20 Şöyle müstaḡnī ki ibrāz itse Ḳārun gencini
Çeşm-i pür-temkīni itmez bir nigāh-ı i‘ tibār
- 21 Şeb-çerāḡ-ı mihri şalsa reh-güzārında felek
İnḥinā eyler mi ol serv-i ḥıyābān-ı vaḡār
- 22 Oldı vaşf-ı dest-i gevher-pāşını gūş eyleyüp
Bahr-ı sūhān veş ḥırāş-ı sīne mevc-i bī-şümār
- [MK1-39a]
- 23 Āftāb-āsā kef-i iḥsānı ‘ālem-gīr olup
Nām-ı Ḥātem necl ü imsāk ile bulmuş iştihār

19b mānend] nā-yāb MK2

21b İnḥinā] İltifāt MK1

23a olup] olur MK2

- 24 Dest-i cūduñ mihre teşbīh eylemek rüşen velī
Māhide olsa ‘aṭāsı āftābuñ pāy-dār
- 25 Olduğın bilmiş tehī-destāne luṭfuñ bī-dirīğ
El uzatmışdur kef-i iḥsānına şāḥ-ı çenār
- 26 Desti hāşā ki seḥāb-ı faşl-ı nīsāndur dimem
Kim bu dest-i cūd olur gevher-feşān ol kaṭre-bār
- 27 Ref -i iḥrāz ile ḥükmi taşa te’şīr eylemiş
Çeşmine ‘aynuñ zümürüdden ‘aceb mi itse mār
- 28 Şem‘ ider pervāneye şükrāne-i vuşlat için
Aṭlas-ı gülgünını kat kat libās-ı zer nigār
- [MK2-31a]
- 29 Öyle bir şīr-i cigerderdür ki ḥarb u ḍarbını
Görseler inşāf iderler Rüstem ü İsfendiyār
- 30 Şarşar-ı aḳdāmına nisbet ḥabāb-ı kemterīn
Kaḻ a-i a‘ dā degüldür olsa āhenden hisār
- 31 Şanma kim seyyāredür mirriḥ-i cürmün egleyüp
Bīm-i tiğ-i bī-emānından olupdur bī-kaṛār
- 32 Pençe-i fermān-ı kaḥrı şöyle nāfız kim ider
Sīne-i ḥārā degin fülāddan nez‘ -i şerār

27b ‘aynuñ] ‘ayn MK2

29a cigerderdür] cigerdüzdur MK2

31a Şanma] Ḥaḳḳ bu MK1

- 33 Şahn-1 gülşen āb-1 luţfindan olaydı vāye-gīr
Sāk-1 gülbinde olurdu ‘ūd-1 sâ‘ id gibi hār
- 34 Şarşar-1 kahrı hevāya olsa sārī düşmenüñ
Sinede āmed-şod-1 enfāsı olur erredār
- 35 Olmağ için sāye-bān-1 ma‘ delet tarḥ eyledi
Himmeti veş bir mu‘ allā çetr-i gerdün iktidār
- 36 Āsumān kirdār iken bu çetr-i nev ḥayretdeyüm
Tengnā-yı şahñ-1 ğabrāda nice dutmuş qarār
- 37 Çetr-i ‘alī āsmān kirdārdur dirsem n’ola
Mıhr ü mehdür ṭop-1 zerrīn ḥayme çerḥ-i üstüvār
- 38 Çetr-i ‘Abdu’llāh Paşadur yaḥūd vaz‘ eylemiş
Şahñ-1 bāğa bār-gāhın şāh-1 iqlīm-i bahār
- [MK1-39b]
- 39 Hiç olur mı ḥayme-i rengīnine hergiz ‘adīl
Çerḥ-i atlas naqşdan ‘ārī bu bir naqş-ı nigār
- 40 Cā-be-cā kevkeb degüldür bār-gāhuñ seyr idüp
Reşk ile olmuş peleng-i çerḥ-i ḥod-bīn dāğdār
- 41 Şubḥ-dem şanma şafağ surḥ olduğı rüy-ı felek
Ḥayme-i gülgünüñ itmişdür sipihri şerm-sār

33b ‘ūd] cām MK1

37b üstüvār] sebz-vār MK2

41a şafağ] felek MK2

- 42 Çoğ zamāndur  ālemi eyler temāšā görmedi
Çeşm-i mihr-i  ālem-ārā böyle bir üşküfe-zār
- 43 Āftāb-1 midħat-1 çetrün  ulū   itmeklige
Buldı bir pākize ma la   ħāme-i gevher-nişār
- 44 Gülşen-i i bāldür bu bār-gāh-1 nāmdār
Görse nağş-1 dil-keşin gülzāra meyl itmez hezār
- 45 Kūh-peyker bārgāh-1 āşaf-1 zī-şān mıdur
 ulle-i kuhsārda yāĥūd açılmış lāle-zār
- [MK2-31b]
- 46 Gülleri bī-ĥār hem ālūde-i şebnem degül
Revnağ-1 ezhārına bād-1 ĥazān eyler mi kār
- 47 Her sūtūn-1 ser-keşi bir şātır-1 zerrīn kemer
Cāme-i gülgūn ile ĥizmetde olmuş pāy-dār
- 48  urş-1 mihr ü māhdur gūyā sūtūn-1  ablası
Oldı zer-tār-1 eşi   a şān  nāb-1 zer-nigār
- 49 Perde-pūş-1   işmet olmuş gördi ol çetr-i meni  
Çerĥ-i ĥūn-ālūde nāmūsa senden itdi  ār
- 50 Ĥāmiyā pāyāna irdi söz du  ā hengāmıdur
Çoğ suĥen tasdi   ider isterse olsun pāy-dār

43a itmeklige] itmek ile MK2

47b Cāme] Ĥāme MK2

49a çetr] pāk MK2

50b pāydār] ābdār MK1

- 51 H̄ayme-i zer-tükmesin kurdıkça fark-ı çerhe dehr
Ola çetr-i devletün dā'im metin ü üstüvār
- 52 Çākerün mihr ü meh olsun eyledikçe 'ālemi
Gāh tār u gāh rūşen çadır-ı leyl ü nehār
- 53 Bu otağ-ı dil-keşin H̄āmī didüm tārīhini
Bārgāh-ı bī-bedel bir menzil-i gerdün-medār
- 54 Bir dağı tekrār aḥsendür didüm tārīhini
Cilve-ārā bār-gāh-ı pür-şafā tāvūs-vār

6

Kaşide Berāy-ı Merşiyeye-i Zevce-i Hacı 'Abdu'llah Paşa Eş'şehr Be-Köprüli-zāde

[MK1-40a]

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Cihānı tīre-dil ü mest-i ser-gerdān itmiş
Diriğ-i keşti-i 'ālemde yok sükün u qarār
- 2 Felekde mihr ü meh ile şanma tāc-ı bī-serdür
Hezār kelle yemişdür bu şīr-i merdüm-ḥ^vār
- 3 Hevā mıdur bu keş-ā-keş dem-ā-dem olmadadur
Dıraht-ı 'ömrüne āmed-şod-ı nefes minşār
- 4 Saña bu lücce-i nīlīde tāb-nāk-ı nücüm

51b çetr] çerh MK2, ü]- MK1

52a Çākerün] Çāker MK1

Kaşide Berāy-ı Merşiyeye-i Zevce-i Hacı 'Abdu'llah Paşa Eş'şehr Be-Köprüli-zāde]- MK1

21 ü meh]- MK2

4a tāb-nāk] sābihāt MK2

Zamāne naqş-ı ber-âb olduĝın ider eş'âr

- 5 Gelür maķābire aşhāb-ı ķabr pey-der-pey
Velī ķamusı muhācir yanınca yoķ enşār
- 6 Bu pīşe-zār-ı fenāda ne deñlü ķılsa hāzer
Kişi ĝazanfer-i dehre dü-çār olur nā-çār
- 7 Olaydı zerre ķadar fıtratında resm-i vefā
Zübeyde Hānım'a eylerdi çerh-i nā-hemvār
- 8 Vücūd-ı pākine pīrāye olsalar ne 'aceb
Hāyā vü re'fet ü 'işmet sedād u ĝilm ü vaķār
- 9 Yegāne duĝter-i müfti-i ĝāfikeyn idi ol
Kirām-ı ekrem-i āşār-ı ķıdvetü'l-ebrār
- [MK2-32a]
- 10 İmām u ekmel ü efdāl cenāb-ı Feyzu'llāh
Faķih-i a'lem ü etkā şādefçe-i esrār
- 11 O pīşvā-yı sübül vāriş-i 'ulüm-ı rüsül
Elinde şem' -i hevā idi kilik-i gevher-bār
- 12 Ebū Hānife-şiyem k'āstān-ı mekremetin
Fuĝul-ı nāsa Hūdā eylemişdi nāşiye-zār
- 13 Şu'ā' -ı fazlı ķarīb ü ba'ide rüşendür

6b dehre] mürge MK1

8b vaķār] hāyā MK2

12b Hūdā eylemişdi] o dürr şimdi MK2

Cibāl-i şāhiqa üzre nüहुfte ola mı nār

14 Zübeyde böyle ebüñ binti bā-हुşüş oldu
Cihānda zevce-i Paşa-yı mekremet-kirdār

15 Sipih-r-i ma' delete māh Hācī 'Abdu'llāh
Niẓām-ı mülk ü mileldür vezīr-i 'ālī-tebār

[MK1-40b]

16 Çerāğ-ı 'adle ziyā dāda Köprüli-zāde
Şeref bulur aña Dārā olursa sahib-dār

17 Seni sa' ādet ile eylemiş Hudā maḥdūm
O ḥānedāna ki olmaz muḥāsenātı şümār

18 Ced ü eb ü āḥ u 'ammuñ vezīr-i mihr-i münīr
Ki buldı dīn ü düvel bunlar ile şān u şī'ār

19 Mişāl-i merkez-i 'ālem siyāset ü 'adlūñ
Olinca dā'ire-i devlet-i cihāna medār

20 Muḥī' a ney-şeker oldu o ḥāne-i müşgīn
'Adūya āteş-i sūzān o tiğ-i şā' iqa-bār

21 Der-i himāyetüne dāḥil olsa pervāne
Dönerdi tükme-i mercāna cāmesinde şerār

22 O zīb-i şadr-ı güherdür ki itdi dāmānın

17a maḥdūm] maḥtūm MK1

18a münīr] peẓīr MK2

18b u]- MK1

Cenāb-ı Hāzret-i Hāḡ miḡsam-i ṡaġār u kibār

- 23 Meger kim olduġını çerḡ-i kinever bilmez
Ki böyle zāt-ı ṡerife revā görür āzār
- 24 Ğalaṡ didüm ki olur emṡelüñ belāsı eṡed
Hādīṡ-i emṡel-i ḡayrū'l-verā ider izhār
- 25 Li-neblüvenneküm eyler bu nükteye imā
K'olur hücüm-ı belā bizer-i fācire mi' yār
- 26 Bilürdi emṡel-i nās olduġın Hūdā-yı 'alim
Bu ibtilālar ile itdi andan istiḡbār
- 27 Zübeyde Hānım ile riṡte-bend-i ülfet iken
Zamāne itdi bu 'aḡdi ġüsiste āḡir-kār
- [MK2-32b]
- 28 Zübeyde ṡem' -i ṡebistān-ı 'izz ü rif' at idi
Zamāne ḡāke düşüp āḡir itdi ṡem' -i mezār
- 29 Nice Zübeyde ki bānū-yı mekremet-āṡār
Nice Zübeyde ki zib-i erike 'iṡmet-vār
- 30 Nice Zübeyde ki faḡr-ı muḡāderāt-ı cihān
Ki āb-ı rüyına eyler ḡasem dür-i ṡeh-vār

25a Li-neblüvenneküm: Elbette sizi imtihan ederiz. Bakara/155

25b bizer] berr ü MK2

28a 'izz ü rif' at] 'aḡd-i ülfet MK2

28b düşüp] ṡalup MK1

29. beytin mısraları MK2'de yer deġiṡtirmiṡtir.

- 31 ‘ Aceb mi sāyesine ḥasret olsa rūy-ı zemīn
 Ki vech-i pākini ḥūrşīd görmemiş zinhār
[MK1-41a]
- 32 Henūz ḡonce-i āmāli nā-şükūfte iken
 Henūz devḥa-i ‘ ömrinden almamışken bār
- 33 O naḥl-ı nevresi ḥāke berāber itdi dirīḡ
 Teraḥḥüm itmedi ḥayfa zamāne-i ḡaddār
- 34 Nişīmen olmuş iken aña şadr-ı taḥt-ı revān
 Dirīḡ taḥte-i tābūta oldı şimdi süvār
- 35 Girüp sefine-i tābūta eyledi āḫir
 Bu taḥte-pāre ile sāḫil-i behişte güzār
- 36 Şarardı ‘ arız-ı ḥūrşīdi āh u ḥasretle
 Kebūdī cāmelere girdi çerḫ-i kec-reftār
- 37 Şafaḫ degül görinen nāḥun-ı hilāl ile çerḫ
 Boyandı ḫanına itdükde ḥāriş-i ruḥsār
- 38 Mişāl-i dīde-i Ya‘ ḫüb gümüşde Yūsuf
 Hücüm-ı girye ile çeşm-i meh-sepīd-i ḫarār
- 39 Zamāne el yudı çün böyle bir içim şudan
 Giyerse çeşme-i ḥayvān siyāhları yeri var

30. beyt MK2’de yer almamıştır.

36b cāmelere girdi] cāme geyürdi MK1

38b çeşm] çerḫ MK2

39a çün]- MK1

- 40 Bu sūzişiyile çü uḥdūd-ı sīne āteş-ḥīz
Bu ğamla dīde çü tennūr-ı Nūh-ı tūfān-ı zār
- 41 Dehenden āh çıkar şimdi gerd-i bād-āsā
Oturdı sīnelere tūde tūde gerd-i ğubār
- 42 Fiġān olunsa gerek ḥaşre dek bu ḳavle ğüvāḥ
Olur fiġān daḥı tārīḥ-i fevt olunca şümār
- 43 Bu cān-ġüdāz u ciġer-sūz-edā yeter Ḥāmī
Mezār-ı pākine naḳd-ı du‘āyı ḳıl iṣār
- 44 İlāhi muḥsinedür ḳıl ziyāde iḥsānuñ
İdüp erīke-i firdevsde Resūluña cār
- 45 Şadef veş iki elün dürr-i maġfıretle pür it
O naḥl-ı tāze tehī-dest ise mişāl-i çenār
- 46 Bu leff ü neşr-i müretteble söyledüm tārīḥi
Ola Zübeyde’ye cennetle ḥūr menzil ü yār

43a ü]- MK2

46a ü]- MK2

46b Ola Zübeyde’ye cennetle ḥūr menzil ü yār] Mezār-ı pākine naḳd-ı du‘āyı ḳıl iṣār MK2

Kaşide der-Sitâyiş-i Kethudâ-yı Köprüli-zâde E'ac 'Abdu'llâh Paşa 'Aleyse'r-raḥme
[MK1-41b], [MK2-33a]

Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

- 1 Ey kerem-pîşe mîr-i 'âlî-ḳadr
Devletünle cihân pür-âvâze
- 2 Ḥamdüli'llâh ki kethudâ olduñ
Bir vezîr-i bülend-pervâze
- 3 Şükrüli'llâh ki itdi kâr-ı güzâr
Seni Ḥaḳ bir müşîr-i mümtâza
- 4 Münşet iken ḳulüb-ı 'ibâd
Rişte-i luṭfuñ oldu şîrâze
- 5 Rûy-ı pejmürde-i umûra senüñ
Ḥüsn-i tedbîrüñ oldu çün gâze
- 6 Ḳapu ḫalkı mükedder olmuş iken
Buldı luṭfuñla revnaḳ-ı tâze
- 7 Seni ḳoydı bu merkeze şad-şükr
Ḥâlîḳ-ı bî-şebîh ü enbâze
- 8 Veca' ü'l-'ayne mübtelâ itdi
N'eyledüm çerḫ-i şu'bede-bâze

Kaşide der-Sitâyiş-i Kethudâ-yı Köprüli-zâde E'ac 'Abdu'llâh Paşa 'Aleyse'r-raḥme] Der-Medḫ-i Kethudâ-yı
Âşaf 'Alî Paşa MK2

3. beyt MK2'de yer almamıştır.

8b çerḫ] şerḫ MK2

- 9 Ȩasret oldum dirġ şeb-perevār
 Rŭy-ı ħŭrşġd-i pertev-endāze
- 10 Zŭlŭmāt-ı selāşede iderŭm
 Hemçŭ Yŭnus du‘ āya āġāze
- 11 Oldı şġĥhatle dġdeler rŭşen
 Şŭkr ol Ȩālġ-ı şġfā-sāza
- 12 Gerçġ açıldı göz baġı ammā
 Döndŭm ŭskŭfġ el-benān-bāze
- 13 Mevsim-i rŭze vaġt-i ‘ıyda ġarġb
 Yıllıġ ister mŭlāzemāt-ı yāza
- 14 Ȩoġuz arşun cuġġa gerek yapıla
 Her bir āzar-ı peşşehā bilāze
- 15 İtdiler zirve-i ‘ināda şu‘ ŭd
 Bindiler esb-i naĥvet ŭ nāza
- [MK1-42a]
- 16 ‘Anterġ keş ŭ ĥaff ġāvukla şārġġ
 Baĥşġş ister dŭşŭp yem-i āzade
- 17 Beni cānumdan itdiler bġ-zār
 Geldi kālā-yı cān leb-i kāze

12a ammā]-MK2

14b Her] Hele MK2, peşşehā] pġşehā MK2

16a ‘Anterġ] Anterġ MK2

17b cān] ten MK2

- 18 Ölçdüm biçdüm olmadı çäre
Kaldı kârum o kâr-perdâze
- 19 Harçlıgum yok müzâyaşam katı çok
Kaldı iş ketudâ-yı şehbâze
- 20 Kala ğurbetde böyle sıfrü'l-yed
Çıkarur Hâmî-i suhan-sâza
- [MK2-33b]
- 21 Kerem it harc-ı rûze bir miqdâr
Az u çok ben de kâni'üm aza
- 22 Sizden az isterüm efendümden
İsterüm çok bakar mıyum aza
- 23 'Adedin lik eylemem ta' yîn
Himmete dirler olmaz endâze
- 24 Sîr ola tâ gürisne-çeşm tama'
Ola hâşıl-ı şîb' leb-i âze

8

Der-Haqq-ı Refi' â Efendi Güyi

Mef' ülü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün

- 1 Zenden remîde şöyle Refi' â Efendi kim
Hatm itse muşhafı oğumaz sûre-i Nisâ

- 2 Nām-ı nisāyı itdi ferāmūş o deñlü kim
Nisyān ile nisā dise dir fetḥ ile nisā
- 3 Esmā-yı meyde duḡter-i rez nāmı var diyü
Menfūr-ı ṭab^ç ıdur mey-i gülgün-ı ğam zirā
- 4 Neyzen dimez ki zāhir olur āḡirinde zen
Evrāḡa ney-remīde yazar itse iḡtizā
- 5 Bintü'l-^ç ineb diseñ dime bintü'l-^ç inebdi dir
Fehm eyle tāk-ı kīnesidür itme dir ḡaṭā
- 6 Çeşmüm nebāt-ı na^ç şe düçār olmasun diyü
Olmaz şabāḡ olunca nigāḡ-efgen-i semā
- 7 Derk eyleseydi ^ç aḡlı heyülā-yı ṭıfl iken
Āḡūş-ı māderinden olurdı keşīde-pā
- 8 Zenden bu rütbelerde girizān iken neden
İtmiş ^ç aceb ki māder-i dünyāya ilticā
- [MK1-62a]
- 9 Bir bīve-zen ki Ḳāhiredür hem selīṭedür
İtdi ne gūne Mışr Refī^ç ā'yı mübtelā
- [MK2-53a]
- 10 Dünyāya şer tevellüd ider cümle Mışrdan
Her kim dimişse māder-i dünyā dimiş sezā

5a dime]- MK2

6. beyt MK2'de yer almamıştır.

- 11 Bu pīre-zen-i Qāhire'nün reddi müsteḥab
Zemm itdi qahramān-ı zeni seyyidü'l-verā

9

Tāriḥ Berāy-ı Sünnet-i Hıtān Qāzi Efendi
Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 1 Qāḍi-i 'iffet āşinā necm-i tarīḫ ahterān
'Adlini eylemiş qazā ziver-i şer'-i Muştafā

- 2 Fazl ile şöhre-yābdur her sözi bir kitābdur
Maşrıḫ-ı āfitābdur şan o zamīr-i rüşenā

- 3 Faşl-ı hitābını celī görürse şerīh dir belī
Nüktesi muhtaşar velī sidre-i fikri müntehā

[MK2-51a]

- 4 Haḫ aña viridi bir püser kendü şadefdür ol güher
Tıfl-ı reşid-i mu' teber necl-i necīb-i dil-güşā

- 5 Āmid'e şaldı çün şeref taldı şafā taraf taraf
İrdi kemāle ol halef itdi Hıtāna iktizā

- 6 Vālidı raġbet eyledi şöhre ziyāfet eyledi
Oġlını sünnet eyledi haḫḫını eyledi edā

- 7 Söyledi ḫāme Ḥāmiyā tāriḫ-i ḫüb cān-fezā

11a pīre-zen] pīre-zāl MK2

11b qahramān] mihr-bān-ı MK2

Tāriḥ Berāy-ı Sünnet-i Hıtān Qāzi Efendi] Tāriḫ-i Hıtān Maḫdüm Mollā Āmid MK1

Oldı refāh ile edā sūnnet-i pāk-i Muştafā

10

Tāriḫ berāy-ı aşr-ı  Abdu'llāh Paşa Köprüli-zāde

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Serāy-ı Āmid'i reşk-āver-i bāġ-ı irem kıldı
ud m-ı sa' d-ı  Abdu'llāh Paşa Köprüli-zāde
- 2 Vezir ibn-i vezir āşaf nazir İskender-i şāni
Bulunmaz mihr-i  ālem t b veş akr nı dünyāda
- 3 Olaldan dest-gir-i b -kes n  ahdinde düşmen yok
Meger kim ola şebnem gonce-i ra' n ya  ft de
- 4 Yapup āşar iun bir aşr-ı dil-keş dest-i himmetle
Zer   ziverle tezyin eyleyüp itdükde  m de
- 5 Ararken H miy  t riḫ-i s lın levḫ-i ḫ tırda
Yazıldı aşr-ı  Abdu'llāh Paşa Köprüli-zāde

Diyārbekir'de İbrāhim Ḥalīl Ağa'nun Mihmān-serāyı Tārihidür.

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

1 Zübde-i ehl-i kerem Āmid'de ḥalā voyvoda

Ḥazret-i Ağa-yı ḥayr-endiş hem nāmı Ḥalīl

[MK1-62b]

2 İki şuffa bir bülend eyvānı inşā eyledi

Yapdı bir mihman-serāy-ı bī-şebīh ü bī-^ç adīl

3 İtdi tāriḥin şarīr-i ḥāme-i Ḥamī nidā

Fī-sebīli'llāh gelsün gitsün ebnā-yı sebīl

Tāriḥ-i Ḥāne-i Qara Ḥ^vāce-zāde

Me^ç ülü Fā' ilātü Me^vā' ilü Fā' ilün

1 Yapdırdı ḥ^vāce-zāde qadīm āşiyānede

Bir qaşr-ı bī-kuşūr bir eyvān u dil-küşā

2 Simk-i refī' i himmet-i ^çālisi veş bülend

Ṭāq u revāqı çün meh-i nev encüm-i semā

[MK2-51b]

3 Ma^çnā-yı beyt veş didi tāriḥ Ḥāmiyā

Beytinde pür şafā ola El-Ḥāc Muştafā

Diyār-ı Bekr'de İbrāhim Ḥalīl Ağa'nun Mihmān-serāyı Tārihidür]

Tāriḥ-i Şeyḫzāde Qaşr-ı Rahimu'llāh MK1

Tāriḥ-i Ḥāne-i Qara Ḥ^vāce-zāde] Ḥ^vāce-zāde El-Ḥāc Muştafā Nām Kimesnenün ḥāne-i binā eyledigünün tārihidür MK2

13

Tāriḥ-i Bağçe-i Ḥāmī Efendi

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Aḥmed-i Ḥāmī bu ' iṣret-ḥāne-i dīrīnede

Bez̄l idüp maḳdūrını ṭarḥ itdi bir ḳaṣr-ı bülend

Himmetle tāriḥin didi nağme³³

Ḥüsn-i itmāmın görüp Ḥāmī didüm tāriḥini

Aḥmed ābād oldı himmetle bu ḳaṣr-ı dil-pesend

14

Tāriḥ-i Çeşme-i Kılıç Beg

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Bināsı hem yolu bu çeşmenüñ vīrān olup yek-ser
Ahāli-i maḥalle el yumuṣlarken niḫāmından
- 2 Olup Bārūti-zāde Es-Seyyid Maḳşūd' uñ ihyāsı
Bu vīrān çeşme ma' mūr oldı ḥüsn-i ihtimāmından
- 3 Anı merḥūm Ḥācı Muṣṭafā' nuñ vech-i ḥayr için
Yapup aldı du' ā leb-teşnegānun ḥāş u ' āmından
- 4 Ḳılıç Beg çeşmesin icrā idüp Ḥāmī didüm tāriḥ
Degül āb-ı revān aḳmıṣ Ḳılıç gūyā niyāmından

Tāriḥ-i Bağçe-i Ḥāmī Efendi] Ḥāmī merḥūmuñ kendi inşād itdigi ḳaṣrına tāriḥidür yazılmışdur MK2
ṭarḥ itdi bir ḳaṣr-ı bülend] yapdırdı ḳaṣr-ı bī-menend MK2

³³ Himmetle tāriḥin didi nağme]- MK2

Tāriḥ-i Çeşme-i Kılıç Beg] Ḳılıç Beg Çeşmesi' nün ta' mīr ü tecdīdine Ḥāmī merḥūmun tāriḥ-i gedāsıdur MK2

Tāriḥ-i Vefāt-ı İbrāhim Efendi

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Tāzelükde şāḥib-i ḳabr eyleyüp kesb-i kemāl
Çün meh-i nev oldı 'ilm ü ma' rifetden behre-yāb
- 2 Hāne-i 'ömr-i 'azīzi daḥı nev-bünyād iken
Ey dirīgā seyl-i pür-zūr-ı ecel itdi ḥarāb
- 3 Söyledüm tāriḥini dünyāda çün kām almadı
Ola İbrāhim firdevs içre yā Rāb kām-yāb

Tāriḥ-i Vefāt-ı Vālī Ḥasan Ağa

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Vālī-i ehl-i ma' ārif 'ārif-i şāḥib-temiz
Cāy-ı āsāyiş degildür gördi bu dār-ı miḥen
[MK2-52a]
- 2 Dār-ı ğurbet olduĝın fehm eyleyüp dünyā-yı dūn
Bī-ḳarār olmışdı ārāmın olup ḥubb-ı vaṭan
- 3 Yūsuf-ı ḳurb-ı civār-ı raḥmete müştak idi
Oldı bād-ı mevt aña gūyā ki būy-ı pīreḥen
[MK1-63a]
- 4 Ḳırdı ḳaçdı 'āḳıbet gülşen serāy-ı cennete

Tāriḥ-i Vefāt-ı İbrāhim Efendi] İbrāhim nām kimesnenüñ vefātına tāriḥ-i laṭifedür MK2
Tāriḥ-i Vefāt-ı Vālī Ḥasan Ağa] Vālī Ḥasan Ağa'nun vefātına tāriḥdür MK2
1a şāḥib-temiz] ehl-i temiz MK2

Bir kafes olmuşdı murg-ı rûhına güyâ beden

- 5 ‘ Abd-ı âbık itdi Mevlâ-yı kerîme ilticâ
‘ Afv ümîdiyle gelür dergâha boynında kefen
- 6 ‘ Afv idüp cürm ü günâhın yâ İlâhe’l-‘ âlemîn
Fazl-ı ihsânunla memnûn it anı yâ zü’l-metîn
- 7 Hâmiyâ hâtif virüp müjde didüm târihîni
Aldı mansıb gülşen-i firdevsde Vâlî Hasan

17

Târih-i Muştafa Çelebi Emîri-zâde

Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Hâyfâ ki Muştafa Çelebi genc iken henüz
Virâne-zâr-ı hâk-i fenâda nihân ola
- 2 Çün râci‘ oldı râziye marziyye Rabb’ine
Ol nefsi muţma‘ ine behişt-âşiyân ola
- 3 Târihîni qalem didi Hâmî büka ile
Firdevs Emîri-zâde’ye dil-keş mekân ola

6a ‘ Afv] Mağv MK2

Târih-i Muştafa Çelebi Emîri-zâde] Emîri-zâde Muştafa Çelebi vefâtına târihdür MK2

Tāriḥ-i Vefāt-ı Kerīme-i Köprüli-zāde ‘Abdu’llāh Paşa

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

- 1 Hācı ‘Abdu’llāh Paşa āşaf-ı ‘ālī-neseb
‘Adl ile fāruḳ-ı ‘aşr itmiş anı Rabbü’l-Felaḳ
- 2 Fevt olup Āmid’de Leylā nām bir ma‘şūmesi
Şubḥ-dem ḥasretle ḳan aḡlar felek şanma şafaḳ
- 3 Yandıḡı çün nār-ı hicrānıyla ḳalb-i vālidin
Hem şefi‘ a hem ferīṭa olmaḳ oldu mā-şadaḳ
- 4 İtdi çün terk-i nefes Ḥāmī didi tāriḥini
Būlbūl-i gülzār-ı cennet eylesün Leylā’yı Ḥaḳ

Tāriḥ-i Vefāt-ı Zaḡarcıbaşı Ḥüseyin Aḡa

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1 Hizebr-i şaf-der-i ḡāb-ı veḡā ya‘ ni Ḥüseyin Aḡa
Zaḡarcıbaşı ol Behrām-saṭvet müşteri-siret
[MK1-64a]
- 2 Diyār-ı Bekr meştāsında rezm-i ḥaşm-ı bed-kīşe
Raşad pīrā iken ol şerze şir-i pīşe-i şavlet
- 3 Ḥitāb-ı irci‘ i oldu şimāḡ-ı cānına vāşıl
O nefsi-i muṭma‘ ine itdi bāḡ-ı cennete rıḫlet

- 4 Didi tārīḡ-i sāl-i fevtini giryān olup ḡāme
Ḥüseyn'e ḡ^vāb-gāh ola dem-ā-dem ḡülşen-i cennet

20

- Tārīḡ-i Vefāt-ı 'Abdi Paşa-zāde Ḥācı 'Ali Paşa
Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
- 1 Dirīḡā 'Abdi Paşa-zāde El-Ḥāc 'Ali Paşa
Ḡürūh-ı leşkere serdār iken ol müşteri-kevkeb
- 2 Diyār-ı bekr meştāsında yüridi Ḥācı 'İsī'de
Olup āmāde-i peygār-ı Nādir Şāh-ı bī-mezheb
- 3 Esed veş oldı ṡab'ı mübtelā-yı 'illet-i ḡummā
Olur elbetde şīrūñ lāzım-ı māhiyyetinden teb
- 4 Riyāz-ı devletūñ serv-i bülend iḡbāli olmışken
Tezerv-i rūḡına vaż' itdi şāhin-i ecel maḡleb
- 5 O 'ālī himmetūñ firdevs-i 'ālī mülk-i lā-yebblā
Göründi mañşīb-ı dünyā-yı dūndan çeşmine enseb
- 6 Ḥiṡāb-ı irci' i oldıḡda ḡūş-ı hūşına vāşıl
O nefsi muṡma'ine itdi terk-i şıḡlet-i ḡāleb
- 7 Didi giryān olup tārīḡ-i fevtin Ḥāmī leb-ber-leb
Mekān ola 'Ali Paşa'ya ḡül-zār-ı cinān yā Rāb

Diger Tāriḥ-i Vefāt-ı Zağarcıbaşı Hüseyn Ağa

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 İdüp 'atf-ı 'inān tehcir-gāh-ı dehr-i fāniden
Zağarcıbaşı ol merd-i neberd-i sāḥa-i heycā
- 2 Diyār-ı Bekr meştāsında rūḥ-ı pāk-i merhūmuñ
Çıķup cilbāb-ı tenden itdi 'azm-ı tārım-i 'ulyā
- 3 Gelüp bir hātif-i ğaybı beşāretle didi tāriḥ
Ola firdevs-i bī-hemtā Hüseyn'e mülk-i lā-yeblē

Rubā' iyāt³⁴

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Gerçi kim mazlüm-nümādur gerdişi āhestedür
Çeşm-i mestinden şaķın zālimdür ammā ḥastedür
Görelı ey ğonce-fem çeşm ü dehānuñ şermden
Nergīsüñ başı aşāğa ğonceler dem-bestedür

Velehu

Mef' ülü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ülün

Ol cevher-i ferd-feme iḥsās gerekdür
Her göz göremez dide-i ḥassās gerekdür
Çor mı ķomaya ğayret-i ğam yāreme merhem
Ben derd-keşüm zaḥmuma elmās gerekdür

³⁴ Divanda rubāi başlığı altında yer alan bu şiir kullanılan gelen rubāi kalıplarının dışında olan Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün kalıbıyla yazılmıştır.

Mu‘ammeyāt-ı Hāmī Efendi Rahimu’llah

Be-nām-ı Behrām

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

Yoğ idi kemlük aşlā ol kâmer hüsniñ liķāsında

Raķibe rām olunca oldu bir noķşān bahāsında

Be-nām-ı ‘Ali Efendi

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Göz toķındurmuş baña Hāmī sipihr-i bī-medār

Dīde-i İsfendiyār-āsā görünmez çeşme-sār

Be-nām-ı ‘Ali Efendi

Mef‘ ülü Fā‘ ilātü Fā‘ ilün

Bīmār görüp didüm ne hālet

Göz degdi baña didi ol āfet

[MK1-64b]

Be-nām-ı ‘Ali

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

Varınca gülşene ol ruħları gül

Çemende nevhāsın terk itdi bülbül

Ferd

Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün

Ḥande-rūḫ ferzāne atlandırup cūduñ kefil

Ey şeh-i luṭf u kerem ķaldım piyāde at u mat

Matla

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Emīri-zādeden ğayrı yanaşmaz ehl-i 'irfāna

Degül ehl-i hevā haydar musahhardur Süleymān'a

Matla

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Zāde-i Köpri yapan şuyına kışarı emīn

Bir çatal köpri binā eyledi ammā ki metīn

Matla

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Bir dahı ey āşaf-ı 'ālī-maķām

Ŧuğ-ı 'Abdu'llāh Paşa tāriḡ-i tām